

ОДБРАНА

Интервју

Мирко Цветковић
председник Владе
Републике Србије

Година изазова и штедње

Специјални прилог

130
ГОДИНА
ВОЈНЕ
ШТАМPE

Перо са снагом мача

*СРЕЋНА
НОВА ГОДИНА
И БОЖИЋНИ
ПРАЗНИЦИ*

 NOVI CITROËN C5

Nemački karakter, francuski stil.

VITRO GROUP
OVLAŠĆENI UVOZNIK I DISTRIBUTER ZA SRBIJU

RADNIČKA 22, ADA, BEOGRAD, 011 35 38 555

Vitro Group Kariškorčeva 88, Beograd, 011 30 22 300 Vitro Group M8 09, Brgada 58, NAL 008 20 22 08
Vitro Group Jagodina Dvorski put 8b, Jagodina, 035 25 25 57 Autocommerz Karasčeva 18, Beograd,
011 2438 402 Bel Car Bulvar Vojvode Stjepa 86, Novi Sad, 022 929 2004 Auto AS Slavina Trnava 5,
Bačka Topola, 024 705 814 AMC Group Prilatica bb, Čolak, 022 495 402 Office center Kozna Balcina 1,
Podgorica, 081 927 760 Delta bb, Laka Informacije p.n. Velenik 10000 Priština, Kosovo 038 500 558

www.citroen.co.yu

CITROËN

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традиције „Ратника“, чији је први број изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Новински центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19

Директор и главни и одговорни уредник

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Заменик главног уредника

Раденко Мутавић

Уредници

Драгана Марковић (специјални прилози)
Мира Шведић (арсенал)

РЕДАКЦИЈА:

Душан Глишић (фељтон, историја и традиције),
мр Снежана Ђокић (свет),
Бранко Копуновић (друштво),
Александар Петровић, потпоручник,
Владимир Почуч, мајор (одбрана),
Сања Савић (интернет)

Стални сарадници

Бошко Антић, Станислав Арсић, Себастијан Балаш,
Игор Васиљевић, Југослав Влаховић, мр Славиша Влацић,
Милосав Ђорђевић, Александар Лијаковић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
Предраг Милићевић, Миљан Милкић,
Крстан Милошевић, др Милан Милошевић,
др Александар Мутавић, Никола Остојић,
Никола Оташ, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић, Влада Ристић,
др Драган Симеуновић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски
(технички уредници)

Фотографија

Горан Станковић (уредник)
Даримир Банда (фоторепортер)

Језички редактори

Мира Попадић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Денковски

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор и главни и одговорни уредник
3241-258; 23-809
Заменик главног уредника 3241- 257; 23-808
Секретар редакције 3201-809; 23-079
Прелом 3240-019; 23-583
Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765
Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

e-mail

odbrana@beotel.rs
redakcija@odbrana.mod.gov.rs

Internet

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-49849-58 за НЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РЦ
месечно 160 динара.
За претплатнике преко Поштанске штедионице
месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,
Македонска 29

ОДБРАНА ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења војних новинара

Снимио Огњен ТОПАЛОВИЋ

САДРЖАЈ

У фокусу

СИСТЕМ ОДБРАНЕ ЈЕ СТАБИЛАН

6

Годишња конференција за новинаре министра одбране
НАЈЗАД УСПЕШНА ГОДИНА

8

ИНТЕРВЈУ

Мирко Цветковић, председник Владе Републике Србије

ГОДИНА ИЗАЗОВА И ШТЕДЊЕ

10

ТЕМА

Министарство одбране и Војска Србије у 2008.

РУКОПИС ВРЕМЕНА

16

Међународна војна сарадња у 2008. години

АМБИЦИЈЕ С ПОКРИЋЕМ

24

Per aspera

НОЋ ИРВАСА

29

ОДБРАНА

Главни подофицири

СПРЕМНИ ЗА ПРОФЕСИОНАЛНУ ВОЈСКУ

30

Специјални прилог **130**

2008.

Тактичка вежба чете везе у Горњем Милановцу
СРБИЈО, ЧУЈЕМО СЕ

33

ДРУШТВО

Племенити подвизи године

ЈУНАЦИ НАШЕГ ВРЕМЕНА

34

Са галерије

ДЕДА МРАЗ

37

Паралеле

**БОРБА ЗА ТРЖИШТЕ
ЛОВАЧКИХ АВИОНА**

39

ФЕЉТОН

Рат после рата: Српска војска у Македонији
и на Космету 1918. до 1920.**САВЛАДАВАЊЕ ОТПОРА**

40

Хришћанска традиција и војска

СУПРОТСТАВЉАЊЕ ЗЛУ

44

Спорт у Војсци Србије током 2008. године

**СТИЦАЊЕ
МЕЂУНАРОДНОГ УГЛЕДА**

48

ГОДИНА ВОЈНЕ ШТАМПЕ

Годину на измаку, бар када је о систему одбране реч, обележили су значајни догађаји и врло вредни резултати. Мора се признати да нам је било тешко да их само побројимо у прегледу на страницама „Одбране“.

Оно што, свакако, треба истаћи јесте да је у 2008. години коначно успостављен законодавни оквир за функционисање система одбране и наставак реформи. После усвајања Закона о одбрани и Војсци, усвојени су нацрти још три закона која се налазе у скупштинској процедури, нацрти Стратегије националне безбедности и Стратегије одбране су на јавној расправи, а бројним подзаконским актима уређена су многе области живота и рада.

Уређен је и систем финасирања који се умногоме позитивно одразио, пре свега, на побољшање животног стандарда запослених у Министарству и Војсци, решавање стамбеног питања које је коначно кренуло са мртве тачке, и на већа издвајања за набавке, опремање Војске савременим наоружањем и војном опремом и ремонт техничких средстава.

Пад угледа и поверења грађана у Војску не само да је заустављен већ умногоме и побољшан. Тај тренд се огледа, пре свега, у високом проценту одзива регрута на одслужење војног рока у јединицама Војске, затим у повећаном занимању младих за војни позив и у врло добрим резултатима кампање за попуњу редова професионалних војника. За само два месеца пријавило се 2.100 кандидата, међу њима и 292 жене. То је свакако добар сигнал да је процес професионализације Војске остварив, иако ће се, због смањења војног буџета, спроводити нешто старије него што је то било планирано.

Својеврсну рекапитулацију направили смо у области међународне војне сарадње, која је у протеклој години била значајна подршка спољној политици Републике Србије и снажан инструмент промовисања реформских процеса у Министарству одбране и Војсци.

2008. је била и година обуке. Одавно није било толико тактичких вежби и бојних гађања на полигонима. Изведено је и више заједничких вежби са оружаним снагама суседних земаља.

На страницама новогодишњег броја бележимо и подвиге хуманости. Традиционална акција коју спроводе „Новости“ и ове године окупила је „јунаке нашег времена“, људе који су спремни да помогну и да се жртвују не би ли спасили туђе животе и учинили добро дело.

Направили смо и преглед најзначајнијих достигнућа војних спортиста. Њихова коначна верификација биће резултати за избор спортисте и спортске екипе године у традиционалној акцији нашег листа.

Наредну годину, већ сада се то може рећи, запамтићемо по глобалној економској и финасијској кризи, која полако куца и на наша врата. Председник Владе Србије Мирко Цветковић, у ексклузивном интервјуу за наш лист, каже да ће 2009. година бити година изазова и штедње. Према његовим речима, морамо мало да се примиримо и да је некако „препливамо“, са надом да ћемо касније надокнадити изгубљено и наставити са реформама.

Памтићемо 2009, свакако, и по једном великом јубилеју – 130. годишњици војне штампе, коју ћемо на пригодан начин обележити. Пред вама је специјални прилог посвећен тој годишњици, а припремамо и много других активности током целе наредне године. ■

Систем одбране је стабилан

Председник Србије Борис Тадић изјавио је да је систем одбране стабилан, да полиција, војска и све безбедносне структуре раде свој посао и да је безбедносна ситуација у земљи под контролом. Тадић је истакао да пажљиво прати збивања у свим секторима, па и у сектору одбране. „По Уставу имам и командну функцију кад је у питању наша војска и уверавам вас да је читав процес који се дешава у војсци стабилан“.

Председник Тадић је, поводом различитих оцена о систему одбране министра одбране Драгана Шутановца и начелника Генералштаба ВС генерал-потпуковника Здравка Поноша, нагласио да није задовољан што се лични сукоби износе у јавност и да ће сазвати Савет за националну безбедност и „благовремено донети адекватне одлуке“.

У саопштењу Тадић истиче „да је систем одбране стабилан, да полиција, војска и све безбедносне структуре раде свој посао и да је безбедносна ситуација у земљи под контролом“.

Тадић је у интервјуу недељнику „Стандард“ истакао да пажљиво прати збивања у свим секторима, па и у сектору одбране. „По Уставу имам и командну функцију кад је у питању наша војска и уверавам вас да је читав процес који се дешава у војсци стабилан“, рекао је Тадић.

Први знак у јавности да постоји сукоб између министра одбране Драгана Шутановца и начелника Генералштаба ВС генерал-потпуковника Здравка Поноша био је на пријему поводом Нове године и божићних празника, када се ни начелник Генералштаба ни чланови његовог Колегијума нису појавили у Дому гарде у Топчидеру. Генерал Понош није дошао ни на свечаност поводом 24. децембра – Дана ВиПВО, када је министру Шутановцу уручен почасни летачки знак за укупан допринос јачању и развоју Ваздухопловства и против-ваздухопловне одбране. Касније се сазнало да генерал Понош у последње време није долазио ни на седнице Колегијума министра одбране.

Министар Шутановац је на редовној годишњој конференцији, одговарајући на питање новинара, рекао да добро сарађује са Војском Србије и генералима, а за разлоге непојављивања генерала Поноша на пријему, одговорио је да то морају да питају начелника Генералштаба.

У интервјуу за „Политику“, једном од више иступа у медијима ових дана, генерал Понош је изјавио да политика одбране земље не постоји и да његов „сукоб“ са министром одбране Драганом Шутановцем „није сукоб две личности, него судар концепција о томе где ће Србија, као безбедна земља, бити 2015. и 2020. године“.

„Ја сам то морао да урадим кад сам видео да реформа стоји, да немамо никакав план. Ако се нешто и кретало, то је био производ инерције. Нисам желео да таква врста штете буде приписана војничкој немоћи, и више пута сам указивао и на застоје и назадовања“, рекао је генерал Понош.

Његова замерка министарству је „што због лошег пословања 2008, када смо имали паре, сада већ трошимо паре из 2009. које немамо... Имали смо 867 милиона евра, нисмо их потрошили и за ту верзију екстремно лошег разумевања финансирања система одговорно је Министарство“, каже генерал Понош.

Реаговања

У реаговањима је оцењено да је деловање генерала Поноша у домаћој и страниј јавности нанело велику штету угледу војске, систему одбране и држави у целини и угрозило демократски поредак.

Посебно се истиче чињеница да је у досадашњим анализама рад оцењиван као успешан.

Подсећа се и на септембарску свечаност промоције потпоручника, када је председник Тадић такође истакао да су досадашњи резултати остварени у реформи система одбране и трансформацији Војске врло добри. „Желим да честитам министру одбране и начелнику Генералштаба на постигнутим резултатима“, рекао је том приликом председник Републике.

Поводом изјава генерала Поноша у „Политици“, Илија Пилиповић, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе, у интервјуу истом листу негира наводе генерала Поноша и истиче да „цифра коју је он навео у интервјуу практично је читав наш буџет. До данашњег дана ангажовано је 99,01 одсто тих средстава за које Понош тврди да су ‘заборављена’“, каже Пилиповић.

Он је прецизирао да „набавку опреме и ремонтовање не планира министарство, него Генералштаб... Све што су они планирали и тражили реализовано је у потпуности“, тврди Пилиповић и наводи да да је у марту, када се праве годишње анализе борбене готовости „стање оцењено позитивним, без наговештаја драматичног угрожавања безбедности Србије и региона. И сам генерал Понош је више пута понављао такву оцену. У периодичним ‘пресецима’ оцена није било дисонанци између Министарства одбране и Генералштаба“, каже Пилиповић и констатује да ту „не може бити сукоба концепција ако постоји само једна коју креира Министарство одбране. Тако је дефинисано у законима о Војсци и одбрани, надлежности у тим актима су јасно одређене“.

Пилиповић на крају интервјуа подсећа „да је у октобру ове године наш извештај о извршењу финансијског плана верификован на Колегијуму начелника Генералштаба“.

Захтев за ревизију пословања министарства

Министар одбране Драган Шутановац упутио је 26. децембра писма председнику Владе Републике Србије Мирку Цветковићу и министарки финансија Диани Драгутиновић, у којима захтева Ванредну ревизију финансијског пословања Министарства одбране у 2008. години.

„Поводом неоснованих навода изнетих у медијима од стране начелника Генералштаба Војске Србије о неекономичном и нестручном пословању Министарства одбране, обраћам Вам се са захтевом за Ванредну ревизију финансијског пословања Министарства одбране у 2008. години“, наводи у писму министар Шутановац и предлаже да Буџетска ревизија буде упућена одмах, у циљу утврђивања законитости пословања Министарства одбране.

Влада подржала извештај министра Шутановца

Сукобом Шутановац – Понош, 25. децембра бавила се и Влада Србије, а у саопштењу које је достављено медијима каже се да је „министар одбране Драган Шутановац, поводом медијски написана, информисао чланове Владе о начину спровођења реформи у Министарству одбране и Војсци Србије и истакао да је безбедносна ситуација у земљи стабилна“.

Премијер Мирко Цветковић је у интервјуу нашем листу оценио „да без обзира на различитост ставова челних људи Министарства одбране и Војске Србије, систем функционише и одбрана земље није ни на који начин угрожена“.

Оцене Одбора за одбрану и безбедност

Одбор Скупштине Србије за одбрану и безбедност, на седници одржаној 25. децембра, закључио је да најновија дешавања између Министарства и Војске могу да представљају претњу по стабилност државе и доведу у питање цивилну контролу над војском.

После двочасовне расправе, у којој је учествовао и начелник Генералштаба ВС генерал-потпуковник Здравко Понош, одбор је од Владе Србије затражио да што пре извести Скупштину Србије о стању система за одбрану земље.

Одбор није прихватио да од председника Србије Бориса Тадића, као главнокомандујућег Војске Србије, затражи смену начелника Генералштаба.

Министар одбране Драган Шутановац обавестио је писмом чланове Одбора да није у могућности да присуствује седници и изразио спремност да учествује на првом наредном састанку.

На седници је генерал Понош најпре истакао да „безбедност земље није угрожена, војска функционише редовно и поштује линију субординације“, и да „приче о некавој побуди немају везе са стварношћу“, замоливши чланове одбора да се седница не злоупотребљава у дневно политичке сврхе.

Начелник Генералштаба је нагласио да се не ради о „личном рату“ са министром одбране Драганом Шутановцем, пошто „војска није ни његова, ни моја, ни ваша, већ је свих грађана Србије“.

Понош је похвалио Министарство одбране због тога што је повећало плате у Војсци и почело да решава стамбена питања, али се запитао да ли држава има јасну визију да ли може да спроведе процес професионализације, и како се на тај процес одражава одлука о војној неутралности.

У дискусији на седници Одбора, чланови су се поделили око кључног питања, може ли начелник Генералштаба да о тако важним питањима даје изјаве за медије и да ли је тим иступима угрожена демократска цивилна контрола Војске. ■

Министар Шутановац затражио Ванредну ревизију финансијског пословања Министарства одбране у 2008. години

Министар одбране Драган Шутановац упутио је 26. децембра писма председнику Владе Републике Србије Мирку Цветковићу и министарки финансија Диани Драгутиновић, у којима захтева Ванредну ревизију финансијског пословања Министарства одбране у 2008. години.

„Поводом неоснованих навода изнетих у медијима од стране начелника Генералштаба Војске Србије о неекономичном и нестручном пословању Министарства одбране, обраћам Вам се са захтевом за Ванредну ревизију финансијског пословања Министарства одбране у 2008. години.“

Указујем Вам да је Буџетска ревизија Министарства финансија извршила ревизију пословања Министарства одбране од 16.10. до 23.11.2007. године, за период пословања од 01.01.2006. године до 16.10.2007. године. У извештају је констатовано да Министарство одбране послује у складу са важећим прописима и да није било ненаменског трошења одобрених буџетских средстава.

Колегијум министра одбране је прихватио Извештај буџетске ревизије.

Молим Вас да Буџетску ревизију упутите одмах, у циљу утврђивања законитости пословања Министарства одбране у периоду од 17.10.2007. до 31.12.2008. године и обавештавања надлежних државних органа и јавности“, каже се у писму које је министар одбране упутио са захтевом за Ванредну ревизију финансијског пословања Министарства одбране.

Новогодишња и божићна честитка министра одбране

Поводом новогодишњих и божићних празника свим припадницима Министарства одбране и Војске Србије упућујем срдачне честитке.

У години која је пред нама, биће нам потребно много снаге, воље и одлучности да заједно са осталим грађанима спремно одговоримо на све изазове.

Уверен сам да смо у претходном периоду успели да успоставимо чврсте темеље за даљи наставак реформе система одбране која ће омогућити стварање модерне и функционалне Војске Србије, сагласно нашем европском путу и највишим међународним стандардима.

Честитајући вам празнике, желим вам здравље и срећу и да радост празничног спаљва поделите са својим најближима, пријатељима и сарадницима.

Најзад успешна година

**Без обзира на смањење
буџета, систем одбране
наставиће процес
професионализације.**

**Током 2008. остварени су
значајни резултати у
области стамбеног
збрињавања, повећања
плата, међународне
сарадње и ремонта
борбених средстава.**

Свогодишњи буџет Министарства одбране већи је 12,7 посто у односу на прошлогодишњи, а плате су у овој години увећане за 30 посто у просеку, трошкови одвојеног живота за 10, а примања студената Војне академије више од 150 одсто, рекао је на почетку конференције за новинаре, 21. децембра у Влади Србије, министар одбране Драган Шутановац.

Шутановац је изнео податак да је у 2007. години, са платом од око 100.000 динара, био најбоље плаћен у систему одбране, а да је данас по висини плате на 129. месту. Највећа плата са додацима, у Министарству одбране и Војсци Србије, тренутно износи 143.082 динара.

Министар је истакао да је у овој години решено 1.247 стамбених питања. Додељена су 183 стана, а субвенционисаним стамбеним кредитима решена су 163 захтева. У наредној години планира се решавање око 1.000 стамбених захтева. Са 53.500 квадратних метара у објектима високоградње, Министарство одбране је један од највећих инвеститора високоградње у земљи.

На дан 18. децембра била су 21.133 интересента за станове, од чега 14.357 нема стамбено решење, а у том броју је и 3.901 пензионисано лице. Шутановац је додао да су сви подаци у вези са стамбеним збрињавањем доступни јавности на веб-сајту Министарства одбране.

Осврнувши се на капитална улагања, министар је истакао да од 2005. године до почетка ове године није изграђен ниједан војни објекат, а да је током ове године у изградњи било 53.500 квадратних метара високоградње, од чега је завршена половина.

База Цепотина није завршена у планираном року до 22. децембра, због објективних и субјективних разлога, те је стога покренут поступак за промену на једном радном месту. У области инфраструктуре до сада су четири лица смењена због пропушта у раду.

Министар је рекао и да је током 2008. у области капиталног одржавања рађено на 251 објекту, од тога су завршена 152.

Према његовим речима, и поред ребаланса буџета, инвестиције су веће него за три претходне године укупно, а реализовано је и трезору на плаћање упућено 99 посто тих потраживања. У оквиру тога набављено је десет беспилотних летелица, 247

неборбених моторних возила, међу њима и 102 теренска. Просечна старост возила је и даље велика – 26 година.

За Специјалну бригаду набављена је најбоља и најквалитетнија опрема. У току је испорука стрељачког наоружања, моторних возила, верачке, заштитне падобранске и ронилачко-диверзантске опреме. Извршене су и набавке телекомуникационе и информатичке опреме.

Током 2008. ремонтвано је десет авиона, а у току је ремонт још два. Такође се у ремонтним заводима налази седам хеликоптера, док су током године ремонтвана четири. Тежиште је било на ремонту и модернизацији пет авиона МиГ 29, а ремонт још једног приводи се крају.

Министар Шутановац је истакао и резултате Ваздухопловно-техничког завода „Мома Станојловић“, у чијим је хангарима ремонтвано – по један авион *орао*, Г-4, два авиона *утва*, те по два хеликоптера *газела* и два Ми-17. Министар је додао и да су 74 теренска возила и 15 оклопних борбених возила враћени са ремонта.

Нагласивши чињеницу да је популарност војног позива далеко повећана, Шутановац је рекао да се за 30 слободних места за школовање девојака на Војној академији пријавило њих 107, док је број кандидаткиња прошле године био 65. За 98 места за студенте ВА пријавило се 320 младића, што је у односу на 2006. годину десет пута више, а у односу на 2007. три пута више. Близу 50 посто примљених у ВА је са одличним успехом, а сваки десети је вуковац.

Министар је изнео податак да се на Војној академији школује 18 студената из Црне Горе и 10 из БиХ, што потврђује квалитет нашег војнообразовног система. На школовању и усавршавању у нашој земљи налази се 1.187 лица, од тога је 30 из иностранства – 20 из Алжира, шест из БиХ, три из Црне Горе и по један из Либије, Сирије, Индонезије и Кине. Двојица Алжираца усавршавају се на Војномедицинској академији.

Говорећи о војним здравственим установама, министар Шутановац је нагласио да се од 1. јануара Војномедицинска академија налази у мрежи здравствених установа Србије, чиме је добила равноправан статус као клинички центри. У току је набавка најсавременije медицинске опреме за потребе ВМА, у вредности од око осамсто милиона динара. Ту су систем визуелизације магнетном резонанцом, баро-коморе, дигитални мамограф, уређај за мониторинг виталних функција за ургентну и интерну медицину, апарати за анестезију, а зановљено је и око 80 одсто хируршких инструмената.

Шутановац је нагласио и да је Војна болница у Нишу опремљена новом ултразвучном опремом и апаратима за анестезију. Ове године договорена је испорука 19 санитарских аутомобила, што је око половине укупно потребног броја. Од тога је седам возила већ у функцији, а осталих 12 биће додељено ВМА, ВА, Војној болници Ниш, док ће осам бити распоређено по гарнизонима у Србији.

Одбрамбена индустрија Србије, истакао је министар Шутановац, у 2008. години уговорила је извоз наоружања и војне опреме у вредности од четиристо милиона долара. Предузеће „Крушић“ добило је признање Министарства економије и регионалног развоја за највећи број запослених лица у том периоду – 70 на неодређено и 390 на одређено време.

Како је нагласио министар одбране, од 13 војнодоходовних установа трансформисане су четири у војнодоходовне установе на буџету, за које је постојало занимање система одбране. Реализован је социјални програм за око

У 2008. решено 1.247 стамбених питања. Додељена су 183 стана, а субвенционисаним стамбеним кредитима решена су 163 захтева. У наредној години планира се решавање око 1.000 стамбених захтева.

За Специјалну бригаду набављена је најбоља и најквалитетнија опрема. У току је испорука стрељачког наоружања, моторних возила, верачке, заштитне падобранске и ронилачко-диверзантске опреме. Завршене су и набавке телекомуникационе и информатичке опреме.

Током 2008. ремонтвано је десет авиона, а у току је ремонт још два. Такође се у ремонтним заводима налази седам хеликоптера, док су током године ремонтвана четири. Тежиште је било на ремонту и модернизацији пет авиона МиГ 29, а ремонт још једног приводи се крају.

тобра до 11. децембра на конкурс за 2.300 професионалних војника пријавило се више од 2.100 кандидата, међу њима и 292 жене – рекао је Шутановац.

Министар Шутановац истакао је да је међународна војна сарадња у 2008. година била интензивна и да Министарство одбране сарађује са 44 земље. Реализовано је седам министарских посета и 34 посете државних секретара и помоћника министра одбране. Према његовим речима, значајно је издвојити потписивање *Безбедносног споразума* у Бриселу, посету начелника Генералштаба Оружаних снага САД – прву после 57 година, односно начелника Генералштаба армије Кине – после 25 година.

Систем одбране Републике Србије добио је у овој години и две велике донације – опрему у вредности од 500.000 долара од Народне Републике Кине и 600.000 евра од Републике Италије за деминирање.

У три мировне мисије – у Либерiji, на Обали Слоноваче и у Конгу – ангажовано је 15 припадника Министарства одбране и Војске Србије.

Према речима министра, одзив регрута у 2008. години износио је око 86 одсто, а највећи је у децембру – 98,7 одсто. Војну обавезу регулисало је укупно 34.550 регрута.

– На школовању и усавршавању у иностранству тренутно су 64 припадника Министарства одбране и Војске Србије. На војне академије у Грчкој, Италији и САД упућено је 17 наших студената. На генералштабном усавршавању у САД, Великој Британији, Француској, Руској Федерацији, Италији, Естонији и Турској налази се девет припадника система одбране, док је 11 на командно-штабном усавршавању. Остале облике усавршавања и школовања похађа још 27 припадника. У току ове године 228 припадника Министарства одбране и Војске Србије завршило је неки вид школовања и усавршавања у иностранству – навео је министар Шутановац.

Када је реч о новој законској регулативи, министар одбране истакао је да су током године припремљена три *нацрта закона* – о *војној, радној и материјалној обавези, о цивилној служби и о употреби Војске и других снага у мултинационалним операцијама*. У завршној фази су још четири закона. Припремљена су и три стратегијско-планска документа. Урађено је 35 општих аката, а донети су и подзаконски акти којима се уређује систем одбране и Војске.

– Влада Републике Црне Горе обавестила нас је 17. децембра да је одлучила да се Министарству одбране Републике Србије уступи симулатор лета за авион супергалеб Г-4, који смо одраније потраживали. Овом приликом желим да захвалим Влади Црне Горе за то – рекао је министар одбране Драган Шутановац на крају конференције и пожелео новинарима срећну Нову годину и божићне празнике. ■

В. П. – А. П.

Основна порука која треба да дође до сваког грађанина Србије јесте да ће 2009. година бити година изазова и штедње. У том смислу прављен је и буџет за следећу годину. Уверен сам да смањење војног буџета неће утицати на одбрамбену моћ земље. Напротив, уштедама на многим ставкама и рационалним управљањем у буџету могу да се надоместе та, на први поглед, недостајућа средства. Такође, желим да нагласим да се од важних пројеката неће одустати. Истина је да ће можда процес професионализације Војске бити мало успорен, али ће се свакако завршити, јер идемо у том правцу, рекао је премијер Цветковић.

Година изазова и штедње

На самом крају 2008. године наш саговорник је Мирко Цветковић, председник Владе Републике Србије. Основна тема разговора, у јеку скупштинске расправе о буџету, разумљиво, била је финансирање система одбране, животни стандард припадника Министарства одбране и Војске и решавање нагомиланих стамбених проблема. Поред тога, премијер је говорио и о протестима резервиста, успостављању мисије Еулекс на Косову и Метохији, несугласицама између министра одбране Драгана Шутановца и начелника Генералштаба генерал-потпуковника Здравка Поноша и о томе шта нас очекује у наредној години.

□ *Господине председниче, најпре нам реците како оцењујете рад и резултате Владе у 2008. години, са нагласком на Министарству одбране?*

– С обзиром на то да је ова влада формирана пре мање од шест месеци, могу да кажем да смо задовољни оним што се до сада урадило. Наравно да увек може боље и више. Мислим да посебно треба да нагласим да се ова влада од формирања суочила са многим проблемима. Један од највећих је, свакако, светска финансијска криза великих размера, каква практично није забележена од тридесетих година прошлог века. Дакле, нико од нас се никада није суочио са таквом кризом. Влада је још са првим знацима преливања кризе изван САД формирала стручно-оперативни тим, који је са посебном пажњом пратио развој светске финансијске кризе и њене утицаје на Србију. Већ

у октобру изашли смо са првим конкретним мерама за ублажавање кризе, а након завршетка буџета и са новим рестриктивно-подстицајним мерама.

Министарство одбране испуњава задатак и Војска Србије постаје најозбиљнији фактор мира у региону. На том плану предстоји велики посао стварања модерне армије, која је спремна да се суочи са свим изазовима.

□ Јесењи ребаланс буџета, којим су Министарству одбране узете око три милијарде динара, био је, изгледа, само најави даљег смањивања издатака за одбрану земље. Они су сада знатно мањи од 2,4 одсто БДП-а предвиђених Меморандумом Владе?

– Основна порука која треба да дође до сваког грађанина Србије јесте да ће 2009. година бити година изазова и штедње. Ми ћемо као Влада настојати да се криза што мање осети. Ипак, не можемо сами то да урадимо. Ту су нам потребни јединство и солидарност свих грађана. У том смислу, прављен је и буџет за следећу годину. Рестриктиван и штедљив кад је реч о држави и издацима, а подстицајан у делу привреде и привредног развоја.

Желим да нагласим да Министарство одбране није једино министарство које подноси терет кризе и коме је припало мање средстава него што се очекивало. Готово да нема министарства које је задовољно средствима која су му опредељена буџетом за 2009. годину. Видели сте уосталом колико је требало усаглашавања и одмеравања да би се донео буџет за следећу годину.

□ Како ће смањење војног буџета, према Вашој оцени, утицати на одбрамбену моћ земље? Посебно ако имамо у виду реализацију започетог процеса професионализације Војске, који је требало да буде завршен 2010. године, а по свему судећи, неће бити довољно средстава ни за набавку модернијег наоружања и војне опреме?

Уверен сам да смањење војног буџета неће утицати на одбрамбену моћ земље. Напротив, уштедама на многим ставкама и рационалним управљањем у буџету могу да се надоместе та, на први поглед, недостајућа средства. Такође, желим да нагласим да се од важних пројеката неће одустати. Истина је да ће, можда, процес професионализације Војске бити мало успорен, али ће се свакако завршити, јер идемо у том правцу.

Нисмо смели читав систем државе да доведемо у питање тако што бисмо сваком буџетском кориснику изашли у сусрет и одобрили тражена средства. У суштини, свака потрошња која није реална доводи до инфлације.

□ Министарство одбране је у години иза нас учинило значајан помак у побољшању животног стандарда професионалних припадника Војске, што се огледало у повећању плата, решавању стамбених питања и стварању услова за субвенционисано стамбено кредитирање. Колико је новим буџетом предвиђено средстава за субвенционисано стамбено кредитирање?

□ Не можемо да се не осврнемо на актуелну ситуацију о несугласицама министра одбране Драгана Шутановца и начелника Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковника Здравка Поноша. Председник Србије

Борис Тадић је о томе већ изнео свој став, а волели бисмо да чујемо и мишљење председника Владе.

– О томе ће, свакако, бити разговора у Влади, али оно што треба поручити јавности у овом тренутку јесте да, без обзира на различитост ставова челних људи Министарства одбране и Војске Србије, систем функционише и одбрана земље није ни на који начин угрожена.

Министарство одбране испуњава задатак и Војска Србије постаје најозбиљнији чинилац мира у региону. На том плану предстоји велики посао стварања модерне армије која је спремна да се суочи са свим изазовима.

***

Продаја вишка војне имовине јесте начин да се допуну војни буџет и Влада ће подржати сваку иницијативу да се процедура њеног отуђења убрза и ефикасније спроводи.

***

За субвенционисане стамбене кредите запослених у Министарству одбране и Војсци Србије у 2009. години обезбеђено је 150 милиона динара.

– Ми смо у претходним годинама водили рачуна о запосленима у Војсци, а посебно о побољшању њиховог животног стандарда. Најбољи доказ за то јесте повећање плата у Војсци и одбрани у овој години за 30 одсто, што је највеће повећање плата у државном апарату.

Када је реч о решавању стамбених питања, то је такође био један од кључних задатака Владе у овој, а биће и у наредној години, у складу са могућностима буџета, који је, како сам већ рекао, рестриктивнији. Познато је да су у прошлој години посебна средства за субвенционисане стамбене кредите била усмерена за војне станове у износу од 250 милиона динара. На тај начин су обезбеђена 163 стана за професионалне припаднике Војске. План је да на овакав начин и следеће године решавамо стамбена питања запослених у Војсци, па је за те намене обезбеђено 150 милиона динара.

С друге стране, желим да нагласим да је током ове године 1.247 војних породица на неки начин трајно решило стамбено питање. Тај тренд ће се свакако наставити, наравно, у складу са буџетским могућностима и актуелном ситуацијом.

То што ми сада издвајамо за Војску сигурно да је недовољно, али треба да схватимо да су наше могућности ограничене. У прошлој години учинили смо значајан искорак, али криза нас је, нажалост, сада ту затекла. Морамо мало да се примиримо и да некако „препливамо“ наредну годину, са надом да ћемо се поново вратити на брзи темпо раста, па да онда наставимо са реформама и надокнадимо изгубљено.

Дакле, најважније је да смо врло конкретним потезима показали да веома бринемо о нашем систему одбране и да високо уважавамо његов значај за државу.

□ **Реализација Мастер-плана о продаји вишка војних непокретности, у који су војни бескућници полагали велике наде, практично још није ни започела пуном паром. Зашто се тај документ Владе Србије споро спроводи и зашто је процедура тако компликована? Да ли се у Влади размишља о неком ефикаснијем моделу за конверзију имовине која Војсци више није потребна?**

– Слажем се да је продаја вишка војне имовине начин да се допуни војни буџет и Влада ће подржати сваку иницијативу да се процедура њеног отуђења убрза и ефикасније спроводи.

□ **Реконфигурација цивилне мисије УН на Косову и Метохији и размештање Еулекса недавно су започели. Да ли ће то допринети решавању проблема у јужној српској покрајини?**

– Захваљујући активної дипломатији, принципцијелним ставовима и снажном аргументацијом Србија је успела да се избори за шест кључних тачака пре него што је мисија Еулекс почела да се распоређује на простору наше јужне покрајине. Било је изузетно важно да Еулекс буде под окриљем резолуције 1244, да буде потврђен у Савету безбедности УН, да буде статусно неутралан и да не спроводи план Мартинија Ахтисарија. И успели смо у томе. То значи да је наш положај знатно побољшан. Појачана је улога Србије у решавању горућих проблема у покрајини, очуван је стратешки курс у одбрани Косова и Метохије, и готово да је потпуно заустављен процес признавања нелегално проглашене независности Косова.

Време ће показати да ли ће Еулекс успети коначно да испуни своју мисију, тј. да успостави такав систем у којем ће се сви грађани на Косову и Метохији осећати сигурно. Сматрам да су у том смислу успостављање безбедности и поновно успостављање демократског друштва у нашој јужној покрајини најважнији изазови за Еулекс. Очекујемо да Еулекс и Уједињене нације успоставе ред у покрајини, пруже пуну заштиту свим грађанима, посебно Србима који су најугроженији, те да обезбеде правне слободе за све. Такође, очекујемо да Еулекс допринесе да се врати узурпирана имовина у Покрајини.

□ **Војни резервисти поново протестују због, наводно, неисплаћених дневница. Да ли је новим буџетом предвиђена ставка за ту намену и да ли се кончно назире генерално решење тог проблема?**

□ **Хоће ли Влада у догледно време испунити уговорну обавезу да за зграду у Немањиној 9 обезбеди око 800 станова за потребе Војске?**

– Министар Шутановац ми је показао тај уговор и ја сам му рекао да сам пристао законитости и, ако дуг постоји, то мора да се исплати. Онда сам од правника затражио мишљење о том уговору и образложење зашто до сада није реализован. Њихово мишљење било је да је уговор неважећи и да он, практично, правно не постоји. То значи да не постоји ни формална обавеза Владе по том уговору, али то не значи да не постоји обавеза да се помогне Војсци у решавању стамбених питања њених припадника.

Конкретна мера коју смо предузели било је преношење 133 стана изграђена средствима из НИП-а Министарству одбране.

Конкретним потезима показали смо да веома бринемо о нашем систему одбране и да високо уважавамо његов значај за државу.

***

У наредној години резервисти не могу очекивати никакве накнаде, јер за то, једноставно, у буџету нема пара. Ако наставе са протестима, блокадама саобраћајница и нарушавањем реда и мира, држава ће морати да предузме мере из своје надлежности да то спречи.

***

Очекујемо да Еулекс и Уједињене нације успоставе ред у покрајини, пруже пуну заштиту свим грађанима, посебно Србима који су најугроженији, те да обезбеде правне слободе за све.

***

Србија још увек мора да се брани на више поља. Суочени смо са угрожавањем територијалног интегритета и суверенитета, пред нама су бројна искушења у рашчишћавању са прошлошћу и изазови које поставља потреба за бржим развојем.

Србија још увек мора да се брани на више поља. Суочени смо са угрожавањем територијалног интегритета и суверенитета, пред нама су бројна искушења у рашчишћавању са прошлошћу и изазови које поставља потреба за бржим развојем.

Овој генерацији је припала тешка улога да определи будућност земље. Ми ту будућност видимо у брзом развоју, у мирном решавању политичких и историјских проблема и за то је потребно да што пре уредимо сопствену земљу, како би Србија била примамљива за улагање капитала и са истока и запада. За све то је потребно јединство и у наредној години ће нам бити најпотребније да будемо сложни.

Свим припадницима Министарства одбране и Војске Србије и читаоцима „Одбране“ желим много среће и здравља и 2009. години. ■

Славољуб М. МАРКОВИЋ
Раденко МУТАВЦИЋ
Снимио Јован МАРЈАНОВ

Правници у Влади сматрају, а то је и став Министарства одбране, да не постоје неисплаћене дневнице резервистима, тако да свако ко мисли да му нека накнада по том основу припада има право да се обрати суду. Накнаде које су прошле године исплаћене представљале су трансфере неразвијеним општинама, са обавезом тих органа локалне самоуправе да помогну сиромашним резервистима са тих територија. То значи да се те исплате третирају као социјална категорија, а не обавеза државе према резервистима. Захтеви резервиста у будућности ће се решавати на сличан начин, с тим што се у решавање проблема морају више укључити и локалне самоуправе у развијенијим срединама које имају веће могућности да помогну тим људима.

У сваком случају, у наредној години се не могу очекивати те накнаде, јер за то, једноставно, у буџету нема пара. Ако резервисти наставе са протестима, блокадама саобраћајница и нарушавањем реда и мира, држава ће морати да предузме мере из своје надлежности да то спречи.

□ **Шта нас очекује у 2009. години?**

Наредна година ће, кад је реч о економији, бити лошија него ова. Наша процена је да ће БДП остати са позитивном стопом раста, али ће она бити двоструко мања него 2008. године. Нисмо баш сигурни да ли ће криза трајати шест месеци или годину дана. То нико не зна. Ми смо учинили све да што безболније пребродимо тај период и да, ипак, направимо неки раст, да инвестирамо у инфраструктуру и да то буде нека врста залета за наредне године, које очекујемо са много више оптимизма.

Новогодишњи и божићни пријем Министарства одбране

Наставак реформе

„Ова сала у Дому гарде у Топчидеру одавно није била овако пуна, што говори да се поверење у Министарство одбране и Војску враћа“, истакао је министар одбране Драган Шутановац

За нама је једна тешка година, безбедносно веома изазовна, у којој смо прошли на најбољи могући начин. Чињеница да је дошло до унилатералне декларације о проглашењу независности Косова, а да при том није било ратних операција, враћа веру у дипломатију и могућност договора“, рекао је министар Шутановац на почетку пријема, 18. децембра.

„Пред нама је такође изазовна година, надам се овога пута не безбедносно“, истакао је Шутановац и додао да ће светска финансијска криза, која ће свакако доћи и у Србију и која прети да угрози економију, бити велики изазов за Владу, а самим тим и за Министарство одбране.

Министар Шутановац је најавио да, без обзира на кризу, Министарство одбране наставља процес професионализације и реформе министарства и захвалио свима који су дошли на пријем са жељама за срећну и успешну Нову 2009. годину.

Пријему су присуствовали министри у Влади Србије, представници организационих целина Министарства одбране, дипломатског кора, војни изасланици акредитовани у Београду, представници верских заједница, друштвених организација, јавног, привредног и културног живота. ■

Р. М.

Додељене плакете за најплеменитији подвиг године

Богатство врлина

Плакете за најплеменитији подвиг године, 46. пут заредом, додељене су у акцији коју традиционално организује Компанија „Новости“

Свечаности у Скупштини града Београда присуствовали су председник Републике Србије Борис Тадић, министар одбране Драган Шутановац, министар рада и социјалне политике Расим Љајић, директор и главни уредник „Новости“ Манојло Вукотић и бројни гости.

Жири, који је чинило 14 чланова, угледних грађана наше земље, а на чијем је челу био академик Матија Бећковић, доделио је Златну плакету за колективни Најплеменитији подвиг године шесторици чланова Омладинске бригаде „Димитрије Лазаров Раша“ из Беочина, који су својим средствима саградили кућу Марини и Милошу Барлову из Кнића, деци без породице.

Златна плакета за дечији најплеменитији подвиг припала је четрнаестогодишњем Милији Јелићу, који већ четири године сам брине о болесном оцу и млађој сестри, али и води домаћинство.

Смиљи и Милану Видовић из Републике Српске, који су донирали пет органа сина који је страдао у саобраћајној несрећи и тако спасили пет живота непознатих људи, додељена је Златна плакета за појединачни најплеменитији подвиг године.

Златна плакета за најплеменитији подвиг постхумно је додељена трагично настрадалом пилоту Војске Србије, потпуковнику Иштвану Канасу. Плакету је примила породица – супруга Пирошка, ћерка Лаура и син Иштван Канас. Том приликом, министар одбране уручио је документе породици Канас о отплати стамбеног кредита, који је пре трагедије подигао потпуковник Канас.

– Ова сала је мала за све оне који су у овој години заслужили награду за најплеменитији подвиг. Признање које је данас постхумно добио потпуковник Иштван Канас представља и признање свим пилотима Војске који свакодневно лете небом изнад Србије и чине подвиге. То јесте и признање нашим пилотима који су 1999. године показали да су неустрашиви. Влада Републике Србије, на предлог Министарства одбране, одлучила је да отплати кредит који је за стан подигао потпуковник Канас и породица Канас ће од данас живети у свом стану – рекао је министар Шутановац, честитајући свим добитницима признања на племенитости, храбрости и човечности.

Међу 11 добитника специјалних плакета „Вечерњих новости“ су и житељи Баранде Сава Радојев и Саша Влах за помоћ пилоту мајору Томасу Јанику, који се катапултирао из авиона „орао“. ■

В. П.

Министру Шутановцу
додељен почасни летачки знак

Признање за подршку

Генерал-мајор Драган Катанић је на свечаности поводом 24. децембра – Дана Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, министру одбране Драгану Шутановцу уручио почасни позлаћени летачки знак и истакао да „министар овај знак добија зато што је исказао изузетно интересовање за наш вид, не само присуствујући свим нашим вежбама и анализама, већ и личном потврдом, летом са генералом Ђукановићем, да су ремонти авиона МиГ 29, за које се залагао, квалитетно урађени“

На свечаности поводом 24. децембра – Дана Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, командант тог вида генерал-мајор Драган Катанић подсетио је на достигнућа и успехе у току године, остварене захваљујући и личном ангажовању министра одбране. Он је истакао и да су припадници вида упорним радом на спровођењу реформи успели да превазиђу годиње стагнације и крену напред.

– Ове године знатно смо повећали исправност летелица и интензивирали обуку пилота и других припадника ВиПВО. Реализовали смо читав низ видовских и интервидовских вежби, приказали висок ниво знања, вештина и способности на билатералној вежби „Пресретач“ у којој смо учествовали заједно с припадницима ваздухопловних снага Румуније – рекао је генерал Катанић на свечаности у Команди ВиПВО у Земуну.

Током године повећан је и налет на просечних 26 часова по пилоту, што је огроман напредак у односу на пет сати пре само три године, чиме је омогућена и квалитетнија обука припадника противваздухопловне одбране који су, после вишегодишње паузе, имали прилику за реалније увежбавање праћења и симулације дејстава по циљевима у ваздушном простору. Припадници артиљеријско-ракетних јединица малог домета тако су реализовали изузетно успешно бојно гађање циљева у ваздуху на полигону Пауљанске ливаде.

У оперативну употребу уведена су четири авиона МиГ-29, који су већ учествовали на аеромитинзима и вежбама, а почетком идуће године са ремонта је планиран и повратак петог авиона истог типа. Авион Ан-26 је ремонтован и модернизован најсавременијом опремом за летење по цивилним стандардима. У априлу следеће године са ремонта и модернизације треба да се врати

још један такав авион. Извршен је ремонт и авиона ЈаК-40, што уз летелице ремонтоване у Заводу „Мома Станојловић“ чини двадесетак ремонтованих ваздухоплова ове године. То је изузетан успех, нагласио је генерал-мајор Драган Катанић.

Осврћући се на материјални положај припадника ВиПВО, командант вида је истакао да је ситуација знатно боља него прошле године, што је позитивно утицало на морал и мотивацију састава.

– Резултати које смо постигли у овој години, квалитет кадра којим располажемо и побољшање материјалног статуса свих припадника Војске Србије, а тиме и припадника ВиПВО, знатно ће допринети повећању оспособљености наших јединица и ефикаснијој контроли и заштити ваздушног простора Републике Србије – рекао је на крају свог обраћања генерал Драган Катанић.

Генерал Катанић је на свечаности министру одбране Драгану Шутановцу уручио почасни позлаћени летачки знак и истакао да „министар Шутановац тај знак добија зато што је исказао изузетно интересовање за наш вид, не само присуствујући свим нашим вежбама и анализама, већ и личном потврдом, летом са генералом Ђукановићем, да су ремонти авиона МиГ 29, за које се залагао, квалитетно урађени – истакао је генерал Катанић.

Захваљујући на признању министар је истакао да је у протеклих неколико година добијао разна признања, али није, како је рекао, имао прилику да добије овако значајно. „Веома ми је драго јер сам у личном убеђењу да је оно дошло не из протокола него заиста из препознавања да се оно што ради Министарство одбране рефлектује и на вас који водите ваздухопловство“, рекао је министар одбране.

Министар Шутановац је нагласио да му је летошњи лет у авиону МиГ 29, са генералом Небојшом Ђукановићем, омогућио

Имам изузетну част и задовољство да Вам за укупан допринос јачању и развоју Ваздухопловства и противваздухопловне одбране уручим признање – почасни позлаћени летачки знак, који је урађен у серији од 100 примерака и зато има нумизматичку вредност, рекао је генерал Катанић уручујући признање министру Шутановцу

СНИМАО Н. СУБОТИЋ

да спозна да оно што пилоти раде заиста надмашује све оно што обични људи могу да претпоставе. „Летети на небу, узлетети у тренутку када знате да имате мале шансе да преживите и да се вратите са том летелицом, ризиковати живот, као што сте ви то радили 1999. и раније, заиста је нешто што сви признају, али мали број људи зна како то заиста изгледа“, рекао је министар Шутановац.

„Нажалост, завршавамо годину без Иштвана Канаса. Верујте ми, то ми је од свега лошег што се десило, а десило се и доброг и лошег, најтежи професионални тренутак у животу“, нагласио је Шутановац.

Говорећи о наредној години, министар је ваздухопловцима пожелео „да сви будемо на окупу, да све летелице буду исправне, а потрудићемо се да на најбољи могући начин стабилизујемо не само ваше војничко звање и знање већ и комплетно ваздухопловство. Инвестираћемо у Батајницу, а желео бих и у Лађевце, и да на небу напокон имамо једну озбиљнију ескадрилу борбених авиона“.

Поводом Дана ВиПВО – 24. децембра, највреднијим и најпожртвованијим припадницима ВиПВО и пензионисаним официрима, подофицирима и цивилним лицима уручена су пригодна признања и награде. ■

Д. Г. – Р. М.

Војници децембарске партије дали заклетву

У Центрима за обуку Војске Србије 20. децембра војници децембарске партије дали су свечану заклетву.

На свечаностима које су одржане у центрима у Сомбору, Панчеву, Јакову, Ваљеву, Зајечару, Крушевцу и Лесковцу, млади војници заклетву су дали у присуству представника Генералштаба Војске Србије, локалне самоуправе и родитеља, родбине и пријатеља, који су из свих крајева Србије у великом броју дошли на данашње свечаности.

Честитке младим војницима у име Генералштаба Војске Србије упутили су, у Сомбору бригадни генерал Ђуро Ђелић, начелник Управе војне полиције, у Панчеву бригадни генерал Раде Ђурић, начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове (Ј-2), у Јакову генерал-мајор Божидар Форца, начелник Управе за планирање и развој (Ј-5), у Ваљеву генерал-мајор Драган Колунџија, начелник Управе за оперативне послове (Ј-3), у Зајечару генерал-мајор Радивој Вукобродовић, начелник Управе за телекомуникације и информатику (Ј-6), у Крушевцу генерал-мајор Љубомир Самаршић, начелник Управе за логистику (Ј-4) и у Лесковцу генерал-мајор Петар Ђорнаков, начелник Управе за обуку и доктрину (Ј-7).

Честитојући младим војницима дату заклетву, они су истакли да је ова година управо била година обуке у којој су постигнути одлични резултати, са тежиштем на осавремењавању процеса обуке и примени нових метода. Поруча најмлађима у строју наше одбране јесте да буду добри војници, који ће своје задатке у реформисаном систему обуке извршавати савесно и одговорно.

Иако је био кишан дан, то није сметало да велики број родитеља, родбине и пријатеља младих војника дође на свечаност и са њима подели радост тог тренутка.

На служење војног рока у децембарској класи одазвало се 4.845 регрута, односно 97 одсто од укупног броја позваних, што је још један у низу рекордних одзива на служење војног рока под оружјем. ■

Рукопис

Тактичке вежбе, бојна гађања и боравак јединица, односно припадника Војске на терену, обележили су претходних 366 дана у систему одбране. Минула година остаће препознатљива и по интензивној сарадњи наших војних састава и организацијских целина Министарства са иностраним партнерима.

Од 1. јануара 2008. примењује се *Закон о Војсци*, који је, сходно савременим безбедносним изазовима, али и политичким и економским токовима, другачије уредио Војску Србије. У законодавном смислу, обезбедио је ефикасан систем одбране, али и наставак реформе.

Војска је отворена за јавност, под демократском и цивилном контролом надлежних државних институција. Савремена решења обезбедила су да се грађанима омогући и цивилно служење војног рока. Уређени су организација и положај Војске у друштву, али и извршавање *Уставом* дефинисаних мисија и задатака.

Законом о Војсци дефинисани су идеолошка, интересна и страначка неутралност Војске Србије, синдикално организовање запослених, попуна и образовање подофицирског кора. Уведене су верска служба и нови чинови.

Министар одбране донео је нови *Правилник о платама* и другим новчаним примањима професионалних припадника Војске. Плате су током минуле године повећане, у просеку, за 30 одсто, као и накнаде трошкова за одвојен живот и закуп стана у висини од око десет одсто. Предвиђени су и додатни коефицијенти за рад војних лица у јединицама специјалне намене.

Током претходне године Војска Србије добила је ново *Правило о војној дисциплини*, у коме су прецизно дефинисане разлике између дисциплинских грешака и преступа и мере које се за њих изричу. Такође су прецизиране надлежности првостепених војнодисциплинских судова у Београду, Нишу и Новом Саду, али и деловање Вишег војнодисциплинског суда.

И ново *Правило службе* примењује се од 1. септембра. Њиме је обезбеђено једнообразно функционисање Војске, а прецизирана су права и дужности старешина, ношење униформе, поступци приликом јављања на дужност и путовања у иностранство. Примењује се на све припаднике Војске, лица распоређена ван Војске, али и војнике на цивилном служењу војног рока, сем одредби које регулишу ношење и употребу оружја.

Инсерт војничког умећа

Годину за нама Војска Србије означила је као годину обуке...

Тим АБХО наше војске учествовао је у јануару на међународној вежби у Аустрији – *Rasetaker 07*, која је окупила више од 4.000 војника Аустрије, Белгије, Немачке, Француске, Словеније и Србије.

Поводом Дана Војске Србије, у нишкој касарни *Мија Станимировић*, 15. фебруара одржана је интервидовска показна вежба *Сретење 08*. Државном и војном руководству, изасланицима одбране у нашој земљи и грађанима припадници Војске приказали су ниво способности за реализацију задатака из дефинисаних мисија.

Припадници цивилне заштите Србије, Румуније и Мађарске, окупљених око акционе групе *Дунав–Караш Мориш–Тиса*, проверили су 22. априла на вежби *Шајка 2008*. спремност за борбу против поплава. Вежбу је организовала Управа за ванредне ситуације Министарства одбране, у сарадњи са Извршним већем Војводине и представницима по две жупаније Мађарске и Румуније, а учествовало је 210 људи.

времена

Јединице АБХО Војске Србије су 17. априла на полигону *Равњак*, код Крушевца, извели вежбу *Акцидентна ситуација 2008. године*. Професионалци из 246. батаљона приказали су поступке на решавању задатака деконтаминације, хемијског извиђања, узимања узорака и обележавања контаминираних земљишта.

Тактичка вежба Специјалне бригаде и војне полиције, из састава Копнене војске, организована је 23. априла на аеродрому Батајница. Учесници су демонстрирали како делују специјални тимови у ситуацијама када су отети таоци у ваздухопловима и објектима аеродрома, те поступке током противтерористичких задатака. Ангажована је и 204. авијацијска база српског ваздухопловства.

Вежба студената 128. и 129. класе Војне академије *Дипломац 2008*, у сарадњи са јединицама Копнене војске и авијације, изведена је 30. маја на интервидовском полигону *Пасуљанске ливаде*. Студенти су приказали ниво оспособљености за извршавање мисија Војске и почетне официрске дужности.

Четврта бригада Копнене војске увежбавала се у мају на *Пасуљанама*, на вежби *Кончуљ 2008*. Учесници су гађали из оклопних, артиљеријских, противоклопних средстава и пешадијског наоружања.

Прва бригада Копнене војске, ојачана саставима Речне флотиле, припадницима 246. батаљона АБХО и 5. батаљона војне полиције, извела је почетком јуна, на Тиси, вежбу спасавања људи и материјалних добара из подручја захваћеног поплавама – *Тител 2008*.

На великобачком каналу, у близини Турије, током јунске вежбе *Видра 2008*, припадници оклопних и извиђачких јединица Прве бригаде Копнене војске демонстрирали су могућности оклопних борбених возила у савладавању водених препрека пловљењем.

Специјалци 63. падобранског батаљона успешно су савладали реку пловљењем, помоћу висећих мостова и импровизованих сплавова и помогли угроженом становништву. Била је то замисао вежбе *Нишава 2008*, која је у јулу организована на обалама Нишаве.

Од 136 циљева, учесници вежбе *Гром 2008*, која је у октобру окупила припаднике Друге бригаде Копнене војске и 98. ави-

јајацијске базе, погодили су 126. Била је то најмасовнија прошлогодишња вежба на полигону *Пасуљанске ливаде* – ојачани механизовани батаљон на маршу, са борбом у сусрету и преласком у напад, уз бојно гађање ојачаном механизованом четом – на којој је вештине одмерило око 5.500 припадника Војске Србије.

На *Челику 2008* оспособљеност су у октобру проверавали припадници Треће и Мешовите артиљеријске бригаде Копнене војске. Приказали су рад тактичког оперативног центра бригаде у области планирања и употребе ојачаног тенковског батаљона у противнападу. Демонстрирали су и поступке приликом маршевског и борбеног осигурања, дејства по замишљеном противнику из тенка М-84, кретање борбеног возила пешадије, *норе*, *гвоздице* и противавионског топа 40 милиметара.

Снимко Игор САЛИНГЕР

Комбиновано увежбавање тактичких јединица и оперативних центара Србије и Румуније – *Пресретач 2008* – у обављању задатака контроле и заштите ваздушног простора, примене стандардних оперативних процедура, у ситуацијама када се одметне ваздухоплов, организовано је 21. октобра на Батајници. Учествовала су два мига 29, два мига 21 и Ан-26 нашег ваздухопловства, али и састави војне полиције и јединице за противтерористичка дејства две војске.

Медицински тимови Србије, Норвешке и Македоније извели су 20. новембра на простору Бујановачке Бање војномедицинску вежбу *Сигуран пут 2008*. Добили су сертификат CREVAL, којим се потврђује интероперабилност српског војног санитета и омогућава учешће у мировним мисијама. Приказали су употребу лаке пољске болнице, копнену и ваздушну евакуацију повређених, у условима терористичких напада и ограничених дејстава.

Више од вештине

На међународном аеромитингу *Air show*, који је 1. јуна организован на Ченеју, учествовали су ваздухопловци Војске Србије.

Око 4.000 војника и старешина такмичило се на Спортском првенству Војске Србије од 26. до 29. јуна у Нишу. Најбоље резултате постигли су припадници Копнене војске, Војне академије и Команде за обуку.

Падобранци Специјалне бригаде Војске освојили су пето место на 26. међународном падобранском такмичењу, које је 2008. организовала Национална гарда САД на Род ајленду.

Авиони Г4 и *орло*, којима су летели пилоти српског ваздухопловства, учествовали су на традиционалном аеромитингу у Кечкмету.

Почетком септембра, на аеродрому Туржине код Брна, одржан је аеромитинг *CIAF 08*, на коме су, пети пут, летели пилоти Војске Србије – двојица на Г4 и *орлу*. У статичком делу програма приказан је наш Ан-26, из 138. мешовите транспортне авијацијске ескадриле.

У септембру је одржан и 11. падобрански вишебој.

Усклађивање интереса

Међународна сарадња у 2008. била је интензивна...

Начелник Генералштаба Народне ослободилачке армије Народне Републике Кине генерал Чен Бингде био је од 11. до 15. септембра у посети у Србији, први тут после 25 година. О војној сарадњи две земље, посебно у области медицине и заједничком школовању кадра разговарали су са кинеским генералом председник Тадић, министар Шутановац и генерал Понош. Генерал Бингде одржао је предавање у Школи националне одбране и сусрео се са председником Извршног већа Војводине. Кинеска делегација посе-

тила је 240. самоходни ракетни дивизион и Специјалну бригаду.

У посети Србији боравио је, 20. октобра, и начелник Здруженог Генералштаба оружаних снага САД адмирал Мајкл Мален. Са стао се са председником Републике, министром одбране и начелником Генералштаба Војске. Адмирал Мален је први начелник Генералштаба САД који је после 57 година посетио Србију. Током разговора, званичници су оценили да, и поред компликованих политичких услова, две земље добро сарађују. Разговарали су и о безбедносној ситуацији у региону. Програми образовања *ИМЕТ* и *Програм државног партнерства* са Националном гардом Охаја означени су као веома успешни.

Министарство одбране Републике Србије потписало је у 2008. протоколе о билатералној војној сарадњи са министарствима одбране Црне Горе, Словачке, Македоније, Данске, Чешке и Русије.

Војна академија потписала је 12. фебруара *Протокол о сарадњи* са Београдским универзитетом, у оквиру реформе војног школовања, које настоји да се укључи у систем високог образовања Републике Србије, али и систем војног образовања европских земаља.

У Министарству одбране и Војсци Србије током 2008. боравиле су делегације Шведске, Грчке, Кине, Црне Горе, Русије, Норвешке, Бугарске, Хрватске, Канаде, Италије, Македоније, Аустрије, Босне и Херцеговине, Немачке, Словачке, Алжира, Индије, Велике Британије, Француске, Словеније, Белгије, Португала, Данске и Турске.

Представници Министарства и Војске боравили су у Израелу, Босни и Херцеговини, Немачкој, Индији, Румунији, Чешкој, Португалу, Белгији, Украјини, Русији, Италији, Данској, Француској, Грчкој, Аустрији, затим у Кини, Пољској, Македонији, Шведској, САД и Словачкој.

Студенти Војне академије посетили су Команду здружених снага НАТО у Напуљу и Ваздухопловну војну академију у Пуцолију. За полазнике највиших војних школа организоване су посете *Маршал центру*, седишту НАТО у Бриселу и Европској команди снага НАТО у Монсу.

Изасланик одбране Велике Британије у Србији уручио је, 8. фебруара, Војној академији научно-стручну литературу у вредности од 10.000 евра.

Препознавање потреба

Министар одбране Републике Србије је у име Владе у Бриселу потписао 1. октобра споразум са Организацијом Северноатлантског пакта о безбедности информација. Тај документ је типски и до сада га је прихватило више од 90 држава и међународних организација. Њиме се регулише заштита и дистрибуција поверљивих информација.

Замка за снове

Током редовних задатака, пилот Војске Србије, мајор Томас Јаник из 241. ловачко-бомбардерске ескадриле, катапултирао се 21. маја из авиона орао, којим је летео на висини од 2.500 метара, брзином од 600 километара на сат, у мочвару крај села Баранда.

Потпуковник Иштван Канас, командант Ескадриле за летна испитивања Техничког опитног центра, трагично је настрадао 24. септембра, када се авион *супергалеб Г4*, којим је пилотирао на редовном летачком задатку, срушио на домак писте батајничког аеродрома.

Мисије мира

У три мировне мисије, под покровитељством Уједињених нација, Војска Србије имала је у 2008. стално ангажовано 15 припадника – шест чланова санитетског тима за евакуацију ваздушним путем у Конгу, шест војних посматрача у Либерiji и три војна посматрача на Обали Слоноваче.

Генералштаб националне одбране Грчке покљонио је, почетком марта, Кабинету за грчки језик Војне академије рачунарску опрему, која кошта око 1.100.000 динара.

Министарство одбране Норвешке покљонило је у јуну нашем систему одбране осам тона санитетског материјала, за потребе санитетске обуке у Војсци Србије. У октобру нам је покљонило и софтверски програм за дугорочно планирање система одбране – *Kostmod*.

Народна Република Кина издвојила је 500.000 долара, у информатичкој опреми, за Војску и Министарство одбране Републике Србије.

Уређајима за разминирање, савременим техничким капацитетима и теренским возилима, у вредности од 600.000 евра, Министарство одбране Италије опремиће тимове Управе за ванредне ситуације и Војске Србије, који се ангажују на разминирању војног дела аеродрома у Нишу, али и у осталим крајевима Србије.

Конвој хуманитарне помоћи Министарства одбране и Војске Србије, у коме се налазило 155 шатора, вредности око 200.000 евра, упућен је 27. маја у Кину, чија је провинција Сечуан страдала од разорног земљотреса.

Догађаји забележени још у систему одбране прошлих 366 дана...

На 44. међународној конференцији о политици безбедности у Минхену, одржаној од 8. до 10. фебруара, учествовала је делегација Србије, коју је предводио председник Борис Тадић. Том приликом министар одбране Драган Шутановац, који је био члан делегације, разговарао је са министрима одбране земаља из окружења и са високим представником Европске уније за спољну политику и безбедност Хавијером Соланом.

Представници Министарства одбране наше земље учествовали су 20. фебруара на Форуму за безбедносну сарадњу Оебса, који је окупио амбасадоре и војне представнике 56 држава.

Институт за стратeгијска истраживања Министарства одбране организовао је 12. фебруара округли сто о моралној компоненти одбране у Војсци Србије, како би надлежни сагледали новине у тој области.

Наши представници учествовали су 11. марта и на састанку министара одбране у оквиру Процеса сарадње југоисточне Европе у Софији, почетком априла и на Букурештанској конференцији, која је одржана на маргинама самита Натао, али и на конференцијама земаља чланица SEDM у Сарајеву и на Охриду.

Европска конференција Међународног савета за војне спортове CISMA одржана је крајем новембра у Дому Гарде на Топчидеру. На њој је учествовало 118 представника из 36 европских земаља.

Генералштабно усавршавање за најодговорније дужности у систему одбране завршила су шеснаесторица старешина Војске Србије из 51. класе Школе националне одбране. Официрске сабље, у Дому Народне скупштине, свечано им је уручио 9. јула премијер Републике Србије Мирко Цветковић, а министар одбране Драган Шутановац – дипломе.

Командно-штабно усавршавање завршила су 18. јула и 34 полазника 54. класе Школе националне одбране, са одличном просечном оценом. Дипломе и решења о нострификацији диплома тог нивоа образовања у иностранству уручио им је у Генералштабу Војске Србије тадашњи помоћник министра одбране за људске ресурсе др Бојан Димитријевић.

Највише државно и војно руководство Републике Србије, бројни гости из земље и иностранства присуствовали су свечаном унапређењу у прве официрске чинове 138 студената 128. и 129. класе Војне академије испред Дома Народне скупштине. Најуспешнијим студентима – Зорану Денди, Драгану Полимцу и Ивану Бонцићу официрске са-

бље уручио је председник Републике Србије Борис Тадић. Промоцију младих потпоручника обележио је и налет авиона нашег ваздухопловства – три *мига 29*, три *галеба Г 4* и *орла*.

Уништавање неексплодираних убојних средстава, наставак процеса преквалификације вишка војног кадра у цивилна занимања у оквиру Програма *Присма*, инсталирање дигиталног мамографа на ВМА, отварање канцеларија за цивилно-војну сарадњу у јединицама Војске, кабинета или центара за учење енглеског језика само су део активности које су обележиле минулу годину.

Међу догађајима које издвајамо у систему одбране су и заклетве, обука и бојна гађања војника који су у 2008. дошли на службу војног рока у јединице Војске, увежбавања војника на цивилном служењу у области цивилне заштите, сертификација обуке, бројни курсеви за прве и главне подофицире Војске, те први пут организован приправнички стаж најмлађих потпоручника.

Одељење за квалитет, стандардизацију и метрологију Управе за одбрамбене технологије добио је у фебруару од Акредитационог тела Србије сертификат којим се сврстава међу пет институција које чине национални систем акредитације.

Одлуком Владе Републике Србије, од 1. јануара, ВМА је укључена у мрежу здравствених установа земље, чиме њене услуге и капацитете равноправно могу користити сви грађани.

Војна академија поднела је у марту захтев за акредитацију специфичних студијских програма у оквиру система високог образовања Републике Србије.

У саставе Речне флотила Војске Србије ушла су два понтонирска батаљона, тако да је она са нивоа батаљона преформирана у ранг бригаде.

Министарство одбране је са Националном корпорацијом за осигурање стамбених кредита и Министарством финансија сачинило модел стамбеног збрињавања припадника Војске, који се заснива на субвенционисаним стамбеним кредитима.

У Војску Србије уведен је подофицирски кор, а у већини јединица постављени први и главни подофицири.

Средином октобра расписан је конкурс за пријем око 2.300 професионалних војника. Пратила га је медијска кампања осмишљена тако да на савремен начин мотивише младе за службу у Војсци Србије. ■

Владимир ПОЧУЧ
Снимио Даримир БАНДА

**Министар Шутановац
уручио кључеве 26 станова
на Бежанијској коси**

Добри резултати у стамбеном збрињавању

**На територији Србије током
2008. године Министарство
одбране доделило је на тај начин
укупно 183 стамбене јединице**

Министар одбране Драган Шутановац уручио је 16. децембра кључеве 26 станова у београдском насељу Бежанијска коса, активним и пензионисаним припадницима система одбране. То је четврти пут ове године да се додељују станове на истој локацији, чиме је број новоусељених породица достигао 121.

Министар Шутановац истакао је том приликом да је Министарство одбране постигло веома добре резултате у стамбеном збрињавању током протекле године и најавио да ће планови везани за станоградњу у 2009. години бити испуњени без обзира на финансијску кризу. У насељу Бежанијска коса биће изграђено укупно око 450 станова.

Шутановац је истакао да је у плану обезбеђивање станова и у великим гарнизонима попут Ниша и Новог Сада где, како је рекао, више од деценију није додељен ни један стан. Он је додао да је, поред тога, систем изградње станова застарео и да није дугорочно одржив те да је алтернатива кредитирање за чије ће субвенционисање из буџета за 2009. бити издвојено око 150 милиона динара.

Министар је подвукао да ће и у тој области бити проблема због финансијске кризе, али да ће Министарство, реализацијом *Мастер плана* и у договору са другим министарствима и локалним самоуправама, настојати да реши што је могуће већи број стамбених питања.

Одговарајући на питања новинара о судбини војне имовине, министар је рекао да постоје проблеми изван домена система одбране када је реч о њеној продаји. Како је објаснио, неперспективна војна имовина, пре него што Владина агенција за имовину огласи продају, претходно треба да буде процењена у Пореској управи, што је изузетно спор процес. Он је нагласио да Министарство не планира да продаје имовину уколико њена цена, услед финансијске кризе на тржишту некретнина, буде мања од реалне. Шутановац је рекао да ће се у том случају сачекати док се за те непокретности не буде могла добити одговарајућа цена.

Коментаришући питање о смањењу војног буџета на 2,1 посто бруто друштвеног производа, Шутановац је нагласио да је веома незадовољан таквом одлуком и да ће се то одразити на процес професионализације Војске. Он је подсетио да се питање финансирања оружаних снага у развијеним државама не решава сваког новембра, него да је то стратешка одлука за више година унапред. Министар је тај проблем према значају за државу упоредио са изградњом коридора 10. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Формиран Савет за научноистраживачку делатност

На конститутивној седници Савета за научноистраживачку делатност у Министарству одбране Србије, која је одржана 19. децембра, за председника Савета изабран је државни секретар др Зоран Јефтић, а за заменика председника бригадни генерал проф. др Митар Ковач, начелник Управе за стратедијско планирање.

На основу одлуке Министра одбране, Савет за научноистраживачку делатност образован је као стручно и саветодавно тело министра одбране Републике Србије које разматра питања из области научноистраживачке делатности у систему одбране.

На седници Савета разматрана су текућа питања из надлежности Савета за НИД у Министарству одбране Србије.

Седници Савета присуствовало је 18 чланова, укључујући државне секретаре Министарства одбране и Министарства за науку и технолошки развој, помоћника министра одбране за материјалне ресурсе, а из редова истакнутих научних радника, представника Српске академије наука и уметности и Конференције универзитета Републике Србије. ■

Промотивни саста

Промотивни састанак 4. међународног сајма наоружања и војне опреме *Партнер 2009* одржан је 22. децембра на Београдском сајму. Скуп су присуствовали Илија Пилиповић, помоћник министра одбране за материјалне ресурсе, бригадни генерал Данко Јовановић, начелник Управе за одбрамбене технологије Министарства одбране, генерални директор Београдског сајма Анђелко Трлковић, представници предузећа *Југоимпорт – СДПР*: Стеван Никчевић, генерални директор, др Ненад Милорадовић, помоћник генералног директора за промет наоружања и војне опреме и представници предузећа одбрамбене индустрије.

Министарство одбране Републике Србије биће покровитељ *Партнера 2009*, који ће бити организован на Београдском сајму од 2. до 5. јуна, а суорганизатор је предузеће *Југоимпорт – СДПР*. Њихови представници најавили су циљеве и садржаје предстојеће манифестације, али и догађаје који ће је пратити.

Према речима помоћника министра одбране за материјалне ресурсе, *Партнер 2009* јесте прилика да се јавности прикажу производи домаће одбрамбене индустрије, њене извозне могућности, али и резул-

Промовисан календар Министарства одбране и Војске Србије за 2009.

„Нацртај цртеж – заплочи војним бродом“

У оквиру акције „Нацртај цртеж – заплочи војним бродом“ у Централном дому Војске Србије представљен је календар Министарства одбране и Војске Србије за 2009. годину са 13 најуспешнијих дечијих цртежа. Промоцији календара присуствовао је министар одбране Драган Шутановац, а специјални гости су били аутори најбољих радова, дечаки и девојчице, који су, према оцени специјалног жирија, послали најаутентичије цртеже на тему војника и војске будућности.

Министар Шутановац захвалио је малишанима и изразио задовољство тиме што је ове године било двоструко више цртежа него претходне. Поручио је деци да, поред тога што лепо цртају, што су и показали, треба да уче и да слушају своје родитеље.

Министар је захвалио и родитељима што су дошли на промоцију и изразио очекивање да ће неко од награђених малишана сутра бити и добар војник.

На календару Министарства одбране и Војске Србије за 2009. годину налазе се цртежи Милице Адамовић, Николе Зорића и Марине Лудајић из Кикинде, Норберта Боднара, Невене Веселиновић, Алена Салетовића и Марка Себастиана из Суботице, Петра Влаисављевића из Зрењанина, Филипа Ђорђевића из Књажевца, Александра Мијурковића из Ђуприје, Предрага Милошевића из Велике Плоне, Филипа Оченаша из Новог Сада и Реље Ристића из Београда.

Њихови домаћини, припадници Речне флотиле, Гарде, Специјалне бригаде, студенти Војне академије и пилоти Војске Србије уручили су им пригодне поклоне, мајице, качкете и шоље са ознакама Војске Србије и – „карту“ за пловидбу војним бродом.

Акција „Нацртај цртеж – заплочи војним бродом“ наишла је на велико интересовање девојчица и дечака. Пристигло је преко шест хиљада цртежа, двоструко више него прошле године, када су аутори најуспелијих радова награђени летом хеликоптером.

Најбоље цртеже одабрао је жири у саставу Мирјана Живковић, доцент на Факултету примењених уметности и дизајна Београдског универзитета, Горан Панца, апсолвент Факултета ликовних уметности, и дизајна и Енес Међедовић, ликовни уредник магазина „Одбрана“.

Поред 13 малишана који ће имати прилику да заплоче војним бродом, још 50 дечака и девојчица биће награђено једнодневним дружењем с припадницима Специјалне бригаде, а посебне захвалнице за допринос акцији добиле су основне школе „Свети Сава“ из Велике Плоне и „10. октобар“ из Суботице, те Дечији вртић „Мики“ из Кикинде. ■

Д. ГЛИШИЋ

нак сајма наоружања *Партнер 2009.*

тати бројних научноистраживачких пројеката Министарства одбране у области развоја наоружања и војне опреме.

На сајму ће у име система одбране наступити и Војнотехнички институт, технички ремонтни заводи из Крагујевца и Чачка, Ваздухопловни завод

Мама Станојловић, Војногеографски институт, Технички опитни центар, Војномедицинска академија, Војна академија, Војни музеј и Новински центар *Одбрана*.

Генерални директор *Југоимпорта* Стеван Никчевић истакао је да ће на *Партнеру 2009* заједнички наступити шест предузећа одбрамбене индустрије Србије. Највећи сајам наоружања и војне опреме у региону представља место где се промовишу производи наших фабрика, програми и пројекти, али и различите пословне понуде. *Југоимпорт*, који наредне године обележава шест деценија пословања, изложиће, поред осталог, противоклопни ракетни систем *алас*, модернизован тенк М 84 АБ1 и вишенаменско оклопно возило *лазар*.

Директор Сајма Анђелко Трпковић нагласио је да се на *Партнеру 2009* промовише једна од грана српске индустрије, а да о његовом значају говоре бројни инострани излагачи и посетиоци. Сајам ће обезбедити добре услове учесницима манифестације, како би на што бољи начин представио домаћу војну индустрију. ■ В. П.

Министар Шутановац отворио пут од Куршумлијске Бање до Рашевца

Нови живот села

Министар је одао признање пуковнику Чедомиру Бранковићу, команданту Треће бригаде, и припадницима 310. инжињеријског батаљона за успешно извршени задатак и истакао да је ово само један од пројеката цивилно-војне сарадње, којих ће бити и у наредној години, посебно на изградњи нових путева у сарадњи са Министарством за инфраструктуру и другим министарствима

Пресецањем врпце министар одбране Драган Шутановац отворио је 20. децембра пут од Куршумлијске Бање до села Рашевац, у укупној дужини од 12 километара.

– Као што смо пре месец дана и обећали, успели смо да, у сарадњи са Министарством за инфраструктуру и локалном самоуправом из Куршумлије, завршимо овај пут – рекао је министар Шутановац обраћајући се мештанима и гостима у селу Рашевац.

– Ово је одличан начин да Војска, с једне стране вежба, а са друге да будемо корисни и на овај начин промовишемо војни позив, јер желимо да и из ових крајева имамо професионалне војнике – рекао је Шутановац.

Одговарајући на питање о безбедности у Копненој зони безбедности, Шутановац је нагласио да у протеклој години није било инцидента који би били забрињавајући и нагласио да „Војска у Копненој зони

безбедности ради свој посао на највишем нивоу и веома одговорно“.

Шутановац је изразио неслагање са формирањем Косовских безбедносних снага, посебно у ситуацији када је Косово једна од највећих криминалних „црних тачака“ у Европи. „Мислим да треба јачати полицијске снаге на Косову које би се бориле против криминала“, рекао је министар.

Што се тиче иницијативе за промену Војно-техничког споразума министар Шутановац је оценио да је то „веома добра идеја, али да то неће ићи тако брзо, пошто треба обавити велики број техничких припрема“.

О стању безбедности на Косову и Метохији Шутановац је рекао да нема забрињавајућих вести о томе, а „посао Еулекса је да спроводи закон и то ће бити највећи безбедносни изазов на Косову и Метохији у следећој години“, оценио је министар Шутановац.

Отварању пута присуствовао је и министар за инфраструктуру Милутин Мркоњић, који је честитао министру Шутановцу и Војсци за добро обављен посао. „Ово је коридор 11 и ово је пут до људских душа“, рекао је Мркоњић и најавио тесну сарадњу на оваквим пословима са Министарством одбране и у наредној години.

Министрима и Војсци је у име мештана Рашевца захвалио 84-годишњи Родољуб Васиљевић и рекао да пут враћа живот у село и омогућава младима да остану у овом крају уз административну линију према Косову и Метохији.

Председник општине Куршумлија Зоран Вучковић такође је захвалио министрима и Војсци што су помогли реконструкцију пута, за

коју је средства обезбедило Министарство за инфраструктуру. Отварању пута присуствовао је и начелник Топличког округа Срђан Јордацијевић.

Војници и старешине 310. инжињеријског батаљона Треће бригаде су за рекордних 13 дана реконструисали пут, уз доста неповољне временске услове. У њега је уграђено 4.300 кубика различитог материјала, а вредност изведених радова је 1.958.000 динара. ■

З. МИЛАДИНОВИЋ
Снимио С. ЂОРЂЕВИЋ

Форум „Безбедност и друштво“

Изазови и резултати

Министар одбране Драган Шутановац изјавио је на Форуму „Безбедност и друштво – детерминанте спољне политике Србије“, који је организовало Удружење дипломаца Центра „Џорџ К. Маршал – Србија“, да је у 2008. години један од највећих успеха у области безбедности и одбране то што је период једностраног проглашења независности Косова прошао без жртава и сукоба

На скупу у Дому Народне скупштине о спољној политици и безбедности, 16. децембра, Шутановац је рекао да је једнострано проглашење независности Косова било велики изазов за безбедност и одбрану у Србији.

Министар одбране је додао да је у години на измаку раздвојена политика од Војске, што је дефинисано и Законом о Војсци. „Европска комисија је у свом извештају први пут поменула да је Министарство одбране постигло изузетне резултате и да је Војска стављена под цивилну и демократску контролу“, рекао је Шутановац.

Говорећи о односу са НАТО-ом, министар је рекао да је Србија „напокон потписала безбедносни споразум“ и постала пуноправни члан Партнерства за мир. Он је изразио очекивање да ће до краја јуна 2009. године бити отворена мисија Републике Србије при НАТО у Бриселу и да ће се на тај начин створити услови за пуно коришћење капацитета програма Партнерства за мир.

Према речима министра Шутановца, Министарство одбране негује партнерске односе и са земљама НАТО и са онима који нису у тој алијанси, као што су Кина и Русија и има односе са 44 земље. „Сматрам да смо веома активан и озбиљан спољнополитички фактор Србије“, казао је министар.

Као значајан догађај у овој години, Шутановац је поменуо самит НАТО у Букурешту, на којем су позив за чланство добили Албанија и Хрватска, и истакао да је грешка што није позвана и Македонија, која је то заслужила. Србија ће за веома кратко време бити окружена са свих страна земљама које су чланице НАТО, указао је Шутановац и додао да је чланство за Партнерство за мир довољан оквир за учешће у активностима.

Након министровог обраћања, више домаћих и страних експерата је учесницима Форума изложило своје ставове и гледишта о спољној политици у домену политике безбедности.

Форум је реализован у два панела, регионални – *Савези и мировне операције*, и национални – *Потенцијал спољне политике Србије*.

На првом панелу излагали су др Ендрју А. Микта из Европског центра за студије безбедности „Џ. К. Маршал“ (*Савези и мировне операције: текући изазови за НАТО*), директор за политику одбране Савезног министарства одбране Аустрије генерал-мајор Јохан Пухер (*Аустрија и ПЗМ (НАТО): искуства и поуке*).

На другом панелу излагали су амбасадор Милан Милановић, директор Дирекције за ПЗМ (*Србија и ПЗМ (НАТО): политички аспект нивоа и перспективе сарадње*), др Станислав Стојановић из Управе за стратешко планирање МО (*Србија и ПЗМ (НАТО): одбрамбени аспект нивоа и перспективе сарадње*) и проф. др Момчило Милиновић са Машинског факултета у Београду (*Зависност концепта успешне и безбедне државе од глобалног технолошког развоја*).

С. ЂОКИЋ

Државни секретар Јовичић на конференцији о преквалификацији вишка војног кадра

У Загребу, под покровитељством НАТО, 16. и 17. децембра одржана је конференција на којој је разматрана тема „Размена искустава у преквалификацији вишка војног кадра“.

Уводно излагање „Процес трансформације система одбране као оквир за будући развој и сарадњу на пољу преквалификације вишка војног кадра“ имао је Игор Јовичић, државни секретар Министарства одбране Србије.

Конференција је организована ради унапређења сарадње, поверења и размене искустава земаља чланица НАТО, Русије и Украјине о главним аспектима преквалификације вишка војног кадра. Посебан значај и окосницу конференције представља разматрање транзиције националних програма, која представља заједнички изазов за све земље и организације које учествују на конференцији.

У раду конференције учествовали су представници Русије, Украјине, Краљевине Норвешке, Румуније, Бугарске, Македоније, Молдавије, Хрватске, Босне и Херцеговине и Албаније, те представници НАТО, Међународне организације за миграције и НАТО–Русија – Центар за преквалификацију у Москви. ■

Војска Србије помогла програм „Школа без насиља“

Начелник Управе за обуку и доктрину Генералштаба ВС генерал-мајор Петар Ђорнаков уручио је, 24. децембра, представницима Програма Уницефа – „Школа без насиља“ – финансијску помоћ, коју су сакупили припадници Војске Србије у јединицама и командама. Око 290.000 динара биће употребљено за спровођење тог пројекта у Основној школи „Ђорђе Натошевић“ у Новом Саду.

Са надлежним министарствима и тимом стручњака, Уницеф је започео свеобухватни програм „Школа без насиља – ка сигурном и подстицајном окружењу за децу“, који одраслима и деци пружа потребна знања и вештине за управљање конфликтима, посредовања и неговање атмосфере толеранције и разумевања. Тренутно се програм примењује у 137 основних школа у Србији и дао је добре резултате – створена је безбеднија и сигурнија средина у којој деца уче, расту и развијају своје могућности. ■

Д. Г.

У протеклој години међународна војна сарадња била је снажан инструмент промовисања реформских процеса у Министарству одбране и Војсци Србије, изградње и побољшања партнерских односа са више од 50 држава и војски, и значајна подршка спољној политици Републике Србије

Амбиц

ахваљујући активном и офанзивном наступу, билатерална војна сарадња са највећим бројем држава јесте, по многим оценама, најбољи део укупних односа са тим земљама. У току године планирано је и остварено готово 1.000 активности из области међународне војне сарадње, од којих чак седамдесетак високог и највишег нивоа. Како и на који начин је остварена та сарадња, који су њени главни аспекти и шта се може на том плану очекивати у новој години, сазнали смо од начелника Управе за међународну војну сарадњу Сектора за политику одбране МО генерала у пензији Милорада Перића.

Посете на високом нивоу

– Најзначајније активности високог нивоа, које су по нашој оцени обележиле међународну војну сарадњу у протеклој години, јесу посета министра одбране Драгана Шутановца Бриселу и потписивање *Споразума о безбедности информација* са Организацијом Северноатлантског пакта, те размена посета високог нивоа са Кином. Прво је начелник Генералштаба Кине посетио Србију, а затим је министар Шутановац био кинески гост. Том приликом потписан је *Споразум о сарадњи у области одбране*. Министар Шутановац је био и први министар одбране једне стране државе кога је примио потпредседник Кине Си Ђинпинг. Треба истаћи и то да је у посети Србији након пуних 57 година био начелник Здруженог ГШ ОС САД – рекао је Милорад Перић.

На промоцији студената Војне академије у први официрски чин, испред Народне скупштине на истом месту су се нашли министар одбране БиХ, начелници ГШ Кине и Црне Горе и

командант Националне гарде Охаја, уз високе војне званичнике из више земаља. И то је, између осталог, показатељ успешне међународне војне сарадње.

По динамици и интензитету издваја се војна сарадња са ОС САД, која се од 2004. године непрекидно унапређује. Шта је окосница те сарадње?

– Том сарадњом доминира *Програм државног партнерства* са Националном гардом Охаја, што је америчка страна оценила као најбољи програм који Национална гарда САД има са 56 држава света. Различите врсте међународног програма за војно образовање и обуку – ИМЕТ, похађало је, или похађа, 38 кадета и официра. После више од 15 година поново школујемо наше официре на престижним војним школама у САД. Њихов број се из године у годину повећава. Успостављен је и редовни режим штабних и консултација у области одбране. Отворене су и могућности за унапређење војноекономске сарадње – одговорио је начелник Перић.

Отварање нових путева

Сарадња са Норвешком има посебан значај и вредност, будући да је та земља највећи донатор МО и ВС. Приоритет је сарадња у области војне медицине. Са медицинским тимом Македоније изведена је трilaterална вежба „Сигуран пут 08“ у рејону Бујановачке Бање, где су у реалним условима показани капацитети намењени за заједничко учешће у међународним операцијама. Србија и Руска Федерација показале су обострано додатно занимање за унапређење сарадње у области одбране. Потписан је *Протокол о школовању припадника МО и ВС у војнообразовним институцијама Руске Федерације* и прва четири припадника Војске Србије већ су на школовању.

и је с покрићем

УЧЕШЋЕ У ПАРТНЕРСТВУ ЗА МИР

Србија је током 2008. учинила значајне кораке како би унапредила своје учествовање у програму „Партнерство за мир“. Потписивањем *Споразума о безбедности информација* између Владе Србије и Организације Североатлантског савеза омогућује се потпуно коришћење свих расположивих механизма успостављених у Програму. Израђен је и предлог Индивидуалног програма партнерства Србије за 2009. и 2010. годину и предложени циљеви партнерства под окриљем Процеса планирања и прегледа.

У предлогу Индивидуалног програма партнерства, чак 80 процената активности односи се на МО и ВС. Ради обезбеђења форума за дијалог и сарадњу и подршке за реформу система одбране, припадници МО и ВС учествовали су у раду одређеног броја комитета и радних група у формату Савета евроатлантског партнерства.

Представници МО и ВС учествовали су на две вежбе Програма ПзМ под називом „Cooperative Longbow 2008“ и „Cooperative Lancer 2008“ и на две вежбе у духу Програма — „MEDCEUR 2008“ и „Combined Endeavour 2008“.

Поред размена посета високог нивоа, са Кином су отворене и нове области сарадње, као што је размена искустава у помоћи цивилном становништву и уклањању последица природних и вештачки изазваних несрећа. МО Србије је међу првима реаговало и послало помоћ Кини ради отклањања последица од земљотреса у провинцији Сечуан, што Кина посебно цени.

Министарство одбране Србије посебну је пажњу посветило обнављању традиционално добрих односа и војноекономској сарадњи са земљама Блиског истока и Африке. Са Ираком се плански остварује веома вредан уговор, првих 20 официра из Алжира се налази на постдипломским студијама код нас, отварају се могућности за обнављање сарадње са Египтом, Либијом, конкретизује се сарадња са Израелом.

— Веома је квалитетна и развијена војна сарадња и са Немачком, Аустријом, Румунијом, Мађарском, а први пут успостављена је сарадња са Шпанијом и Португалом — истиче начелник Управе за међународну војну сарадњу.

Према његовом казивању, није запостављена ни сарадња са суседима, која се остварује билатерално и кроз регионалне иницијативе. Са Мађарском и Румунијом одржане су и две заједничке вежбе („Шајка“ и „Велика река“) по најсавременијим стандардима и процедурама које су потврдиле висок ниво обучености Војске Србије и спремност да се ангажује и у мисији подршке цивилним властима у заштити и спасавању од природних непогода.

— У овој години дошло је и до пуне афирмације регионалних капацитета Војске Србије. Најзначајнији су регионални центар АБХО у Крушевцу, у коме се већ четири године обучавају и инспектори земаља чланица Организације за забрану хемијског наоружања (OPCW). Као регионални центри препознати су и ВМА, Центар за мировне операције и Центар за обуку паса — објаснио је генерал Периф.

Протекла година освежила је војну сарадњу једном новином — разменом посета кадета и младих официра. Српски кадети посетили су Словачку, Данску, Норвешку, Италију, а три најбоља потпоручника наградио је немачки амбасадор седмодневним боравком у Немачкој. На тај начин, верује генерал Периф, стичу се нова искуства, контакти, отварају могућности за будућу сарадњу, сазнају се нове вредности.

Министарство одбране Србије укључено је у израду Националног програма интеграција Србије у Европску унију, пре свега у деловима који се односе на европску безбедносну одбрамбену политику. Представници МО учествују на семинарима и радионицама из области европских интеграција, усклађивања нормативно-правних аката из своје надлежности у процесу усклађивања прописа са законодавством ЕУ.

Значајни допринос бољем разумевању савремених кретања на подручју војне политике и безбедности у свету дао је и Институт за стратегијско истраживање Сектора за политику одбране, који је организовао, поред осталог, серију предавања страних експерата. Институт је био и организатор више међународних конференција и семинара од којих се својом вредношћу издваја конференција „Први светски рат и Балкан – 90 година касније“.

У оквиру међународне војне сарадње, Верификациони центар Управе за међународну војну сарадњу ангажовао се на спровођењу међународно прихваћених обавеза у оквиру споразума, уговора и конвенција о контроли наоружања. Током 2008. године извршена је 21 активност по *Споразуму о подрегионалној контроли наоружања* у складу са Анексом 1Б, члан IV *Дејтонског мировног споразума*. Представници Верификационог центра учествовали су у изради заједничког приручника, који ће се примењивати током инспекција. У оквиру изградње поверења и безбедности у региону, Верификациони центар је остварио 23 активности.

Планови за 2009.

Како каже генерал Периф, Министарство одбране Србије се током године потрудило и да буде добар домаћин и партнер за укупно 34 акредитована страна војна представника у Београду. Занимање за унапређење билатералне војне сарадње и саму Србију расте, што потврђује и чињеница да су у 2008. години акредитована два нова изасланика одбране, из Шведске и БиХ, а за идућу годину најављени су још неки.

Успешан завршетак 2008. подразумева и амбициозне планове за 2009. годину. О томе генерал Периф каже:

— У наредној години очекујемо да, и поред смањења финансијских средстава, одржимо квалитет и унапредимо војну сарадњу у областима које смо обострано препознали са нашим партнерима. Очекујемо интензивирање размене посета највишег нивоа, за које је предвиђено и потписивање нових споразума о сарадњи у области одбране, што ће омогућити да овако богата и интензивна војна сарадња добије нови квалитет и додатно допринесе бољем разумевању и сарадњи између држава. Настојаћемо да побољшамо квалитет сарадња са земљама чланицама ЕУ, ПзМ и сталним чланицама УН. Предстоји нам отварање Мисије у Бриселу. Посебну пажњу посветићемо интензивирању војноекономске сарадње са земљама Блиског истока и Африке. Планирано је извођење две веће мултинационалне вежбе на територији Србије, „Тиса“ и MEDCEUR. Покренули смо иницијативу и за организовање једне веће међународне манифестације у Србији у другој половини године, са амбицијом да она постане и традиционална.

Будући да је 2008. година показала колико је међународна војна сарадња била снажан инструмент промовисања реформских процеса у Министарству одбране и Војсци Србије, и саме Републике, као и изградње и побољшања партнерских односа са више од 50 држава и војски, очекује се да ће и амбициозни планови за нову годину да се остваре са истим успехом. ■

Снежана ЂОКИЋ
Снимимо Јован МАРЈАНОВ

Обележен Дан Ваздухопловства и ПВО

Свечаним постројавањем и награђивањем припадника који су се током протекле године истакли својим радом, 24. децембра је у свим јединицама Ваздухопловства и противваздухопловне одбране обележен Дан тог вида Војске Србије.

На војном аеродрому у Батајници припадницима 204. авијацијске базе, официрима, подофицирима и професионалним војницима обратио се заменик команданта ВиПВО бригадни генерал Небојша Ђукановић, који је, поред осталог, истакао да су најславније странице нашег Ваздухопловства и ПВО, чија је историја дуга већ 96 година, исписиване у ратовима и борбама за ослобођење народа.

– С пијететом се сећамо јунаштва наших припадника у балканским ратовима, Првом светском рату и Априлском рату 1941. године, када су наши пилоти извели око 1.400 борбених летова и заједно с противавионцима оборили 60 непријатељских авиона. И ратне 1999. године припадници нашег вида храбро су и одлучно стали између свог народа и нападача, примивши први и најјачи удар – рекао је бригадни генерал Небојша Ђукановић.

Поред свечаности на војном аеродрому Батајница, Дан ВиПВО обележен је на војним аеродромима Лађевци и Ниш и у јединицама 250. ракетне бригаде ПВО широм Србије, а обележен је и Дан Центра за обуку ВиПВО. ■

Д. Г.

Генерал Понош у Центру информатике и електронике

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Здравко Понош, са сарадницима, обишао је 15. децембра Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава у Горњем Милановцу. Том приликом генералу Поношу представљени су резултати рада Центра у протеклој години, те активности у оквиру редовне обуке војника и старешина.

Током боравка у касарни „Војвода Радомир Путник“ начелник Генералштаба присуствовао је командантском прегледу и појединим сегментима обуке која се изводи у Центру. Генералу Поношу представљени су и капацитети за одржавање борбених и неборбених средстава јединице као и објекти за смештај и обуку војника који су недавно реновирано.

Експерти АБХО у Крушевцу

Представници држава чланица Форума за помоћ земљама Југоисточне Европе (SEEС) посетили су 17. децембра Центар за усавања кадрова АБХО у Крушевцу и упознали се са његовим капацитетима и могућностима за формирање регионалног центра АБХО.

Представници Центра су члановима Форума из Аустрије, Мађарске, Босне и Херцеговине, Црне Горе, Македоније, Хрватске, Словеније, Албаније и из канцеларије Нато у Београду, презентовали пројекат „Регионални центар АБХО“, приказали кабинете, смештајне капацитете и средства АБХО и вежбовне активности на вежбалишту „Равњак“.

Снимио Д. БАНДА

ентру за обуку везе, ектронских дејстава

Центар за обуку везе, информатике и електронских дејстава намењен је за стручно-специјалистичку обуку и усавршавање професионалних војника и подофицира, односно официра службе телекомуникација, информатике и рода електронских дејстава и оцењивање стручно-специјалистичке обучености војника након друге фазе првог периода обуке.

У Центру је у 2008. години обуку успешно завршило више од 1.500 војника, а реализовано је и више курсева за инструкторе и сертификаторе индивидуалне и специјалистичке обуке, као и три курса за новопримљене професионалне војнике. Поред тога, успешно је организовано и неколико курсева за преквалификацију подофицира других родова и служби у службу телекомуникација и род електронских дејстава. ■

А. ПЕТРОВИЋ

Министарство одбране је организовало посету за све чланице Форума, на експертском нивоу, ради доношења закључака међународне експертске радне групе АБХО, којом ће председавати Република Србија и која ће водити на развоју пројекта.

На крају посете експертских група и потенцијалних донатора, командант Центра пуковник мр Слободан Савић је рекао:

„Ова посета је организована како би експерти из седам земаља на лицу места сагледали капацитете и могућности Центра за усавршавање кадрова АБХО за прерастање у регионални центар, који ће имати кључну улогу у оспособљавању кадрова у области АБХО у региону југоисточне Европе и шире. Ми смо уложили велики напор да прикажемо све оно што Центар може у области АБХО и драго нам је што се велики број земаља одазвао и послао своје стручњаке у Крушевац.“ ■

З. М.

З. М.

Начелник Генералштаба примио делегацију ВиПВО

Поводом 24. децембра – Дана Ваздухопловства и против-ваздухопловне одбране, начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Здравко Понош примио је делегацију тог вида. У саставу делегације били су командант ВиПВО генерал-мајор Драган Катанић, пуковник Душан Жарковић и потпуковник Деспот Јанковић.

Дан вида ВиПВО обележава се 24. децембра. На тај дан, 1912. године, на основу одлуке српског Војног министарства и Главног Генералштаба, војвода Радомир Путник донео је решење о формирању Ваздухопловне команде са седиштем у Нишу. У састав Команде ушли су Аеропланско и Балонско одељење, Водничка централа и Голубија пошта (сви сегменти тадашњег ваздухопловства). У то време Србија је била једна од 15 земаља у свету која је имала војно ваздухопловство и једна међу првих пет земаља које су употребиле ваздухоплове у борбеним дејствима – током опсаде Скадра 1913. године. ■

САСТАНАК ПРЕДСТАВНИКА ВОЈСКЕ СРБИЈЕ И КФОРА

У Генералштабу Војске Србије 19. децембра одржан је састанак представника Војске Србије и Кфора.

На састанку је бригадни генерал Дејв Бергер, начелник штаба Кфора, представио учешће и активности Кфора у процесу формирања и опремања тзв. косовских снага безбедности. ■

Годишњи састанак сестара и техничара у хирургији

Традиционалним годишњи стручни састанак медицинских сестара и техничара који раде у хирургији одржан је на ВМА, у организацији Одељења за здравствену негу и Удружења медицинских сестара, техничара и бабица Србије.

Стручном скупу присуствовало је око 400 учесника из 56 здравствених установа Србије – клиничких центара, завода, болница и домова здравља. Учесницима је добродошлицу пожелео начелник генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић, који је том приликом истакао да се само заједничким напорима свих који су на истом задатку може постићи више и боље.

У наставку скупа одржана су предавања о проблему болничких инфекција, специфичностима здравствене неге и активної улози сестара и техничара у преоперативној припреми и постоперативној здравственој нези хируршких болесника, нези и превенцији оперативног поља и специфичности постоперативних инфекција ране. Предавачи су били др Жељко Јадрањин и виша медицинска сестра Зорица Бектеш са ВМА, те више медицинске сестре Радица Ракић из Здравственог центра Студеница из Краљева и Лидија Манојловић из Института за болести дигестивног система Клиничког центра Србије. ■

Признање Институту за научне информације ВМА

Институт за научне информације ВМА добио је специјалну плакету за допринос успешном раду и развоју Института за проучавање лековитог биља „Др Јосиф Панчић“ из Београда, поводом обележавања 60 година његовог постојања и рада.

Стручне службе Института за научне информације ВМА обезбеђују драгоцене научне и стручне информације које су знатно допринеле јачању лидерске позиције Института „Др Јосиф Панчић“ као јединствене научно-истраживачке установе у области лековитог биља не само у земљи већ и у читавом региону. Доласком проф. др Силве Добрић на чело Института за научне информације ВМА та сарадња је додатно унапређена, будући да се, последњих година, професорка Добрић посебно бави проучавањем фармаколошких особина лековитог биља нашег поднебља. ■

Стручни састанак анестезиолога

У организацији Клинике за анестезиологију и интензивну терапију ВМА одржан је стручни састанак Секције за анестезиологију, интензивну терапију и терапију бола Српског лекарског друштва, чијем раду је допринело више од 250 учесника из Србије, Црне Горе, Републике Српске и Македоније.

Скуп је отворио заменик начелника ВМА пуковник проф. др Никола Филиповић. Начелник Клинике за анестезиологију и интензивну терапију ВМА пуковник проф. др Предраг Ромић говорио је присутним са раду Клинике и перспективама њеног даљег стручног и научног развоја.

Стручна излагања одржали су анестезиолози ВМА – проф. др Маја Шурбатовић, мајор др Драган Ђорђевић, др Здравко Бркан и пуковник асистент др Милић Вељовић.

Председница анестезиолошке секције Српског лекарског друштва проф. др Вања Вујин доделила је Повељу „Доктор Богуновић“ др Ивани Крстић-Лечић из Клинике за анестезиологију и интензивну терапију ВМА за њен рад о „Инфламаторном одговору код пацијента са сепсом и траумом“, који је успешно презентован на Европском конгресу анестезиолога, одржаном у Копенхагену маја ове године. ■

УКРАТКО

Најбољи рад на симпозијуму медицинских сестара и техничара Србије

Рад Вере Ђуричић из Клинике за ортопедију и трауматологију ВМА „Улога сестре у едукацији особља о важности стресора у преоперативној бризи“ проглашен је за најбољи рад изложен на недавно одржаном Симпозијуму главних медицинских сестара, техничара и бабица Републике Србије.

Тематски симпозијум посвећен „Безбедности сестара на раду“ одржан је на Тари, у организацији Удружења медицинских сестара, техничара и бабица Србије, под покровитељством Министарства здравља, а у његовом раду учествовало је више од 500 учесника из Србије, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Македоније.

Током симпозијума одржан је и курс са радионицом о „Едукацији медицинских сестара, техничара и бабица у области превенције и контроле болничких инфекција“, којим је руководила доц. др Весна Шуљгагић, начелник Одељења за превенцију и контролу болничких инфекција ВМА. ■

Додела лиценци за рад лекарима

Сви лекари ВМА добили су лиценце за рад. ВМА је прва државна установа у Србији чији су припадници колективно добили такве лиценце. Након полагања заклетве, начелник ВМА генерал-мајор проф. др Миодраг Јевтић и председница Лекарске коморе Србије др Татјана Радосављевић свечано су уручили лиценце начелницима група клиника, института, завода и самосталних одељења ВМА.

У обраћању присутнима, генерал Јевтић је истакао да је добијање лиценци за рад понос, част и велика обавеза за све припаднике лекарске професије да се са још више ентузијазма посвете унапређењу медицинске струке и сталном усавршавању.

Лиценца је јавна исправа којом се доказује стручна оспособљеност здравственог радника за самостално обављање здравствене делатности у Републици Србији. Издаје се на период од седам година члановима Лекарске коморе Србије. ■

Припремила Е. РИСТАНОВИЋ

Пише
Љубодраг
СТОЈАДИНОВИЋ

Већ годинама не пишем честитке. Имам коме, али ни они нити пишу, нити читају то што би неко нажврљао на крутој хартији. Имају мобилне, напишеш СМС, и готова ствар. Продавац класичних честитки се жали да за 10 дана није продао ни педесет картица. Сви они ирваси, Деда Мразови, звончићи и јелке, стоје као споменици старих година, које смо давно честитали.

Ноћ ирваса

Где су нестале све оне новогодишње честитке? У стара времена, која памте само последњи романтичари, још се писало. Куповали смо по тридесетак различитих картица, као да све иду истим људима.

И увек после, нека би мањкала. „Теби и онима које волиш, желим срећну и успешну нову (рецимо) 1971. годину. Много радости у кући, и нека вам се испуне све жеље!“

Па, добро. Уобичајено. Није лоше, нема потребе да се човек труди око састављања посебних порука. Знајући да волим да претурам по старим добрим жељама, један пријатељ ми је дотурио новогодишњу карту из 1969, на којој је женским рукописом исписано: „Желим ти себе у новој 70.-ој. Желим да за следећи дочек будемо заједно!“

Та дама је била заиста далековида. Заједно су дочекали и предвиђену годину и још 37 следећих.

Многе честитке су наговештавале љубав, или носталгију због очекивања која није било могуће испунити. Читам једну такву поруку на картици украшеној црвеним звончићима, саоницама, канделабрима и силуетом пара који седи у тим санкама. Вучна снага – ирваси. Свој састав у стиху новогодишњи самац и очајник написао је латиничним писмом, штампаним словима: „ Сада знам да сам остао сам, уживај у загрљају његовом, ако те није срам...“

Не знамо је ли одговора било, иако је вероватно да није. Мада је та врста поезије имала смисла да гане девојку која је променила субјект за грђење, и да је мало изгрди и подсети на нека ранија обећања и заједничке снове.

Али, срце не допушта да му се командује, подучава ме пре дан-два једна комшиница, која је због љубави, али и због практичних разлога, за Нову 2009. купила мужу слушни апарат. „Комшија, читаву зграду има да растера кад откочи телевизор. Мислила сам да га напустим, али шта да радим кад га волим...“

Слушни апарат је само један од доказа да љубав не зна за године, или границе. Можда је комшија већ инсталирао апарат на својој школки, јер телевизиорчина не јечи онако као пре.

Уз честитке, некада су ишли старомодни поклони. И то две врсте: куповало се онима који се воле, и онима за које се мора. Иста она комшиница казује да је у својој младости, док је живела у једном подавалском селу, од свекрве добила пластично буре за кисељење купуса, иако му је сезона (купусу) већ прошла. А она је мајци своје животне љубави подарила одекватно средство: комплет пластичних лавора и четку за wc шољу.

Уз честитке, симболика смењивања година захтевала је и скупе дарове. Како ко, како коме. Кад се има – поклања се. А и кад се нема. Најцењеније су биле бунде, а затим накит. Зна неколицину њих који су славно банкротирали купујући оно што иначе нису могли. Њихове другарице ходале су градом попут покретних излога, а они су једва сабирали дугмад на олињалим капутима.

Посебно су биле занимљиве војне честитке. Углавном су млађи честитали старијима, и потчињени шефовима. Можда неће требати, али за сваки случај. Ево једне из 1978. године, коју је ондашњи пуковник упутио генералу: „Поштовани друже генерале, у наступајућој години, Вама и Вашој породици желим неизмерну срећу и

радост, добро здравље и даље напредовање, на добробит наше самоуправне, збратимљене социјалистичке заједнице“.

Друг пуковник се помно трудио да нешто не изостави. Зато је уметнуо личне жеље, фамилију, здравље, домовину, вредносни систем и политички поредак. И то све у једној реченици.

Није познато је ли вредело, да ли је пуковник добио лични одговор, или је морао да се задовољи циркуларном генералском честитком. На пример: „Свим припадницима јединице желим много успеха у новој 1979. години, са жељом да постигнемо још веће успехе у борбеној изградњи наших састава, онако како то од нас захтева врховни командант, друг Тито. Желим вам добро здравље и личну срећу“.

Па, није лоше, мада је честитка писана по шаблону који је морао да садржи бар два елемента: Тита и борбену готовост по његовој идеји. Остале жеље поводом здравља и среће биле су у функцији првог захтева.

На свечаностима, честитке су читане по следећој хијерархији: врховни командант, савезни секретар за народну одбрану, командант армије, командант дивизије и командант бригаде. Углавном је текст био исти, уз позивање на вишу инстанцу и потпис одговорног лица.

После тога, војници су на дочеку могли да пију по чашу вина, И то тако што неки нису уопште пили, а други су морали све остало.

Данас је све другачије. Продавац класичних честитки се жали да за 10 дана није продао ни педесет картица. Сви они ирваси, Деда Мразови, звончићи и јелке, стоје као споменици старих година, које смо давно честитали.

Људи пишу електронске честитке. Већ сам добио три које свирају, и једног „Деда Мраза“ који је женско и почиње са себе да скида своју црвену униформу. Али тај посао не уради до краја, и то ме једи, што би рекао Лала.

Већ годинама не пишем честитке. Имам коме, али и они нити пишу нити читају то што би неко нажврљао на крутој хартији. Имају мобилне, напишеш СМС, и готова ствар. Има разних безвезних стихова које власници виртуалних писама само прослеђују. Пре око годину дана, добио сам овакав еп: „Прође стара, иде нова, нека буде добра лова, нека буде здравље веће, више љубави и среће, и да будеш онај прави у послу и у љубави!“

Аман-заман, стихови јесу бедни, али ме је највише ражалостило кад сам видео да их је послао човек за кога сам био уверен да има нешто укуса. Нисам му одговорио. Писао је нову поруку у којој ми је објаснио да „је ту идиотску поезију морао да подели с неким!“

Зашто баш самном? Шта сам му нажао учинио?

За Божић долазе још гори песници, али је то друга тема.

„Одбрани“ и мојим драгим читаоцима, које нисам растерао, желим срећну нову 2009. Имам још у глави стих, којим је једна девојка, разочарана неодлучношћу човека кога је изабрала, заувек оверила своју самоћу: „Замало да ме додирну руке нечије/ али иза њих бејаше срце зечије!“

Дакле, полијте довољно доброг вина и слободно пружите рвке.

Аутор је коментатор листа „Политика“

професиоџ

Заставник прве класе Зоран Лаштро
и заставник Боро Гужвић

Снимко Јово МАМУЛА

После шестомесечног курса у Војној гимназији, завршеног почетком октобра, главни подофицири стичу прва искуства на новим дужностима, на којима их очекују бројне обавезе, одговорна задужења и, пре свега, историјски посао у стварању новог подофицирског кадра

Једину за нама, поред интензивне, квантитативно и квалитативно знатно ефикасније обуке, Војску Србије обележило је и иницијално образовање подофицирског кора, односно његове почетне структуре од око две стотине главних и првих подофицира. После шестомесечног курса, реализованог у Војној гимназији од априла до октобра ове године, главни подофицири вратили су се у бригаде и команде из којих су и кренули на усавршавање. Свакодневно стицање знања из неколико стручних предмета, од којих су, за многе подофицире, најзначајнији били психологија, управљање ресурсима и комуникација с јавношћу, сада се полако исплаћује. Вративши се у своје јединице, главни (и први) подофицири су, осим нове канцеларије, опремљене свим потребним средствима за рад, затекли и веома заинтересоване своје колеге подофицире, чије је најчешће питање било шта и како даље?

■ Размена искустава

Иако је за анализу стечених искустава на новом радном месту рано, иако тих искустава заправо још и нема, у разговору са заставником прве класе Зораном Лаштром, главним подофициром у Генералштабу и његовим колегом у Команди за обуку заставником Бором Гужвићем, покушали смо да добијемо одговор, између осталог, и на то питање. После шест месеци учења дошло је време за доказивање, за примену наученог, за стварање подофицирског кора, образовање квалитетног и ефикасног подофицирског кадра и реализацију нове улоге подофицира у нашој војсци. Колико су главни подофицири спремни за те нимало једноставне задатке?

– По свему судећи, на курсу у Војној гимназији смо много научили – оптимиста је заставник Гужвић. – Током тих шест месеци имали смо прилику да анализирамо искуства главних подофицира у Националној гарди Охаја, канадској и македонској војсци, у којој је стварање подофицирског кора почело знатно раније него код нас. У војсци САД, на пример, главни подофицири постоје већ седамдесет година. Њихова искуства су нам веома значајна, тим пре што су, до сада, све уочене слабости отклоњене, а проблеми превазиђени. Ми, наравно, немамо времена да почињемо испочетка, па смо стварањем подофицирског кора кренули заправо из самог „центра“. С једне стране, нашим усавршавањем припремамо костур

1. јануар 2009.

Спремни за чалну војску

будућег подофицерског кора, а с друге, омогућавамо брже и ефикасније образовање квалитетног подофицерског кадра од војника по уговору и будућих професионалних војника. Нема ништа природније од тога да сами подофицири, наравно, најквалитетнији и зато најодговорнији, дају и највећи допринос образовању својих будућих колега, подофицира. Импуњује и то што су представници

подофицира из Охаја и Канаде били веома задовољни нашим знањем, залагањем и стручним способностима. Они напросто нису могли да верују да су многи од нас на курсу, већ били командири одељења и водова, да смо учествовали у обуци војника на одслужењу војног рока, да смо чак били и ослонац војничке обуке – каже заставник Гужвић.

■ Стручан кадар

Било некад, рекли би стари, искусни подофицири. На почетку своје професионалне каријере, данашњи заставници, некада ученици четворогодишњих средњих војних школа, доиста би, готово одмах после доласка у јединицу, стали испред строја и самоувереним, одсечним гласом издавали своје прве команде. Не би прошло много времена, они би већ водили своје војнике на прве вежбе и логоровања. И тако, класу за класом. Одговорност велика, знање

још веће, самоувереност и одлучност у складу с младићким годинама. Али, одавно већ није тако.

После гашења четворогодишњих подофицерских школа, у јединице су почели да долазе водници с једногодишњег оспособљавања у центрима у којима нису ни могли, ни стигли, да сазнају све што је потребно за извршавање одговорних задатака. Подофицерска самоувереност је избледела, а одлучност у гласу јењавала, па су њихове обавезе у обуци полако преузимали официри. Они су постали командири водова, у много случајева и главни извођачи обуке, док су подофицири остали на неким ускостручним занимањима и дужностима. Били су механичари, оператери на радарима и ракетним системима, командири одељења. И то је, не ретко, било све. Или, готово, све. Улога подофицира се мењала, упоредо са смањивањем њиховог броја и значаја у војсци, у којој је требало да представљају кичму и темељ.

Време је, по свему судећи, да се ствари из основа промене. Да подофицири поново добију значај који су некада имали и који

Помоћ у командовању

Заставник прве класе Зоран Лаштро је главни подофицер у Генералштабу Војске Србије. За своју најважнију дужност у наредном периоду истиче помоћ у линији командовања:

– Поред обуке војника, у чијој реализацији подофицири остају најзначајнији чинилац, главни подофицири себе треба да пронађу и у подршци командантима у развоју подофицерског кадра. То је, на неким нивоима и наша кључна улога – сматра заставник прве класе Зоран Лаштро.

имају у свакој војсци. Професионализација Војске Србије подразумева и нову улогу подофицира у стварању подофицерског кадра, обучавању професионалних војника и јединица. Стварање подофицерског кора тај процес треба да омогући и поједностави. Колико се у томе успева, објашњава нам заставник прве класе Зоран Лаштро, главни подофицер у Генералштабу Војске Србије:

– Рано је говорити о нашем искуству на новим дужностима, о томе колико ћемо да допринесемо стварању нових подофицира. Сада је у току информисање наших претпостављених и колега подофицира о задацима које треба да реализујемо, о месту и улози главних подофицира у војсци. Ми смо раније имали веома образоване подофицире, стручњаке који су свој посао обављали веома професионално и квалитетно. Многи од нас завршили су четворогодишње средње војне школе, стекли су веома квалитетна знања и вештине неопходне за обављање одговорних задатака у обуци, па и командовању основним јединицама, али никада раније наш подофицер није био у улози коју данас имамо ми, главни подофицири. Обављали су послове у техничком одржавању, били послужιοци и оператери, командири група и одељења, стража, али тек сада су у прилици да знатније утичу на квалитет подофицерског кадра, на каријеру подофицира. Раније су подофицири полагали за чин старијег водника, или заставника, али нови чин није значајно и нову дужност, нове обавезе. Он је долазио с годинама, без неког додатног усавшавања, образовања, курсирања. Сада се то мења. Професионални војници ће за сваки нови чин морати да иду на нови, виши курс, да стичу квалитативно нова знања, која ће им омогућити да напредују у служби, да с новим чином добију и нове дужности, нове задатке. У томе се види и улога првих и главних подофицира. Основна полуга између командира и команданта јединице и професионалног војника, односно подофицира, биће први подофицири у четама и батаљонима. Своја запажања, примедбе, предлоге и сугестије о стању обуке, положају и статусу подофицира и војника, они ће директно да износе командиру чете и команданту батаљона, с једне стране, а затим и нама, главним подофицирима, а преко нас и командантима бригаде и даље, с друге стране. То је интенција. Током курсирања упознали смо искуства главних подофицира војски у којима је та традиција дуга више деценија, сазнали смо како они решавају проблеме и тешкоће које нас тек очекују, како решавају статусна питања подофицира, како утичу на њихову каријеру,

Главна дужност обука

У Команди за обуку на дужност главних подофицира постављена су 23 подофицира, од којих је 14 у центрима за обуку, а девет у батаљонима. Према речима главног подофицира заставника Боре Гужвића, основна улога главних и првих подофицира у јединицама Команде за обуку је, наравно, обучавање војника на одслужењу војног рока, а потом и брига о статусу и професионалном развоју подофицирског кадра.

– Увођењем подофицирског кора допринећемо да подофицири заузму оно место у војсци које им припада и које имају у свакој војсци у свету – каже заставник Гужвић.

на основу којих критеријума бирају будуће подофицире, колико и како утичу на обуку и опремање јединице, шта значи подршка линији командовања. Ми сада објашњавамо нашим колегама да нисмо њихови синдикални представници, иако бринемо о њиховом материјалном и сваком другом статусу, објашњавамо официрима и нашим претпостављенима да нисмо секретари команданата, иако смо им најближи подофицири и мада присуствујемо састанку његовог колегијума... Има доста питања, пружамо многе одговоре. Али, тек смо на почетку и нека лутања су неминовна, иако за нас, главне подофицире, а верујем и за наше колеге у четама и батаљонима, нема нејасноћа и несналажења. Свесни смо да је наша улога у формирању подофицирског кадра, реализацији обуке појединца и подршци командовања веома велика, никад већа – каже заставник прве класе Зоран Лаштро.

Историјска улога

Доследно спровођење наређења претпостављених, квалитетна обука војника и непрекидна брига о опремању јединице представљају три значајна беоцуга у ланцу задатака главних и првих подофицира. Не смеју, при томе, заборавити ни сталну бригу о статусу подофицира и њиховом каријерном успону. На основу јасних и недвосмислених критеријума, од којих је интерес јединице водећим подофицирима свакако најважнији, предлагаће својим претпостављенима кадровску листу за напредовање подофицира на професионалној лествици. Од њих ће у великој мери и зависити и будућност сваког професионалног војника. Они који буду спремни на перманентно усавршавање, на мукотрпан рад и доказивање, они војници који у себи и својим задацима нађу довољно мотива за напредовање, биће незаустављиви. Јер као што рекоше заставници с којима смо разговарали, ко то, више од њих, жели квалитетан подофицирски кадар? Ко више од њих жели оспособљену и ефикасну јединицу?

Тој високој ефикасности, врхунској оспособљености и квалитетном опремању јединице главни подофицири доприносиће много више него до сада. У томе лежи и њихова одговорност. Од помоћи претпостављених, њиховог разумевања и сагласја у великој мери зависи и успех пројекта названог главни подофицири и њихова историјска улога у обнављању значаја подофицирског кадра. Година пред нама, очигледно је, биће кључна у реализацији тог веома амбициозно замишљеног пројекта. Времена до 2010. нема много, а повећано интересовање за недавно расписан конкурс и понуђена радна места у војсци показује да нам професионални војници већ куцају на врата. Треба их спремно дочекати. ■

Душан ГЛИШИЋ

Начелник Генералштаба посетио младе војнике на логоровању

Обука трпи хладноћу

Начелник Генералштаба Војске Србије генерал-потпуковник Здравко Поноша обишао је 26. децембра војнике децембарске генерације из Трећег центра за обуку из Јакова, који на полигону „Бубањ Поток“ реализују садржаје основне обуке, у оквиру петодневног стационарног логоровања. Војници од 24. до 28. децембра изводе стационарна логоровања која су у свим центрима за основну обуку Војске Србије важан део прве фазе првог периода обучавања.

Командант Трећег центра за обуку потпуковник Радомир Александрић информисао је генерала Поноша о активностима које се изводе на полигону.

Начелник Генералштаба разговарао је са војницима и старешинама свих центара за обуку који су у оквиру показног занимања присуствовали активностима на стационарном логоровању и извођењу планираних гађања.

У Дому Гарде на Топчидеру презентовани су резултати рада Команде за обуку у протеклој години. Командант Команде за обуке генерал-мајор Љубиша Диковић наградио је најуспешније старешине и војнике. Проглашени су и – најбољи извођач индивидуалне основне обуке старији водник Милан Никодиновић из 5. центра за обуку у Зајечару и најбољи инструктор специјалистичке обуке старији водник прве класе Срђан Стошић из Центра за обуку Копнене војске у Пожаревцу. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Снимио Н. СУБОТИЋ

Курс за пиротехничаре

Практични део десетодневног курса за пиротехничаре, који је организовао Центар за обуку логистике Команде за обуку, одржан је на полигону за уништавање убојних средстава Техничког ремонтног завода у Крагујевцу. То је трећа по реду активност те врсте, коју су успешно окончала 32 полазника, док сертификат очекује још 15 полазника курса који је у току.

Како је објаснио руководилац курса поручник Борко Ђорђевић, његов циљ јесте да се подофицири, професионални војници и цивилна лица на служби у Војсци Србије обуче за правилно и безбедно уништавање неексплодираних убојних средстава, која у појединим случајевима заостају после гађања и вежби.

Фонд од укупно 60 часова подељен је на теоријски и практични део. Од тога полазници курса проводе 22 часа на вежбама које обухватају – израду спорогорећег упаљача, активирање експлозивног пуњења спорогорећим упаљачем, израду електричних и мрежа од детонирајућег штапина и уништавање пројектила на затеченом месту. ■

А. П.

Тактичка вежба чете везе Центра за обуку у Горњем Милановцу

Србијо, чујемо се

Током два дана милановачки везисти симулирали су систем веза команде оперативног нивоа. Војници на одслужењу војног рока потврдили су теоријска знања, а професионалци проверили рутину.

ада саобраћај у електромагнетном спектру међу јединицама и командама добро функционише, везисти су невидљиви. Динамика, барем она очигледна, траје само док јединице везе поседају положаје, дижу антене, постављају радио-релејне центре или се, пак, премештају. Од момента када се веза успостави траје онај мање видљиви сегмент њиховог рада. Ипак, значај тога посла у потпуној је несразмери са његовом очигледношћу. Док су оператери поред својих радио уређаја, докумената и планова, команде и штабови функционишу. Када се везе непланирано прекину, везисти су опет у акцији.

■ Регрути и професионалци

У Центру за обуку везе, информатике и електронских дејстава у Горњем Милановцу, 17. децембра окончана је дводневна тактичка вежба чете везе. Будући да су у вежби учествовали и војници на редовном одслужењу војног рока и професионални припадници Војске Србије, њен циљ био је двојак. Командант милановачког центра пуковник Станимир Лазаревић каже да је сврха вежбе практично увежбавање научених садржаја и предмета – тактика везе, саобраћај на средствима везе и техничка средства везе.

– Војници који у нашем центру бораве током другог периода обуке заокружују знања и вештине због којих су и дошли у Војску Србије. Дакле, када одслуже своју законску обавезу, они ће кућама понети свест о сврси боравка у касарни. Биће свесни знања које носе, а као што видите, за руковање средствима везе неопходно је и те како озбиљно знање, јер наш посао не толерише грешке – наглашава пуковник Лазаревић.

Помоћник команданта Центра и уједно руководилац тактичке вежбе потпуковник Ненад Марковић објаснио је значај обуке професионалаца.

– У вежби је учествовало око 40 професионалних припадника ВС са циљем да се оспособе и увежбају у практичном командовању, постављању система везе, те успостави и одржавању везе. Активности оваквог типа знатно доприносе општој и оперативној оспособљености наших јединица – објашњава потпуковник Марковић. Он је додао да је један од циљева вежбе био да се провери исправност и функционалност технике са којима јединица располаже.

■ Сигнали у етру

Дводневна тактичка дневно-ноћна вежба чете везе покрила је готово цео простор уже Србије уз ангажовање стационарних центара везе и чворишта везе на планинама Маљену, Авали, Црном врху и Јастрепцу. Иако се већи део јединице распоредио у кругу касарне „Војвода Радомир Путник“ у Горњем Милановцу, где су симулирани теренски услови, средства везе са послугама упућена су на планине Рудник и Тупижница, у Ваљево и Зајечар, одакле су успостављене радио-релејне и телефонско-телеграфске везе.

Вежба је почела 16. децембра у пола шест ујутро када је дата узбуна јединицама. Одмах након заповести за марш командира чете капетана Владимира Тишића, јединице су се упутиле на положаје. Веза је успостављена у 13 часова и према плану рада одржавана током наредна два дана уз увежбавање промене положаја. Чињеница да је током вежбе употребљавано 138 средстава и система везе сведочи о њеној сложености.

Пуковник Лазаревић нагласио је да овакве вежбе знатно доприносе оперативној оспособљености јединица везе Команде за обуку јер је пракса да се веза успоставља са неким од центара за обуку, овај пут са центрима у Ваљеву и Зајечару. ■

А. ПЕТРОВИЋ
Симио Д. БАНДА

П л е м е н и т и п о д в и з и г о д и н е

Јунаци нашег

Човек покаже своје право лица онда када је најтеже. Судаћи по тој истини, у нашем народу има много људи спремних да се жртвују, помогну, ризикују..., не би ли спасили туђе животе, чинили добра дела. О томе сведоче бројни примери људских драма које су се збиле прошле године а њихови јунаци нису остали, како најчешће бива, у дубокој анонимности захваљујући колегама из „Вечерњих новости“, који су акцију за избор најплеменитијег подвига године организовали по 46. пут. Ово је прича о мирнодопским јунацима.

Свуда на нашој планети људи чине подвиге – научне, спортске, војничке... Резултат подвига су нове формуле, рекорди, несвакидашња достигнућа... У омамљујућем темпу савременог света свако „гледа своја посла“, а мало је простора за туђу невољу. Нажалост, има и таквих који окрену главу и похитају даље. Средом, не и код нас.

На једној светској телевизији локални ватрогасац данима није силазио са малих екрана, а гледаоци су му се дивили и спали честитке. Дотични је спасао папагаја који се гушио у празном стану захваћеном више димом него ватром. У реду, лепо је избавити сваког живог створа па и шарену птицу, али такав публицитет! Шта ми да кажемо? Скромни су наши људи, ретко су на новинским ступцима а још ређе пред камерама и микрофонима...

■ Бригада на делу

Многи се са сетом сећају омладинских радних бригада које су подизале мостове, градиле путеве, пошумљавале голети... Остале су успомене на њихових руку дела и питање зашто се такав вид окупљања младих не би обновио у неком облику? Оно што је било добро и позитивно има право да живи и данас. Идеју

Фото „Новости“

ДОБИТНИЦИ ПРИЗНАЊА

Једногласном одлуком жирија, којем је председавао академик Матија Бећковић, додељена су признања.

Потпуковнику Иштвану Канасу постхумно је додељена златна плакета „Најплеменитији подвиг године“.

Златна плакета за појединачни најплеменитији подвиг уручена је Смиљи и Милану Видовићу из Републике Српске.

Златну плакету „Колективни најплеменитији подвиг године“ заслужили су чланови Омладинске бригаде „Димитрије Лазаров Раша“ из Беочина.

Златна плакета за дечији „Најплеменитији подвиг године“ припала је Милији Јелићу из Мионице.

Специјалне плакете заслужили су: ђаци другог два одељења основне школе „Никодије Стојановић Татко“ из Прокупља, младићи из београдског насеља „Браћа Јерковић“, Саво, Давид, Никола и Бобан, одред Жандармерије из Ниша, Сава Радојев и Саша Влах из Баранде, Чедомир Пантовић из Прокупља, Милош Ивановић из Топлице, Јасмин Душтинац из Новог Пазара, Љубомир Вранић из Крагујевца, Иван Костић са Косова и Метохије, Јелена Тркуља из Обреновца и Предраг Искреновић из Алексинца.

Нејака су плећа четрнаестогодишњег Милана Јелића из околине Мионице, али има срце витеза. Витез без грба и одоре. Какав ли је то усуд хтео да остане сам уз болесног оца на раштрканом имању и бије битку за свој и живот родитеља. Сваког јутра устаје у четири, помузе краве, одведе их на испашу, однесе млеко на откуп, заложу ватру, спреми оцу храну, да му лекове... А онда девет километара пешке до школе... Брине о свему и све стиже. Не сме да стане или задоцни. Од њега зависи све. Наравно и он би желео да се забави, слуша мало музику, појурри за лоптом, поприча са другарима, погледа Интернет.. Али, то је неки други, за њега далеки живот, далеко од муке...

Његове битке су свакодневне, са немаштином, ветром, снегом, хладноћом... Као прави витез добија их све од реда. И не дозвољава оцу да клоне, њиви да не роди, крави да не даје млеко... А тек му је четрнаест година...

■ Нека други живе

У опису несреће оне најгоре називамо трагедијама. Међутим, жал за рођеним дететом тешко да може издржати било какав опис. Знају то Смиља и Милан Видовић од часа када су изгубили сина Слободана. Боба је био омиљен младић, наочит, здрав као дрен, ведар, радан, учтив, нежан син... У густом и брзом саобраћају угасио се његов живот...

Бол, туга, очај...

А онда родитељска одлука: узмите његове органе и продужите некоме живот. Боба би све учинио да спасе неког у невољи. Лекарима су им захвалили на великом гесту, а породице чији су чланови добили дуго очекивану помоћ немају речи како би описали доброту Видовића...

Једнакост у разликама једно је од основних начела хуманости. Понекад најмлађи то боље схвате од старијих. Ђаци другог два разреда основне школе „Никодије Стојановић Татко“ из Прокупља са својом учитељицом Јеленом Вуковић сваки дан држе очигледну наставу на тему солидарности и човекољубља. Њихова другарица из одељења Емилија Арсић везана је за инвалидска колица. Да није пожртвоване учитељице и њених другарица и другова из одељења, мала Ема била би усамљена у некој клупи далеко од ђачке радости. Овако, они долазе по њу и заједно крећу на наставу. Тако сваки дан. Ема узвраћа добрим учењем и залагањем. Изабрана је за председника одељенске заједнице, једногласно. Кажу да је свима најбољи друг...

Уз ову епизоду сасвим пристаје кратка прича о четири младића из београдског насеља „Браћа Јерковић“. Бобан, Давид, Саво и Никола често играју баскет на малом игралишту укљештену међу вишеспратницама. Ником не сметају, а њима добро дође да се рекреи-

времена

једне такве бригаде, „Димитрије Лазаров Раша“, њени припадници чувају у срцу.

Брат и сестра, Марина и Милош Барлов немају нигде никог. Како? Питајмо судбину. Усамљени, напуштени, заборављени у свом Книћу без честитог крова над главом. А добра деца, радна, за пример... За њихову невољу сазнали су Беочинци и латили се задатка. Пронашли су људе добре воље, овај ће дати цемент, онај циглу, а ми оно што најбоље знамо. Летос су се одрекли годишњег одмора и засукали рукаве. Тако је никла лепа кућа за мале, велике људе, на њихову радост и понос вечно младих ударника. Када су стигли у месну заједницу и утаначили договор, многи су се питали: зар бригаде још постоје? Сада сви знају одговор...

И Предраг Искреновић, човек племенитог срца из Алексинца, покренуо је акцију да се изгради кућа браћи Дејану и Светозару Дикићу са Космета, који су се нагледали страхота и пропатили у детињству. Мајка им је преживела погром, али остале су трајне последице по њено здравље. Брижни синови воде бригу о њој, али услови у којима су живели само су отежавали њено стање. Никла је кућа, на част Предрагу и људима коју су помогли. Одлични ђаци и добра деца имаће пристојно детињство, а њихова мајка услове за опоравак.

рају после учења. Летос, док су делили мегдан под обручима, до њих је стигао дим који се ширио из стана у приземљу оближње зграде. Први су га приметили и брзо реаговали. Одмах су препознали да је реч о бака Даниној гарсоњери. Немоћна старица је већ губила свест када су момци с мајицама преко лица и флашама воде кренули у акцију. Стигли су на време, избавили је од сигурне смрти, указали јој помоћ и позвали лекарску екипу. Њих четворица и даље убацују лопту у кош а бака је добро...

■ Поштене руке

Овога лета јавност је узбуркала необична пљачка огромне суме новца из једне филијале банке у Крагујевцу. Рекло би се да је младић који је радио као њен службеник много гледао филмове на ту тему. Тек, нестале су кесе девизног новца а он се дао у бег. Штета милионска! Када се ушерптао, побацио је „пакете“ по околини града. Један је завршио на крову летњиковца у Шумарицама...

Љубодраг Вранић, честити радник и домаћин, кренуо је тог јутра на терен. Случај је хтео да му се у опису посла нађе поправка конструкције управо тог здања. Када се попео, поглед му је најпре пао на згужвану пластичну врећу. Имао је шта да види – новац. Тач-

Академик
Матија Бејковић
уручује признање
Сави Радојеву
и Сашу Влаху

но 50.000 швајцарских франака. Велико искушење. Није много размишљао, обавестио је претпостављене и полицију. Брзо је утврђено порекло девиза. Љубодрагу су постављали оваква и онаква питања, а он скромно одговарао да је учинио једину могућу ствар. Иако скромно живи, породица Вранић здушно је подржала његов гест. Колектив у коме ради поносан је на свог радника, а Крагујевчани на свог суграђана. Шумодија је увек имала поштених људи...

Поштење краси и времешног професора у пензији Чедомира Пантовића из Прокупља. Иако је поодавно отишао у пензију, он и даље држи лекције о хуманим делима, човекољубљу, солидарности... Годинама скупља прилоге и одваја од своје пензије за најсиромашнију децу. Купу-

је им оно најпотребније, али кад претекне обрадује их поклонима. Малишани су му веома захвални, а од миља су га прозвали Деда Мраз.

Шта је солидарност показали су припадници одреда Жан-дармерије из Ниша. Када је изненада преминуо њихов колега Горан Стојановић, нису заборавили његову незапослену супругу Милену и синове Стефана и Лазара. Са предлогом команданта, потпуковника др Радосава Дикића сви су се листом сложили. Купили су стан породици Стојановић, који отплаћују одвајајући средства од својих плата. Милени су нашли посао, тако да деца-ци могу мирно да живе и уче...

Људи се често нађу на испиту савести. За оне који имају велико срце тест није потребан. Иван Костић са Косова и Метохије свакодневно развози храну српској браћи по забитим енклавама. Зна колико ризикује током 65 километара вожње по лошим и спорим путевима. Није пријатно. Али, задовољство које осећа када намирнице стигну тамо где је најпотребније, не може се описати...

■ Храбри и сналажљиви

Небом изнад Ченте често крстаре авиони. Житељи околних места деценијама гледају летелице као летњег јутра када је пилот ваздухопловства Војске Србије Томас Јаник кренуо на задатак. Негде изнад Баранде летелица је престала да слуша лета-ча. Потражио је спас у катапултирању. Кумови Сава Радојев и Саша Влах препознали су необичан звук а потом чули експлози-ју. Убрзо су кренули ка месту где се нашао Јаник. Осећао је ужасне болове, последица вишеструког прелома ноге. Опрезно су га положили на тло, указали му прву помоћ, сачекали хеликоптер и помогли да се пилот смести на носила. Пилот се опоравио, а кумови и даље ослушкују авионе...

Шармантна Обреновчанка Јелена Тркуља, медицински радник по занимању, нашла се срећом на месту несреће. Ужареног летњег дана, захуктали камион пробио је ограду код београдског сајма и напосто слистио „југа“. Најгоре је прошла најмлађа путница. Јелена је брзо притекла у помоћ, најпре омогућила девојници да не-сметано дише, а онда је држала у најпогоднијем положају у односу на повреде све док није стигла у болницу. Мала Теодора се успешно опоравила, а лекари су одали пуно признање колегиници од чије је правовремене интервенције зависио њен живот.

У опису полицијског посла опасност се подразумева. Као и војника, усталом. Тренуци за одлуку се често мере секундама. Оцена, процена, брзина, ризик... Све то прође кроз свест као муња. А одговорност остаје заувек.

Знао је то инспектор МУП-а Јасмин Душтинац из Новог Пазара када се нашао у „немогућој мисији“. Може се рећи између две ватре. Беху они немири, а сукобљене верске стране нашле су се око цамије. Да су се спојиле настало би крвопролиће. Јасмин је ризиковао живот када се испречио ратоборној маси. Задобио је повреде, истрпео све и свашта, али није потегла оружје. Захваљујући његовој упорности, верници су се некако разишли. Нико није страдао...

Ризиковао је и новинар Милош Ивановић који је морао у хладну реку... Ноћ зимска, пуна снега, пут поплочан ледом. Домар Петар Цвејић је ко зна колико пута прошао поред обала Топлице, али тада се скоро ништа није видело. Дувао је снажан ветар, ударио мраз, белина прекрила стазу... У трену, чика Пера се нашао у реци. Мокро оде-ла га је вукло под таласе. Срећом, запомагање је чуо Милош који је потрчао ка води. Лавовски се борио за живот свог суграђана... Од тада су велики пријатељи... ■

Бранко КОПУНОВИЋ

ПИЛОТ ВЕЛИКОГ СРЦА

Потпуковник Иштван Канас је био један од најбољих пилота Војске Србије, инструктор летења, ас са више од три хиљаде сати проведених у ваздуху за командама разних борбених авиона. Ишколовао је многе генерације. Осим тога, популарни Пишта био је омиљен друг, ведар човек, нежан супруг, узоран отац...

Припремајући се за аеромитинг, при великој брзини, на малој висини догодио се трептај судбине... Остали смо без једног од најпоузданијих чувара нашег неба...

Као одговоран човек, глава породице, мислио је на будућност. Подигао је стамбени кредит и решио велико животно питање. Међутим, њега више нема, а обавеза је остала. На предлог Министарства одбране, Влада Републике Србије одлучила је да отплати стамбени кредит потпуковника Канаса. Министар одбране Драган Шутановац уручио је Иштвановој супрузи Пирошки решење Владе. Том приликом иста-као је врлине потпуковника Канаса и подвукао чињеницу да пилоти Војске Србије свакодневно чине подвиге у служби чувања нашег слободног неба, исказујући исту храброст као 1999. године.

Пише
Бранко КОПУНОВИЋ

Деда Мраз

Пред крај године обично се питамо шта ли ће нам донети наредна? Наравно, уз лепе жеље и поздраве. Наравно, бар крајичком свести завидимо малишанима који још верују у Деда Мраза. Благо њима. Добри чика који потезе на саоницама и прегнутим ирвасима са далеком севера, увек доноси лепе поклоне, разгали срца... Њему је резервисано место главног јунака, увек у исто време. Без конкуренције...

Међутим, није лако бити Деда Мраз. Деца су избирљива публика, проницљиви ловци на грешке. О томе нам прича пуковник у пензији пилот Душан Милићевић и сећа се почетка и краја летачке каријере. Као млади потпоручник, педесет и неке, професионално је растао са ондашњим Ратним ваздухопловством. Беше један од најталентованијих пилота, па су га после дообука и преобука сместили у кабину громогласног „спитфајера“, добијеног од „западних савезника“ у време док су се ломила државна и партијска копља док се одлучивало хоћемо ли се приклонити овој или оној страни или обема помало.

Елем, бата Дуле, како су га махом сви звали, онако наочит и благоглагољив допао је незахвалне улоге преко ноћи. Таман се вратио са лета, није ни папирологију средио, кад стиже водник, зајапурен и као без душе груну: Одмах код команданта! А викенд пред њим, договорио се већ с другарима из старог краја да иду на Дунав. Те зиме смуђ је „радио“ као никада. Дорђолци су превејани ловци на алаву, али лукаву грабљивицу, а екипа се није могла замислити без капитена. Све му је то пролазило кроз главу док је куцао, а потом прошао кроз широка, махагонијем овичена врата кабинета. Кратко и јасно: имамо приредбу за децу наших другова и погинулих пилота у рату, а ти ћеш им одржати слово, пожелети срећну нову и сликаћеш се за насловну страну „Фронта“ или „Крила армије“. Још краће, бићеш Деда Мраз и немој нешто да ми забрљаш, сасу командант у даху и даде му „вољно“, без права на реплику која, руку на срце, никада није пристајала војсци.

Бата Дуле је у себи креснуо сочну псовку и убрзо напустио кожни кабинет. А састанак са Милицом, риболов, игранка, ух! Када је враг однео шалу, почео је припреме за прекосутрашњи наступ. Добро је свирао гитару, одабрао неколико песмица, сачинио говор, узео опрему на реверс... Тако је био добар у улози Деда Мраза да је опчинио бројну децу и родитеље, а командант га је „наградио“ вечном улогом. Да, његова фотографија с малишанима појавила се на насловној страни војног журнала, али не како је он силно желео, у кабинџи млазњака, већ у одори зајапуреног чике црвеног носа и позамашног трбуха међу разгаљеном дечурлијом.

Милица му је опростила што није изашао на састанак. Очигледно. Недавно су обележили златну свадбу, хоће рећи пет деценија заједничког живота. Међутим, иста улога, по изричитој жељи команданта, није га напуштала све до чина капетана...

Прошло је много година од тада, синови су кренули очевим стопама, а ћерку је посао одвео у Аустралију. Беше време Божића, осамдесет и неке, када су тазе пензионисани пуковник и супруга му полетели на далеки пут у посету мезимици. Она им је послала карте, око виза није било проблема као данас, а и ред је био да виде света. Током последњег преседања у авион су ушла два путника – Деда Мраза. Један је као за пакост сео до бата Дулета. Путници су прихватили божићне поклоне коју су им веселјаци делили. На крају, из повелике торбе повалили су оружје и ситуација се нагло променила. Посади авиона су наредили промену курса лета и списак жеља, од новца до ослобађања политичких истомисљеника који су чамчили у затвору. Сати су пролазили а нервозне Деда Мразови су почели да малтретирају путнике и прете смрћу. Један од њих је ухватио девојчицу за косу. Дете је почело да запомаже, а Дулету је прекипело. Гласно се успротивио, али пред лицем му је севнула цев пиштоља и наређење отмичара да „умукне“. За старог Дорђолца је то више од увреде. Сачекао је тренутак да му се приближе, а онда је првог муњевито ударио главом у чело а другог ногом у... Тек, сложио их је као сноплје, а колегу у кабинџи обавестио да мирно може одабрати први аеродром.

На слетање у Куала Лумпур чекала је голема свита војске, полиције, новинара, знатичељника... Најпре су Деда Мразови, после повратка из „анестезије“, одведени „на сигурно“, а онда су спасиоцу приређене праве овације. Ем војни пилот, пуковник, па несврстани... лудило од радости...

Добио је бата Дуле бројна признања, новчану награду авио-компаније, захвалност многих породица, позиве на свадбе и братимљења, све и свашта... Све је то лепо, али од тада не може да смисли Деда Мраза...

Последње недеље овог децембра времешни пилот је опет на Дунаву. Са старим друштвом вребали су смуђа. После повратка са ветровите реке, испред улаза је срео дугогодишњу комшиницу. Гос'н Душане, кренула је љубазно, имам за Вас велику молбу месне заједнице, а дужна сам да Вам је пренесем. Знате, цвркулала је даље, после наступа малишана... Не, само то, завапио је бата Дуле, немојте, молим Вас. Нећу да будем Деда Мраз ни за живу главу! Ма, какав Деда Мраз, побогу? Треба да примите плакету за најлепше уређен балкон, знате то је традиционално признање нашег часописца... ■

Војска САД успешно извела тест антиракетне одбране

Америчка војска успешно је извела тест система за обарање ракета дугог домета, саопштио је Пентагон. Ракета мета за тест над Пацификом испалена је с острва Кодиак код Аљаске, док је ракета пресретач лансирана из војне ваздушне базе у Калифорнији. Амерички званичници су оценили да је тест посебно реалистична симулација могућег ракетног напада, док критичари оспоравају реалистичност симулације.

Пентагон је саопштио да је пре ове пробе од 1999. године извео 12 тестова тог система, од којих је седам било успешно. Саветници новоизабраног председника САД, Барака Обаме наводе да он начелно прихвата систем ракетне одбране, али да ће тај програм бити детаљно испитан.

Бушова администрација је трошила отприлике 10 милијарди долара на све аспекте ракетне одбране, што је најскуља ставка у Пентагоновом програму развоја оружја. ■

Руски извоз оружја преко осам милијарди долара

Извоз оружја из Русије ове године ће премашати осам милијарди долара, упркос светској финансијској кризи, рекао је заменик руског премијера Сергеј Иванов. „Желео бих да посебно укажем на чињеницу да у условима светске финансијске кризе тржиште не бележи пад“, рекао је Иванов на церемонији додељивања признања предузећима из области војне индустрије.

Како је рекао, „упркос компликованој економској ситуацији у свету, ниједан партнер није изразио жељу да поново размотри или раскине уговоре“. Овогодишњи извоз оружја из Русије биће за милијарду виши него 2007. године.

Амерички Стејт департмент је у октобру увео санкције компанијама из Кине и Русије због наводне продаје технологије која би могла да помогне Ирану, Северној Кореји и Сирији да развију оружје за масовно уништење или ракетне системе. ■

У Ираку остаје мање од 400 британских војника

Британски премијер представио је детаљан план повлачења војске, дан пошто се састао са ирачким лидерима у Багдаду и британским официјерима у Ираку.

Већина британских трупа стационирана је углавном у кампу у близини аеродрома у Басри, на југу Ирака. По повлачењу британских снага, контролу над британском војном базом у Басри преузеће америчке снаге.

Опозиција у Лондону, међутим, није задовољна само повлачењем војника. Посланик из редова Конзервативне партије Лиам Фокс затражио је да се поведе истрага о британском учешћу у рату у Ираку „како би се научиле лекције“ и избегле евентуалне будуће грешке у земљама попут Авганистана. ■

Британски премијер Гордон Браун изјавио је у парламенту да ће мање од 400 британских војника остати у Ираку после најављеног великог повлачења у мају и јуну 2009. године. Браун је навео да ће већина од укупно 4.100 британских војника бити повучена из јужног дела Ирака. Повлачење ће почети 31. маја наредне године, када буде комплетирана обука ирачке војске и полиције.

Нови командант специјалних јединица Италије

Од недавно на челу италијанских специјалних јединица налази се контраадмирал Донато Марцано. Он је на том месту заменио генерал-мајора Марка Бертолинија, који је отишао на место начелника штаба мисије ISAF у Афганистану.

Марко Бертолини је претходно командовао 9. јуришним падобранским пуком „Кол Москин“, падобранском школом у Пизи и падобранском бригадом „Фолгоре“, и то у време албанских нереда на Косову и Метихији марта 2004. године када су италијански падобранци заштитили Пећку патријаршију и Високе Дечане. За то му је и митрополит Амфилохија уручио *орден светог Саве*, којим је бригаду „Фолгоре“ одликовао Свети синод СПЦ.

Нови командант Здружене команде за специјалне операције такође има велико међународно искуство. Израстао из редова морнарице, и његовим постављењем постиже се баланс између италијанских падобранских и морнаричких специјалних јединица, од којих ове друге, по својој историји али и по квалитету, имају примат у свету. ■

Ј. Ћ.

Русија поклања авионе Либану

Русија ће поклонити 10 авиона Миг-29 Либану, преносе руске агенције позивајући се на руску службу за војну и техничку сарадњу. „Руско министарство одбране одлучило је да обезбеди 10 Мигова-29 Либану као облик војне и техничке помоћи“, изјавио је новинарима Михаил Дмитријев из службе за војну и техничку сарадњу.

Дмитријев је такође рекао да Москва и Бејрут разговарају о продаји руског наоружања копненим снагама Либана. „Сматрамо либанску војску главним гарантом стабилности те земље и зато је потребно да буде ојачана“, додао је Дмитријев. ■

Пише
Александар РАДИЋ

Борба за тржиште ловачких авиона

Већина чланица НАТОа намерава да у наредних десетак година обнови флоту вишенаменских борбених авиона. На северу континента су низ корисника F-16 из прве генерације произведене почетком осамдесетих година прошлог века. То су Белгија, Холандија, Данска и Норвешка. Оне ће набавити од две до четири ескадриле нових авиона.

Прибалтичке државе, које сада на смену штите ловачки авиони других чланица НАТОа, мораће на себе да преузму заштиту ваздушног простора, вероватно, формирањем једне заједничке ескадриле. Велики технолошки скок предузеће државе Балкана које су у НАТОу или ће ускоро постати пуноправни чланови тог савеза. Ловце пресретаче МиГ-21 новим авионима замениће Румунија, Хрватска и Бугарска.

Све наведене државе траже вишенаменске авионе, који ће бити савремени, уз могућности сталне модификације у наредних 30-40 година. Раст цена набавке наоружања и обуке практично је довео до одбацивања понуда за двомоторне борбене авионе. Они су, са ценама већим од сто милиона долара само за авион без наоружања, резервних делова, трошкова обуке, симулатора лета и осталих трошкова, превелики терет чак за богате северњаке.

Листа корисника савремених двомотораца своди се на водеће економске силе континента. „Еурофајтер“ лети са британским, немачким, италијанским и шпанским ознакама, а „рафал“ само у родној држави Француској. Једини изузетак од правила представља Аустрија, која се одлучила за „еурофајтер“.

Када се листа конкурената за велики посао модернизације ескадрила НАТОа сведу на једномоторне авионе, у избору су само три летелице – америчка фирма „Локид-Мартин“, са F-16 и F-35, и шведски „Saab“ са „грипеном“.

Први авион производи се од 1979. и ускоро ће из фабрике да изађу последњи примерци, да би се простор препустио новом авиону F-35. Он ће ући у наоружање после 2015. године, али прво ће доћи у ескадриле САД и наручилаца који су већ уложили новац у настанак тог авиона.

Стари F-16 представља у овом тренутку решење само за државе условно малих платежних могућности, јер се мора рачунати на више од педесет милиона долара за авион.

Алтернатива за сиромашне балканске државе јесу половни F-16. Ако се жели ухватити корак са временом, треба наручити F-35. У том случају нови корисник прво мора да сачека на пријем авиона до друге половине наредне декаде, али и да припреми стотину милиона долара за комад.

Швеђани су по једну ескадрилу од 14 „грипена“ изнајмили Чешкој и Мађарској, и то се показало као занимљив модел модернизације за скроман буџет. Додуше, уз плаћање офсет-аранжманом корисници су добили авионе наоружане само за ловачке задатке. Тек од 2010. Мађарска ће интегрисати наоружање ваздух-земља, а Чешка ће остати при основном једнонаменском авиону.

У „Saabu“ су, са жељом да пруже више будућим корисницима, ушли у развој „грипена НГ“ нове генера-

ције, који може да конкурише америчким понудама. Врло жустро су почели да обрађују тржиште, пре свега Балкан и Норвешку

„Saab“ је доживео тежак ударац последње седмице новембра 2008, када је норвешки премијер предао парламенту препоруку да се набави 48 комада F-35. Први ће ући у наоружање 2016. године. На одлуку у корист америчког авиона наводно су утицале процене тактичко-техничких одлика и цена.

У скорој прошлости постоји и једна компликација око норвешког избора – прво се 2002. године та држава придружила са сумом од 100 милиона долара развоју F-35, а четири године касније дистанцирала се зато што се на авиону не користе норвешке технологије. Зато се преиспитује одлука о новом авиону што буди наду у „Saabu“ да ће можда са Норвешком да отвори пут „грипена“ до статуса ловца НАТОа.

Американци су однели победу, али трка за тржиште ће се наставити и биће оштра, посебно због глобалне економске кризе, која ће принудити кориснике да поставе нове услове продајцима.

Фирма „Saab“ ће наставити да се бори и против F-35 и нових варијанти F-16 и против двомоторног ривала – „Боинговог“ F/A-18. Низ чланица НАТОа намерава да донесе одлуку о новим набавкама током 2009. и 2010. године, и то ће бити повод за праву битку за преживљавање на тржишту.

„Saab“ нема нових послова и зато мора да дође до њих, а Американци су привилеговани зато што F-35 већ сада може да рачуна са 11 наручилаца, а F/A-18 има обезбеђену производњу дубоко у наредној декади.

На Балкану нема новца за америчке авионе и не може да се чека на десетак година да замене МиГ-21, коме животни век истиче у свим државама до 2012. године.

Главног противника „грипена“ у овом тренутку представљају понуде за продају половних F-16 из чланица НАТОа са севера континента и из Израела.

Прво ће одлуку о наручбени новог авиона да донесу Румунија и Бугарска у наредне две године. Румунски буџет за набавку 48 авиона износи 5,6 милијарди долара. Хрватска се због економских разлога одлучила за то да одложи одлуку о набавци авиона и да уђе у преговоре не пре 2010. године.

Осим Балкана, „Saab“ намерава да се против F-35 и F/A-18 бори за Данску, која ће купити 48 авиона и против F-35 за Холандију, која жели 85 авиона. Обе државе, као и Норвешка, већ су се одлучиле за партиципацију у програму F-35, али то не мора да значи да су завршиле и са избором авиона. Додатна шанса за посао је неутрална Швајцарска која бира између „грипена“, „еурофајтера“ и „рафала“. Висока цена иде против Француза који до сада нису никоме продали престижни „рафал“ и сада се само носталгично присећају претходних тридесетак година када су продавали велики број „миража“.

Руски авиони МиГ-29 могу још годинама да лете у Пољској и Словачкој и не задуго у Бугарској и Мађарској.

Трка се несмањеном жестином наставља. ■

У трци су
Американци
са F-35,
„еурофајтер“,
који сада лети
са британским,
немачким,
италијанским
и шпанским
ознакама,
француски
„рафал“, шведски
„грипена“,
„Боингов“ F/A-18
и руски МиГ.
Ни са подједнаким
могућностима,
ни са сличним
ценама, што
шансу даје свима.

Рат после рата: Српска војска у Македонији и на Космету 1918. до 1920.

Пише
мр Димитар ТАСИЋ

Савладавање отпора

Борбе за слободу јужних српских крајева нису биле завршене окончањем Првог светског рата.

На простору Македоније и Косова и Метохије требало је савладати шиптарску побуну у дебарском и тетовском крају и успоставити контролу власти на подручју Старе и Јужне Србије.

елика офанзива на Солунском фронту септембра 1918. године представљала је кулминацију борбених дејстава на Балкану у Првом светском рату. Заједно са офанзивама у Палестини и на главном, западном фронту, она је наговестила победу сила Антанте и њихових савезница. За Србију, она је значила почетак ослобађања окупираних области и повратак краља, владе и војске у отаџбину након дугог периода изгнанства.

Још у току припрема за пробој, влада и Министарство унутрашњих дела почели су да раде на обнови цивилне и полицијске власти у областима које ће прве бити ослобођене. Циљ је био спречавање стварања безбедносног вакуума који би се појавио након проласка војске. У том вакууму, због непостојања стабилне и јаке власти, могли су избити инциденти који би угрозили личну и имовинску безбедност грађана. На политички нестабилној и економски исцрпљеној територији Старе и јужне Србије, то је могло да има посебну тежину. Уколико се томе додају верске и националне тензије, претходна искуства из акција албанских и бугарских организација, очекивано присуство савезничких снага – италијанских, грчких, британских и француских, посебно егзотичних због колонијалних трупа, добијало се прилично нестабилно окружење, у коме је свака инцидентна ситуација могла да има разорне и дуготрајне ефекте.

Већ 16. септембра из Министарства унутрашњих дела затражено је да Министарство војно концентрише жандарме у Команди жандармерије, одакле би се упућивали према евентуалним потребама. Мислило се на жандарме који су се тренутно налазили у војсци, и то не на све, већ само на оне у позадинским службама. Такође, предложено је да их на дотадашњим дужно-

стима замене обвезници Последње одбране или инвалиди. Због претпоставке да ће бити потребно све више жандарма, предложено је да се убудуће они узимају и из позадинске војске, али и регрутовањем међу способнијим неборцима, размењеним инвалидима и заробљеницима, те међу југословенским добровољцима који нису желели да служе у оперативној војсци. Циљ је био да се достигне број жандарма који је био у служби пре повлачења преко Албаније.

■ Ослобађање Македоније

Српска војска је у тренутку пробоја у свом саставу имала две армије. Прву су чиниле Дунавска, Дринска, Моравска и Коњичка дивизија, а Другу Југословенска, Тимочка и Шумадијска, уз две француске колонијалне формације – 17. и 122. дивизију. Да ће офанзива бити успешна наговестило је брзо ослобађање великог дела српске територије. Већ 21. септембра јединице Друге армије избиле су на Вардар и пресекле железничку пругу Скопље–Ђевђелија. До тог тренутка у српској војска је погинуо 681 војник, 132 су нестала и 3.206 их је рањено. Српско-француски продор довео је до колапса целог фронта и омогућио да савезничке снаге, односно Британци, Грци и Италијани, почну напредовање. Успедило је гоњење деморалисаног противника. До 29. септембра Друга армија је ослободила Штип, Кочане, Царево село (данас Делчево) и избила на бугарску границу. Прва армија је 27. септембра ослободила Велес и наставила напредовање ка север, преко Овчег поља. Британци су 26. септембра ушли у Струмицу, а француска коњица 29. у Скопље. Бугарска је истог дана елиминисана из рата. Према одредбама потписаног примирја, заостале бугарске снаге у Македонији источно од Скопља су разоружане и пуштене, а оне западно од Скопља су заробљене.

Почетком октобра савезничке снаге су прегруписане. Друга армија је са француско-грчким одредом упућена према Косову и Метохији. Прва армија је, заједно са француском коњичком бригадом, наставила напредовање ка северу долином Јужне Мораве. Друге савезничке снаге упућене су према Цариграду, према Дунаву и у Бугарску.

Будући да је офанзива била успешна, Врховна команда је 22. септембра, преко министра војног ђенерала Михаила Рашића, од Краљевске владе затражила да се за Битољски, Тиквешки, Штипски и Охридски округ, поред полицијских власти, одреде просветни радници и свештеници који би, уз обављање својих редовних дужности, требало да прикуљају и податке о „насилној анационалној агитацији непријатеља“. Њихов задатак требало је да буде и рад са локалним становништвом И настојање да се оно увери да ће се српске власти вратити заувек, односно да више не постоји препрека да се слободно изјасне о својој националности. Примећено је, такође, да су се Французи, приликом наступања, ин-

тензивно распитивали о националности житеља Македоније. Искрања локалног становништва требало је да буде посебна брига, будући да је противник приликом повлачења уништио доста ресурса, а требало је да се обезбеде и средства за обављање основних пољопривредних радова, што би омогућило нормалну исхрану наредне године.

Ситуација на терену била је веома драматична. После повлачења бугарске војске, кроз опустошена македонска насеља наступале су савезничке трупе. Истовремено, брзина српског наступања продужила је линије снабдевања, што је могло да угрози динамику продора, па је Врховна команда 23. септембра дала овлашћење командантима армија да у крајњем случају могу да прибегну „реквизицији месних средстава“, уз обавезу да ће све

бити враћено становништву чим се снабдевање пренесе на сигурније комуникације долином Вардара и преко Битоља и Прилепа.

Да би се прилике што боље уредиле, Министарство унутрашњих дела истог дана затражило је да се полицијске и жандармеријске снаге у Битољском округу што више ојачају. Затражено да се у том сектору полицијске власти одмах упућују у ослобођена места, јер се на тај начин оперативна војска приликом наступања боље обезбедивала од шпијунаже и дејства сумњивих људи уопште. Министар унутрашњих дела намеравао је да жандарме упути у округе у којима

ОПОМЕНЕ НА ПОГРЕШНУ АДРЕСУ

Током ослобађања Јужне и Старе Србије, српским војницима су прочитане наредбе о томе како да се понашају приликом наступања и да ће, уколико дође до случајева крађе, преступници бити најстроже кажњени. Међутим, локално становништво суочило се са другим проблемима. Савезници, највише француске колонијалне трупе, често су прибегавали отимачини. Зато је командант Друге српске армије војвода Степа Степановић, 22. септембра затражио од команданта француске 17. колонијалне дивизије да хитно изда наређење да се са таквом праксом престане, да се војницима објасни да то није била непријатељска територија и да се војници те дивизије – Сенегалци – прикупе и држе у логорима, а да се у насељена места пуштају само официри.

Министар војни, ђенерал Михаило Рашић

Војвода Степа Степановић

су раније службовали. Међутим, ослобађање је текло много брже. Због чињенице да је до 25. септембра Команда жандармерије окупила свега 16 жандарма, од ђенерала Рашића затражено је да се из оперативне војске и позадине издвоје сви жандарми који су раније служили у ослобођеним местима. Врховна команда је 25. септембра од команде савезничких војски затражила да помогне обнову војнотериторијалне и административне власти у оним деловима које су ослободиле њихове снаге – у Дојрану, Ђевђелији и Прилепу, а касније и другим местима. Истог дана наређено је да Прилепска и Кавадарска пуковска окружна команда оду у

своја места, да се издају легитимације за административне власти у Прилепу, Кавадару, Неготину, Ђевђелији и Дојрану, те да Министарство унутрашњих дела упуту своје чиновнике. Исто је урађено и за места која су држали савезници.

■ Преки судови

Будући да су се војне акције муњеви-то одвијале, Врховна команда је сутрадан, 26. септембра, предложила мини-стру војном да се учине измене у грани-цама „војиног и позадњег дела“. Пошто је до тог тренутка цео фронт у Македони-ји сматран за војиног део, предвиђеним изменама тај део била би само српска државна територија северно од границе са Грчком, а за позадњи део би се про-гласила целокупна грчка територија. Та-кође, предложено је да се Битољ прогла-си за део позадње зоне чим буде дошло до његовог „дегажовања“. Истог дана, због појаве нереди у позадини војине зоне, а при том се највише мислило на пљачке, Врховна команда издала је на-ређење командама Прве и Друге армије и Брегалничке, Вардарске и Битољске ди-визијске области да се образују посебна полицијска одељења за надзор над поза-дином војске, али и преки судови који би на лицу места судили преступницима. Преступници су били српски држављани, али и одбегли бугарски и савезнички вој-ници.

Како је ослобођење текло завидним темпом, већ 28. септембра наређено је да Команда Вардарске дивизијске обла-сти и њој потчињене пуковске окружне ко-манде преко Битоља отпутују за Велес, „како би се одатле могла одмах кренути и посетити своју територију, чим ова буде реокупирана“.

Ослобођење Скопља, 29. септем-бра, омогућило је да Врховна команда већ сутрадан затражи од министра војног наређење да се Команда Моравске дивизијске области упуту у Скопље, а потом, по ствара-њу потребних услова, у Врање, те да се полицијске и остале адми-нистративне власти Скопског, Врањског, Нишког и Пиротског окру-га упуте што пре за Скопље, а затим у одговарајућа места. Од 1. октобра војиним делом је до даљег обухваћена предратна тери-торија Краљевине Србије, од границе са Грчком на север.

Почетак октобра обележиле су борбе на правцу од Охрида ка Струги, и даље ка северу, односно померање Друге српске армије са бугарске границе у правцу Косова и Метохије. Након ослобође-ња Струге 1. октобра, Охридски одред српске војске (два пешадиј-ска батаљона и две брдске батерије) наставио је да наступа ка Де-бру и Елбасану.

Прва армија је наставила напредовање ка северу. Код Пре-шева је 2. октобра разбијена 9. аустро-угарска дивизија. Ослобо-

Есад Паша Топтани (седи) са својим официрима

Председник владе Никола Пашић

ђено је Врање, а потом, 5. октобра, Вла-дичин Хан, а 7. октобра Лесковац. Пут ка Нишу је био отворен.

На основу инструкција Николе Па-шића из Париза, министар војни наложио је Врховној команди да се наставе дејства у правцу Црне Горе, северне Албаније и Косова, односно да се у Црну Гору упуту одељење добровољаца из Црне Горе за-једно са југословенским добровољцима, са задатком да тамо смене аустроугар-ску управу и прогласе једињење Црне Горе са Србијом – пре Италијана који би деловали у корист краља Николе. Након смене окупационих власти у Призрену и Пећи, требало је ући у Црну Гору и са се-вера. За поседане северне Албаније требало је да се искористи Албански кор Есад-паше Топтанија, помешан са срп-ским официрима и војницима Арнаутима из српских крајева.

Упоредо са руковођењем борбеним дејствима, Врховна команда је на новоо-слобођеним територијама морала да ре-шава низ проблема, па је тако 6. октобра начелнику Поштанског одељења Врховне команде наређено да у Скопљу хитно формира поштанску станицу. У Скопљу није постојала телеграфска служба, није било осветљења ни хлеба за установе и јединице које су се у њему већ налазиле. Истог дана затражено је да начелник Скопског округа хитно дође у Скопље, где би помогао приликом сређивања постојећег стања. Поновљен је захтев да се у Скопље упуте начел-ници Нишког, Пиротског и Врањског округа, односно команданти дивизијских и пуковских окружних команди.

За то време, поједина окружна и среска начелства почела су са радом, па је 4. октобра начелник Ђевђелијског среза обавестио Министарство војно да се у самој Ђевђелији и њеној околини нала-зило обиље дрвне грађе коју су разносили Французи и Грци, а која је могла да се употреби за снабдевање војске и поправку зграда. Он је молио да се о томе обавесте комисија за прикупљање ратног

плена и српска интендантура. Такође је поновио захтев да му се пошаље тражени жандарми и заробљеници како би сачувао грађу и обавио поправке. Од 9. октобра Команда савезничке војске дозволила је да се српске избеглице врате у ослобођене крајеве и за то су била одређена два железничка вагона на прузи Солун–Битољ и један на прузи Солун–Бевђелија.

Међутим, стање на ослобођеним територијама било је далеко од идеалног. Да би се прилике донекле регулисале, у Скопље је упућен 3. батаљон XIII пешадијског пука „Хајдук Вељко“ из састава Тимочке дивизије. Команда места у Скопљу 11. октобра јавила је да је батаљон стигао у тај град. Истовремено, стигли су и гласови о анархији у Тетову и околини. У Скопље је дошла посебна „депутација“ из Тетова и донела вести о нередима које су изазивали Албанци и бугарски бегунци. Депутација је затражила хитну помоћ. Будући да начелник Тетовског округа још није ступио на дужност, Врховна команда је 12. октобра наредила начелнику Скопског округа да у Тетово пошаље једног чиновника са задатком да организује полицијске и месне власти до доласка окружног начелника. Командант места Скопље добио је задатак да из састава 3. батаљона Тринаестог пешадијског пука издвоји један вод и упути у Тетово. Вод је требало да поврати ред и заштити месно становништво од пљачке. Командир вода је до даљег требало да преузме дужност команданта места.

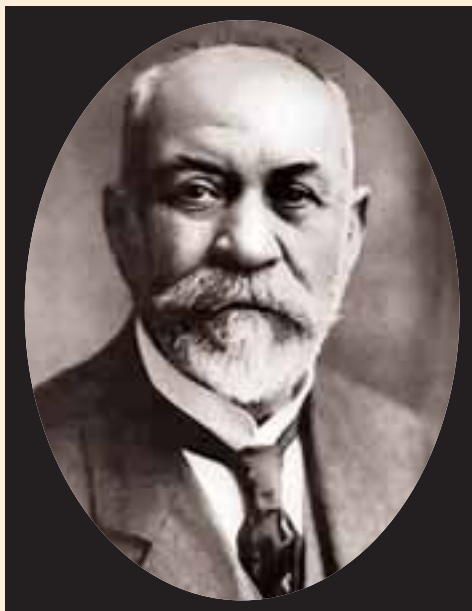
■ **Побуне одметника**

Командант Друге армије војвода Степа Степановић, 10. октобра издао је посебна наређења према којима су јединице Тимочке, Југословенске и Шумадијске дивизије из састава његове Друге армије, закључно до 23. октобра, требало да стигну у рејон Приштине. У том тренутку на подручју Косова и Метохије већ су се налазиле француске и јединице. У Метохији су оперисале устаничке чете, које су нападале непријатељеве јединице у повлачењу. Француска коњица је 13. октобра ушла у Пећ, док су се непријатељеве јединице повлачиле према Дечанима и Плаву. На северу, Немци су напустили Подујево и повлачили се према Куршумлији и Блацу. Командант Другог Југословенског пука из састава Југословенске дивизије, 14. октобра примио је наређење да настави кретање према Пећи и да, ослонивши се на ресурсе у Метохији, организује снабдевање своје јединице. Пук је требало да настави операције у Црној Гори и Саниаку, због чега му је препоручено да организује комору на товарним коњима. Одатле су већ стизали гласови о деловању устаничких чета. Уколико би после уласка у Црну Гору наишао на организоване одреде Црногораца, требало је да им објасни да се пук ту налазио у својству гонитеља Аустријанаца са циљем да ослободи цео српски народ, без обзира на границе које би се регулисале касније. Уколико би Црногорци пружили отпор, напредовање би се зауставило да би се све решило мирним путем. Командант пука планирао је да према Пећи крене 16. октобра. Наступање је требо-

ТЕРОР БУГАРСКИХ И ШИПТАРСКИХ ДЕЗЕРТЕРА

После капитулације, побуне бугарских и албанских дезертера биле су све учесталије. Министар унутрашњих дела молио је зато да се у Пореч хитно пошаље одред војске, који би тај крај умирио и очистио од албанских и бугарских одметника. Убрзо, из охридског округа стигле су вести о масовној албанској побуни и у дебарском крају. Слично је било и у Галичком срезу Тетовског округа. Пошто ни у тим крајевима, осим малобројног одреда Јована Бабунског у Дебру (50 четника), није било војних снага, ђенерал Рашић је од Врховне команде хитно затражио најмање хиљаду војника и једну батерију топова – при том, предложио је да то буде Охридски одред који се већ налазио у Албанији.

Са другог краја да тада ослобођених делова Србије, тачније из околине Лесковца, стигла је вест да су одметнути Албанци 18. октобра убили артиљеријског наредника Благоја Томановића, који је ишао на одсуство, те да су се слични случајеви дешавали свакодневно.

Министар Стојан Протић

ло да се обави преко Митровице, са доласком у Пећ најдаље до 22. истог месеца.

Министар Стојан Протић тражио је упутства од Николе Пашића у вези са обновом власти у ослобођеним подручјима, јер му није било познато да ли је са Французима постојао неки споразум о томе. Пашић је 15. октобра одговорио да је споразум већ утврђен и према њему је регулисано да се српска управа врати у сва места која нису била у зони војних операција.

Приликом ослобађања делова територије Метохије који су пре рата припадали Црној Гори (Пећ и Ђаковица), јавио се проблем конституисања цивилних власти. Решено је да је у поменутих местима војна, односно српска власт требало да привремено дејствује као виша. У сваком месту, поред војних представника, требало је да се налази и један цивилни саветник. Општинску власт требало је да врше угледни мештани.

Појединци су искористили вакуум који је настао након померања војних операција даље на север. У Битољском округу појавили су се одметници – Албанци и Бугари – који су у Кичевском срезу, тачније у Поречу, пљачкали и убијали Македонце повратнике из бугарске војске. Врховна команда је 19. октобра затражила од Команде савезничких снага информације о распореду савезничких снага у тој области, о покрету међу Албанцима и о Охридском одреду, будући да је он дејствовао у њиховом подручју. Намеравала је да Охридски одред задржи у околини Дебра и да на тај начин парира поменутом покрету. Команда француске Источне војске није имала никакве информације о Охридском одреду, али је предузела мере да осигура линију Кичево–Гостивар–Тетово. За то су одређене снаге јачине три батаљона. Међу-

тим, већ сутрадан стигле су вести да је Охридски одред, након што су га Италијани снабдели храном за четири дана, кренуо ка Дебру са задатком да сузбије албански покрет. Команданту одреда наређено је да после доласка у Дебар утврди тачност ранијих извештаја начелника охридског округа, ако је потребно, да и силом оружја натера Албанце на покорност, а да при том не изгуби из вида крајњи циљ његовог путовања – Призрен, до кога је у сваком случају морао да дође након неколико дана боравка у пределу Дебра, било преко Пишкопеје, било преко Кичева, Тетова и Шарпланине.

За то време, у крајевима у којима се конституисала каква-таква цивилна власт, њени представници су и даље имали великих проблема, пре свега због недостатка довољног броја жандарма. Истовремено, из Бевђелије је стигао извештај о бројним пљачкама које су починили савезнички војници. У томе су предјачили Грци, у мањој мери су у томе учествовали и Французи, док су се Енглези држали крајње дисциплиновано. На мети су првенствено били дућани тамошњих трговаца. ■

(Наставак у идућем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ

1–15. јануар

Православни

- 2. јануар** – Свети Игњатије Богоносац; св. Данило, Други архиепископ Српски
5. јануар – Светих десет мученика Критских; преподобни Наум Охридски – Туциндан
6. јануар – Бадњи дан (Оци)
7. јануар – Рождество Христово – Божић
8. јануар – Сабор Пресвете Богородице
9. јануар – Свети првомученик и архиђакон Стефан
13. јануар – Преподобна Меланије; св. Доситеј Загребачки
14. јануар – Обрезање Господње, свети Василије Велики (Нова година)

Римокатолички

- 1. јануар** – Нова година
6. јануар – Богојављење
11. јануар – Крштење Исусово

Свети Василије Велики

Архиепископ кесаријски рођен је у време цара Константина. Још као некрштен, школовао се у Атини и стекао високо образовање. Петнаест година учио је реторику, филозофију, астрологију и остале науке тога времена. Школски другови су му били Григорије Богослов и Јулијан – касније цар одступник. У зрелим година крстио се на реци Јордану са својим учитељем Евуллом.

Поставши чврсти поборник православља, луча моралне чистоте и верске ревности, овај умни богослов се с правом назива Велики. Живео је само педесет година, али је био постојани стуб Цркве и њен ревностни утемељитељ. Десет година је служио као епископ Кесарије кападокијске и називан пчелом цркве Христове. Сачувана су његова многобројна дела – богословска, канонска, апологетска и служба названа по његовом имену. Она се служи десет пута у години и то 14. јануара (1. јануар по старом календару), уочи Божића, уочи Богојављања, у све недеље Часног поста, осим Цветне, на Велики четвртак и на Велику суботу.

Свети Василије се мирно упокојио и преселио у царство Христово 14. јануара (1. јануара по старом календару) 379. године. ■

Пише
Монах Досијеј ХИЛАНДАРАЦ

Иако рат сматра за зло, Црква ипак, уколико се ради о заштити ближњих и успостављању нарушене правде, не забрањује својим члановима учешће у ратним дејствима. У таквим случајевима рат се сматра нежељеним, али ипак нужним средством. Православље се у свим временима са најдубљим поштовањем односило према ратницима, који су по цену свог живота чували животе и безбедност својих ближњих.

У идеолошкој држави СФРЈ није било могуће неговање традиција на хришћанским вредностима. Са преласком из идеолошке у демократску Србију постала је очигледна потреба за неговањем традиција које нису засноване на историји једне револуције, него на историји једног народа. Неговање традиција је основа идентитета једног народа.

По уставној одредници, Србија је секуларна држава, тј. Црква је одвојена од државе у вршењу власти, али не и области друштвеног живота, имајући у виду резултате последњег пописа из 2002. године, по којима се 85 одсто грађана изјаснило да су православне вероисповести. Осим тога, с обзором на опредељење Србије за европске интеграције, треба имати у виду да се у једном члану устава ЕУ говори да је сва европска цивилизација израсла на хришћанским вредностима и да су стога главни саговорници ЕУ по друштвеним питањима Католичка и Православна црква.

Хришћанска традиција, с једне стране, има наднационални, универзални карактер да уједињује све народе света у Христу, а с друге, својим учењем је надахнула и оплемењила многе националне традиције. Она има корен у јудејској традицији, у открићењима која је дао Бог преко светих пророка, преко Сина свога Исуса Христа, преко св. Апостола и учења и живота св. Отаца Цркве. Сваки хришћанин је позван и дужан да с покољења на покољење преноси истине вере и да у њима изграђује и себе и своје потомке сагласно речима Светог писма: „Шта слушамо и дознасмо и што нам казиваше оци наши, нећемо затојати од деце њихове, нараштају позном јавићемо славу Господњу и силу Његову и чудеса која је учинио. Да би знао потоњи нараштај, деца која ће се роди-

Сцѝроѝсѝа вѝање злу

ти, а и они да би казивали својој деци. Да полагају на Бога надање своје, и не заборављају дела Божијих, и заповести Његове да држе”.

За разлику од филозофског схватања, где је човек тај који нешто одређује као вредно или мање вредно или безвредно, за хришћанина су вредности и истине вере дате човеку од Бога и као такве оне имају и онтолошку димензију.

Злоуѝореда слободe

Рани хришћани су често узимали војничку терминологију за описивање хришћанске доктрине. Они су себе доживљавали као војску хришћанску која се бори против зла, против ђавола који је извор зла.

Рат је зло. Узрок тога зла, као и уопште зала у човеку, јесте греховна злоупотреба богомдане слободе, „јер из срца излазе зле помисли, убиства, прељубе, блуд, крађе, лажна сведочења, хуле”.

Иако људима доносе благу вест о помирењу, хришћани се, ипак, и против своје воље, сусрећу са животном неопходношћу учествовања

у различитим биткама, будући да се налазе у „овоме свету”, који у злу лежи и који је испуњен насиљем. Иако рат сматра за зло, Црква ипак, уколико се ради о заштити ближњих и успостављању нарушене правде, не забрањује својим члановима учешће у ратним дејствима. У таквим случајевима рат се сматра нежељеним, али ипак нужним средством. Православље се у свим временима са најдубљим поштовањем односило према ратницима, који су по цену свог живота чували животе и безбедност својих ближњих. Света Црква је многе ратнике прибродила збору светих, узимајући у обзир њихове хришћанске врлине и примењујући на њих речи Христове: „Од ове љубави нико нема веће, да ко живот свој положи за пријатеље своје”.

Када је свети равноапостолни Ђирило, кога је патријарх цариградски послао на проповед Јеванђеља, стигао у главни град Сарацина, са њима су ступили у спор о вери учени следбеници Мухамеда. Између осталих питања задали су му и овакво: „Христос је ваш Бог. Он вам је заповедио да се молитe за непријатеље, да чините добро онима који вас мрзе и прогоне, – да онемо ко вас удари, окренете и други образ, – а гле, шта ви чините? Ако вас неко увреди, ви оштрите оружје, одлазите у борбу и убијате. Зашто не слушате свога Христа?” Саслушавши све то, свети Ђирило упита своје саговорнике: „Ако су у неком закону написане две заповести, који ће човек савршеније испунити закон – да ли онај који испуњава једну заповест или онај који испуњава обе заповести?”

Када су Агарјани рекли да савршеније извршава закон онај који испуњава обе заповести, свети проповедник је наставио: „Христос Бог наш, Који нам је заповедио да се молимо за оне што нас вређају и да им добро чинимо, исто тако је рекао да од ове љубави нико од нас не може у животу свом већу показати да да ко живот свој положи за пријатеље своје. Ето зато великодушно трпимо увреде које се чине нама као појединцима, док у друштву једни друге штитимо и животе своје полагамо на бојшту ради ближњих својих. То чинимо да не бисте, уколико заробите наше суграђане, заједно са телом и душом њихову поробили, присиљавајући их на одрицање од вере и на богопротивна дела. Наши христољубиви војници са оружјем у рукама чувају свету Цркву, чувају цара, јер у његовој свештеној личности поштују слику власти Цара Небеског, чувају отаџбину јер би са њеним рушењем неминовно пала отаџбинска власт и поколебала се вера јеванђелска. Ето, све то јесте скупоцени залог за који су војници дужни да се боре до последње капи крви. А ако они на бојном пољу и живот свој поло-

же, Црква их прибродила збору светих мученика и назива их нашим молитвеницима пред Богом”.

Рат није општа анархија, него као појава мора бити контролисан одређеним међународним прописима. Стварање високих правних норми у међународним односима било би неоствариво да није било оног моралног утицаја који је хришћанство извршило на људски разум и срце. Далеко од тога да су захтеви правичности у рату били увек испуњавани на делу, међутим, већ и само постављање питања о правичности понекад је обзиром давало људе у испољавању прекомерне окрутности.

Рат мора да се води уз праведни гнев, а не са злобом, похлепом и похотом. Најисправније мишљење о рату – да ли је то подвиг или, напротив, разбојништво – могуће је дати једино ако се буде полазило од анализе моралног стања оних који ратују. „Не радуј се смрти човековој, чак и ако је он био твој најљући непријатељ. Опомени се да ћемо сви умрети”, каже Свето писмо. Код хришћана се хумани однос према рањеницима и заробљеницима темељи на речима апостола Павла: „Ако је, дакле, глдан непријатељ твој, нахрани га; ако је жедан, напој га... Не дај да те зло надвлада него надвладај зло добрим”. У рату са Бугарима краљ Петар Први угледа српског војника како води коња на којег је посадио рањеног бугарског војника, па га упита: „Зашто ти идеш пешке, а непријатеља си посадио на коња?” А војник одговори: „Господару, у бици је он био мој непријатељ, а сада је рањен човек којем треба моја помоћ”.

Морални идеали

Сва српска народна поезија прожета је хришћанским духом, и то управо православним. Прожестост српског народног песништва хришћанским идеалима, сведочи о духовној вези народа и Цркве. Стога су српске народне песме прожете више него духом јунаштва – духом чојства, човештва, хришћанске хуманости и боголикости. „Јунаштво је бранити себе од другог, а чојство је бранити другог од себе”. Чојство је у врлини трпеливости у самосавлађивању, у жртвовању себе за „општу и Божију правду”. За своја два јунака Марко Миљанов каже: „Они су доста јуначког спомена у народу оставили, и то не дивљега и зверскога јунаштва, него питомога, пуног побожности и великодушности”.

У свим животним околностима које изискују употребу силе, срце човека не сме се наћи под утицајем рђавих осећања која га чине сродним и сличним злим дусима. Само победа над злом у сопственој души отвара човеку могућност правичне употребе силе. Такав став, који потврђује првенство љубави у међуљудским односима, категорички одбацује идеју несупротстављања злу употребом силе. Морални хришћански закон не осуђује борбу против зла, примену силе према носиоцу зла, па чак ни одузимање живота као крајњу меру, него злобу срца човековог, жељу за понижавањем и убиством ма ког човека.

Због тога Црква посебно брине о војсци, васпитавајући је у духу оданости високим моралним идеалима, у духу оданости држави и народу, а то се хришћански каже према ближњем. Црква се стара за преваспитавање вештачки створених препрека за повратак војске вековним православним традицијама служења отаџбини.

Српска Православна Црква настоји да оствари миротворно служење како у националним тако и у међународним размерама, трудећи се да реши разноврсне сукобе и да приведи слози народе, етничке групе, владе, политичке снаге. Зато она своју реч упућује онима који су на власти и другим утицајним слојевима друштва, а исто тако улаже напоре да организује преговоре између сукобљених страна и да укаже помоћ онима који страдају. Црква се такође супротставља пропагирању рата и насиља, као и свим испољавањима мржње, која је способна да изазове братоубилачке сукобе. ■

Молиѝва војводе Сѝеѝе Сѝеѝановиѝа

„Свештињи, ти који господариш животом и смрћу, благослови овај план за одбрану народа мог и Твог... Ми се само бранимо, чувамо своје њиве и огњишта, своју слободу и своју државу, своју веру и храмове у којима се теби искрени и топло молимо. Чувај, Боже, моје војнике, синове Србије, а непријатеља, који хоће да отме оно што си нам Ти дао, нагнај у бекство...”

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

расписује
КОНКУРС

за пријем цивилног лица у службу у ВС
за попуну радног места у Центру
за самостално учење енглеског језика
Управе за обуку и доктрину (Ј-7)
Генералштаба Војске Србије,
на неодређено време

1 (један) референт – преводилац за енглески
језик, ВСС, Филолошки факултет (енглески
језик), место службовања Београд

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин Републике Ср-
бије,
- да је здравствено способан за рад у Вој-
сци Србије,
- да има завршен Филолошки факултет –
енглески језик,
- да кандидат није осуђиван и да се против
њего не води кривички поступак.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- завршен приправнички стаж.

Напомена: предност имају кандидати
са радним искуством у Војсци Србије,
стеченим на гарнизоним курсевима енглеског
језика.

Уз молбу се прилаже:

- CV или аутобиографија,
- извод из матичне књиге рођених,
- уверење о држављанству,
- оверена фотокопија дипломе о завршеном
факултету,
- уверење општинског суда да се против кан-
дидата не води кривични поступак и дуо по-
ложеном приправничком (стручном) испиту
или фотокопију радне књижице и
- лекарско уверење о здравственој способ-
ности.

Молбу са траженим прилозима доста-
вити на адресу: Војна пошта 1087, Београд,
са назнаком „за конкурс“ или лично деловод-
ству.

Неблаговремене и некомплетне молбе
неће бити разматране.

Одлуку о избору кандидата донеће над-
лежни старешина, а о избору ће сви канди-
дати бити обавештени у законском року.

Оглас остаје отворен 15 (петнаест) да-
на од дана објављивања. ■

**МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА КАДРОВЕ**

расписује
КОНКУРС

ЗА ПРИЈЕМ ЦИВИЛНИХ ЛИЦА У СЛУЖБУ У ВС
за попуну радних места
на одређено време

У МИНИСТАРСТВУ ОДБРАНЕ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
У СЕКТОРУ ЗА МАТЕРИЈАЛНЕ РЕСУРСЕ
У УПРАВИ ЗА ОПШТУ ЛОГИСТИКУ
У ДИРЕКЦИЈИ ЗА ТУРИЗАМ И ПРОИЗВОДЊУ
У ВОЈНОЈ УСТАНОВИ „МОРОВИЋ“
место службовања Моровић

- 1 (један) Референт плана и анализе Контролор МФП

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- да је кандидат држављанин Републике Србије,
- да је здравствено способан за рад у Војсци Србије,
- да није осуђивано за кривично дело на безусловну казну затвора најмање шест
месеци,
- да се против њега не води кривични поступак за кривично дело за које се гони по
службеној дужности,
- да је одслужио војни рок или на други начин регулисао обавезу служења војног
рока (лица мушког пола).

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

VII степен стручне спреме ВСС, завршен економски факултет и једна године радног
искуства на пословима у рачуноводству.

Уз молбу се прилаже:

- пријава са биографијом и наводима о досадашњем радном искуству,
- оригинал или оверена фотокопија уверења о држављанству,
- оригинал или оверена фотокопија извода из матичне књиге рођених,
- оверена фотокопија дипломе којом се потврђује стручна спрема,
- оверена фотокопија радне књижице,
- оригинал или оверена фотокопија доказа о радном искуству,
- лекарско уверење,
- уверење да није осуђиван за кривично дело на безусловну казну затвора у трајању
од најмање шест месеци,
- уверење да се против лица које подноси пријаву не води кривични поступак за кри-
вично дело за које се гони по службеној дужности,
- потврда Војног одсека да је одслужио или на други начин регулисао обавезу
служења војног рока.

Молбу са траженим прилозима доставити на адресу:

**Министарство одбране
Војна установа „Моровић“
22245 Моровић
Босутска бр. 8
са назнаком „за пријем лица по конкурс“**

Неблаговремене и некомплетне молбе неће бити разматране.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина, а о избору ће сви кандида-
ти бити писаним путем обавештени у законском року.

Рок за подношење пријава за пријем у службу је 15 дана. Рок почиње да тече наред-
ног дана од дана објављивања у „Службеном гласнику РС“. ■

ДОГОДИЛО СЕ...

1. јануар 1904.

У Краљевини Србији донет *Закон о уставнољвавању одличја Карађорђева звезда*. Закон је донет у част обележавања стогодишњице Првог српског устанка, а Карађорђева звезда је додељивана за *признање и одликовање заслуга стечених за Краља и Отаџбину како у миру, тако и у рату*.

2. јануар 1904.

Указом краља Петра Карађорђевића потврђена је пракса да се на Видовдан сваке године врши помен палим српским ратницима. Вршење парастоса и помена на Видовдан први пут је озакоњено уредбом краља Александра Обреновића 15. јуна 1889. године.

3. јануар 1883.

Донет *Закон о устројству војске краља Милана Обреновића*. У члану 19. *Закон* наводи се следеће: „Никакав српски грађанин не може постати указни чиновник нити државни учитељ, свештеник и калуђер, ако није одслужио у сталном кадру, било потпуни или скраћени рок, а способан је за службу”.

4. јануар 1890.

Рођен је политичар, сликар и новинар Моша Пијаде, члан Комунистичке партије од 1920. године. Сликарство је учио у Београду, Минхену и Паризу. У новембру 1943. организовао је у Јајцу Телеграфску агенцију нове Југославије (Танјуг).

6. јануар

У војсци Краљевине Југославије проглава Бадњег дана била је регулисана *Правилима службе*. По бадњак се одлазило на Бадњи дан по подне. Поворка састављена од официра и војника на коњима из свих команди у гарнизону и предвођена официром који је одређен за команданта бадњака, и по могућству са музиком, одлазила је у околину гарнизона, где је узимано дрво намењено за бадњак.

Спремање, кићење, пријем и постављање бадњака обављано је у складу са народним обичајима, уз настојање да то буде што свечаније. Војска је

бадњак доносила за краљевски двор, за Официрски дом, за најстаријег команданта у гарнизону, коме је бадњак доношен у стан, за команду места и за сваку засебну трупну команду дотичног гарнизона.

6. јануар 1929.

Почела такозвана „шестојануарска диктатура”, којом је краљ Александар укинуо парламентарни живот и увео лични режим заснован на идеји „интегралног југословенства”. Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца добија назив Краљевина Југославија. Увођењем краљевог личног режима дошло је до замаху у нормативно-правном изграђивању државе. У кратком периоду изједначено је кривично и грађанско законодавство, донет *Закон о министарској одговорности* и почео рад на бројним про-светним законима.

12. јануар 1945.

Почетак офанзивних операција Црвене армије на реци Висли, због којих су немачке снаге биле приморане да обуставе удар у Алзасу и да све расположиве резерве пребаци на совјетско-немачки фронт. Од тада па све до капитулације Трећег рајха иницијатива на фронтима била је у рукама антифашистичке коалиције.

14. јануар 1888.

Краљ Милан Обреновић објавио је наређење о прослављању слава у војсци. Одређено је да славу имају све команде у пешадији и коњици које имају своју заставу; артиљеријски пукови, бригаде и батаљони, а у инжењерији батаљони и самостални полу-батаљони.

14. јануар 1897.

Рођен је српски историчар Ваца Чубриловић. Као ђак приступио је национално-револуционарној организацији „Млада Босна”, а због учешћа у Сарајевском атентату 1914. године осуђен је на 16 година робије и до слома Аустроугарске у Првом светском рату био у затвору. Био је професор Београдског универзитета, директор Балканолошког института и члан Српске академије наука и уметности.

БОЖИЋНИ ПРАЗНИЦИ ТОКОМ ПРВОГ СВЕТСКОГ РАТА

Рождество Христово (Божих) у српској војсци обележавано је готово без изузетка и током ратних година. Краљ Петар и престолонаследник Александар Карађорђевић, врховни командант српске војске, редовно су учили празника слали честитке војсци.

Врховни командант честитао је Божих српској војсци 25. децембра 1914. из Крагујевца, уз захвалност Богу што је српском оружју дао свој благослов којим су српски војници одбрали своје домове. У божихној честитки краља Петра 1914. године изражава се благодарност на пожртвовању свим српским војницима и благосиљају „Срби на све четири стране света”.

У божихној и новогодишњој честитки 1917. године престолонаследник Александар изражава жаљење због тога што у претходној години српска војска није извојевала победу над непријатељем и није се вратила у отаџбину. На крају честитке, за разлику од претходних година, престолонаследник Александар указује на нове циљеве српске војске – ослобођење и уједињење „заједничке отаџбине Срба, Хрвата и Словенаца”. Пред нову 1918. годину, престолонаследник је упутио посебну честитку официрима, подофицирима и војницима римокатоличке и протестантске вере са жељом да се у новој години „крупнишћу успехом заједнички напори свих народа за уједињењем у једну слободну и демократски организовану државу”.

Пред Божих 1916. године начелник штаба Врховне команде генерал Петар Бојовић наредио је да се у току божихних празника, од 24. до 27. децембра, у канцеларијама Врховне команде ради онолико колико то захтевају хитни послови и отпремање важније поште. Начелницима одељења остављено је да, сходно потребама, регулишу радно време.

Пред Божих 1917. начелник штаба Врховне команде генерал Петар Бојовић наредио је да се у свим одељењима Врховне команде за Бадњи дан ради само пре подне, а да први и други дан Божиха буду нерадни дани. Поштанско-телеграфско одељење Штаба Врховне команде обавестило је 23. децембра 1917. начелника Ађутантског одељења да Главна пошта Врховне команде неће радити са странкама првог дана Божиха, а другог дана само до поднева. Експедиција је вршена редовно. ■

Припремио Миљан МИЛКИЋ

Спорт у Војсци Србије
током 2008. године

СТИЦАЊЕ МЕЋУНАРОДНОГ УГЛЕДА

Учинак у прошлој години можемо посматрати двојачко, кроз призму резултата и чињенице да је спорт у Војсци Србије добио пуни легитимитет и потврду домаћег, односно међународног угледа. Можемо бити сасвим задовољни с оним што је постигнуто на оба плана. Сасвим оправдано, предност дајемо високом месту у породици светских војних спортова, где се име Војске Србије изговара с великим поштовањем.

Многи велики спортисти, светски шампиони и олимпијски победници, по завршетку каријере истицали су како су им много важније идеје које су проносили широм планете од освојених медаља. Зашто тек после такмичарске славе? Зато што се онда подвлачи црта и јасније сагледава учинак. А те идеје су племенити, најузвишенији постулати спорта уопште: мир, антиратна порука, борба против расизма, једнакост у разликама, мултиетничност, мултиконфесионалност...

Лако ћемо се сложити да су, ако се поштују, далеко важније од победа, медаља или рекорда. Они могу бити оборени, заборављени или оспорени, мисао и утемељење остаје вечно.

И година је крај једног малог животног циклуса када се неминовно сабирају свеколики резултати. Добро је када се закључи да се у односу на претходну постигло више и боље. У светлу тог закључка можемо посматрати спортску 2008. у Војсци Србије. На чврстим основама утемељен систем обуке, тренинга, припрема и такмичења добија надградњу у резултатима који нису мерљиви само по положају на лествици постигнутог већ целокупним учинком на разним нивоима.

■ Повратак великог финала

Једна од незаобилазних тачака, светлих наравно, јесте повратак спортског првенства Војске Србије, његовог великог финала које је одржано у Нишу. Претходно се одиграло у Сомбору 2005. године. Када се на једном месту нађе оно најбоље с чиме тренутно располажемо, онда нам је лакше и да сагледамо где смо и шта нам ваља чинити. Познати су нам веома добри резултати у свим дисциплинама (неки су чак за сваку похвалу), али важнији је показани ентузијазам и видни напредак, функција система који даје плодове, сагледавање простора за напредак.

Наравно, финалу су претходила такмичења, како се то обично каже, на нижим нивоима. Од чете и батаљона (дивизиона), бригада и даље, сви такмичари су се максимално трудили да „прођу даље“. Свако надметање је практично било изборно. Није била потребна велика мудрованка, најбољи су изборили право за највећу сцену. Оријентирци, падобранци, војни вишебојци, стрелци..., сви од реда показали су свој максимум, бар за ову годину. Напредак је очигледан. Гушћа је концентрација квалитета у оном што зовемо база. С тим што се мора подвући сјајан учинак оних од којих се, руку на срце, очекује највише: припадника Војне академије, специјалних јединица, Гарде...

Отуда није изненађење што су појединци, па и читави тимови околности репрезентације наше земље. У озбиљном разматрању њиховог учинка на међународном плану (иако није мали), ваља истаћи да спортисти Војске Србије нису професионалци, а најчешће су у прилици да се огледају управо са том категоријом такмичара. Реч је о официрима, подофицирима, војницима по уговору или студентима Војне академије који одвајају од свог слободног времена простор за тренинг. Наравно, основу чини физичка обука, свакодневно присутна у неком облику, и трајно утемељена навика да се баве бар једним спортом. Најсрећнија је околност када се подударјају захтеви обуке са спортским достигнућима

као код падобранаца, на пример. Све присутнији оријентиринг, који у свету добија размере огромне популарности и медијске пажње, јесте права војничка дисциплина, тест снажљивости, брзине, вештине, снаге... Отуда не чуди што је државни првак и носилац купа Србије професионални старешина Војске Србије. Стрелци су већ „по навици“ у самом врху баш као и падобранци.

Постигнутим резултатима изван граница наше земље такође можемо бити задовољни. На регионалним првенству у пентатлону, конкуренција је била жестока а наш тим неискусан и са мало припрема није могао више од „златне средине“. Слично се може рећи и за учешће нашег подмлађеног састава на Светском војном првенству одржаном у Анкари. Блистави тренуци забележени су у Сарајеву на великој спортској манифестацији „Трка против дроге“. У екипном пласману Војске Србије освојила је прво место. Иначе, догађај је био широко медијски пропраћен, а нашем борбеном тиму одато је велико признање.

Падобранци су имали свој наступ у пољском Познању, где је одржано регионално првенство Међународног савета за војне спортове. Од 11 одличних тимова, наш је заузео шесто место.

Победа на познатом Охридском маратону је коначно који дело краси...

Најбољи појединац и екипа биће представљана јавности 24. јануара у традиционалној акцији магазина „Одбрана“ када се бира спортиста године Војске Србије. Зато, сачекајмо још мало...

■ Положени испити

Сезона која је на измаку јесте година пуне активности и велике афирмације Војске Србије у Међународном савету за војне спортове (CISM). Остаће забележени изузетни резултати на међународном плану. Довољно је закључити како се наша делегација први пут нашла у Олимпијском селу и активно учествовала у програмима Савета. Претходно је у фебруару обележена шездесетогодишњица постојања

CISM. Наша мисија позвана је да учествује на великом скупу. Након тога, одржан је регионални састанак те организације у Охриду, где је усаглашен петогодишњи план активности.

Домаћин 63. годишње скупштине CISM био је швајцарски град Монтро. Том приликом усаглашени су планови активности за период 2009–2011. године. Промовисан је програм „Спорт и мир“ и одређен организатор светских војних игара које ће се 2011. године одржати у Рио де Жанеиру. Наша делегација остварила је 86 контаката са представницима 131 земље.

Треба истаћи допринос делегације Војске Србије у раду научног скупа CISM, одржаног септембра у Софији. На окупу се нашло 65 експертских тимова који су сагледавали могућност напретка и развоја спорта у оружаним снагама, националном и међународном плану.

Наравно, врхунац уважавања челника CISM огледао се у новембру, када је у Београду одржана Европска конференција те организације. У раду је учествовало 120 делегата из 41 земље, а домаћину је одато пуно признање за беспрекорну организацију и учинак у породици светског војног спорта. Сем тога, Војсци Србије поверено је домаћинство војног светског првенства у маратону, које ће се одржати народног пролеће у нашој престоници. Колико су гости били одушевљени гостопримством, нека послужи податак да су радо прихватили учешће на хуманитарном турниру у оријентирингу и стрељаштву. Иако се водила оштра борба за сваки секунд, бод и круг, резултати су остали у другом плану, а прикупљена средства дата су Основној школи „Војвода Радомир Путник“.

Сумирање учинка не би било целовито без апострофирања нормативног устројства војног спорта у националну стратегију развоја која се односи на период од наредне до 2013. године. Један од циљева јесте потпуна интеграција војног у национални спорт Србије. У том смислу Војска Србије има велику подршку ресорног министарства, у коме такође ужива велико поверење и углед. ■

Бранко КОПУНОВИЋ

Они се буде
са Србијом

Срђан и Јована

ЈУТАРЊИ
ПРОГРАМ

ПРВИ ПРОГРАМ РТС-а
СВАКОГ ДАНА У 6.05

www.rts.co.yu

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ДОМАЋИ
ЗАДАТАК

Ботвиник – Фишер
Варна, 1962

1. ц4 г6 2. д4 Сф6 3. Сц3 д5

Гринфелдову одбрану примењује тек стасали Фишер против већ прилично уморног Ботвиника, коме су дали надимак „шаховски патријарх“. То је значајна партија са Олимпијаде, где они предводе своје јаке екипе. Кажу да је том приликом Американцац проговорио само три речи: код представљања „Фишер“, приликом поправљања фигура које је случајно пореметио својим руком – „Сори“ и као одговор на Ботвиниково питање могу ли започети партију – „Јес“. Забележено је још којешта том приликом, као што је оно када је један амерички новинар (који, наравно, није имао појма о шаху) упитао Фишера може ли Ботвинику дати коња форе!

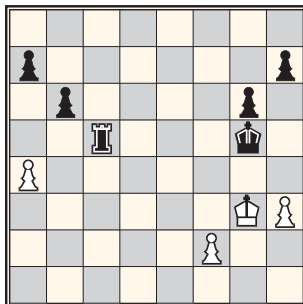
4. Сф3 Лг7 5. Дб3 дц4 6. Дц4 0-0 7. е4 Лг4 8. Ле3 Сфд7 9. Ле2 Сц6 10. Тд1 Сб6 11. Дц5 Дд6 12. х3 Лф3 13. гф3 Тфд8 14. д5 Се5 15. Сб5 Дф6 16.

ф4 Сед7 17. е5 Дф4! 18. Лф4

Записано је да би црни стојао боље после 18. Дб6 Де4! 19. ф3 Дх4! итд. 18. Сц5 19. Сц7 Тац8 20. д6 ед6 21. ед6 Лб2 22. 0-0 Сбд7 23. Тд5 б6 24. Лф3?

Са 24. Лц4! би, по Фишеровом мишљењу, игра била једнака.

24... Се6! 25. Се6? (Ле3) ф6 26. Тд3 Сц5 27. Те3 е5 28. Ле5 Ле5 29. Те5 Тд6 30. Те7 Тд7 31. Тд7 Сд7 32. Лг4 Тц7 33. Те1 Кф7 34. Кр2 Сц5 35. Те3 Те7 36. Тф3 Кр7 37. Тц3 Те4 38. Лд1 Тд4 39. Лц2 Кф6 40. Кф3 Кг5 41. Кг3 Се4 42. Ле4 Те4 43. Та3 Те7 44. Тф3 Тц7 45. а4 Тц5

Бели: Кг3, Тф3, а4, ф2, х3
Црни: Кг5, Тц5, а7, ф6, г6, х7

У овој позицији је партија прекинута. Ботвиник је био свестан да има пешака мање и да му предстоји тешка борба за спас, али је сматрао да је ипак реми. За сваки случај позиција је послата на анализу у Москву.

46. Тф7 Та5 47. Тх7 Та4 48. х4 Кф5 49. Тф7 Ке5 50. Тг7 Та1 51. Кф3 б5 52. х5!

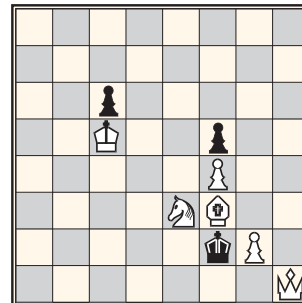
Зна се колико је Фишер желео ту победу и да он сваку партију игра до последњих могућности. Овде његова позиција није довољна за победу.

52. Та3 53. Кр2 гх5 54. Тг5 Кд6 55. Т65 х4 56. ф4 Кц6 57. Т68 х3 58. Кх2 а5 59. ф5 Кц7 60. Т65 Кд6 61. ф6 Ке6 62. Т66 Кф7 63. Та6 Кг6 64. Тц6 а4 65. Та6 Кф7 66. Тц6 Тд3 67. Та6 а3 68. Кг1

Овде се Фишер тешка срца помирио са ремидом, али је касније објавио анализе и доказивао да је могао да добије. А онда је Ботвиник дао домаћи задатак свом ученику Каспарову да то провери, а он је пронашао да је ипак реми, чиме је оповргао Фишерову анализу. Тиме је та чувена партија завршила много касније, а не онда када је стварно завршена!

ПРОБЛЕМ

С. Лојд
1859.

Бели: Кц5, Дх1, Лф3, Се3, ф4, г2
Црни: Кф2, ц6, ф5
Мат у три потеза.

1. Дх8!

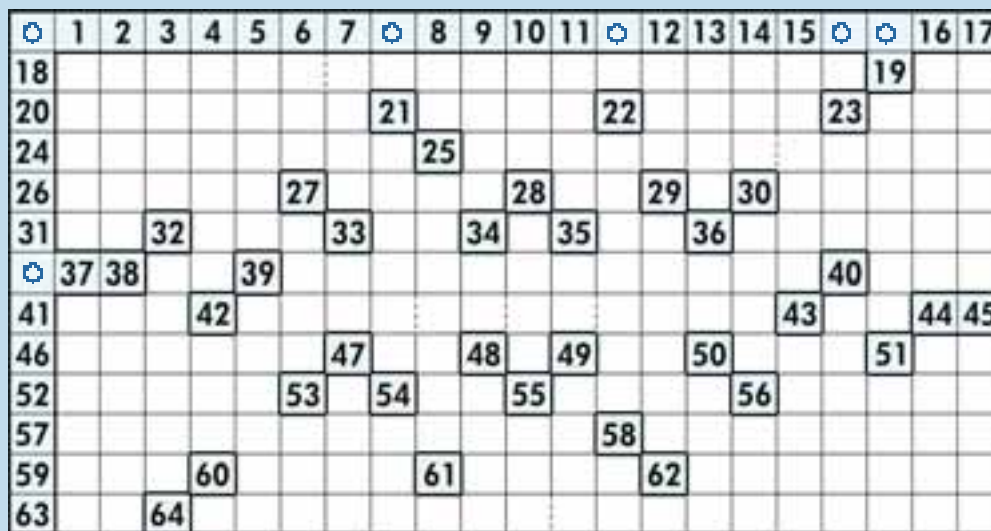
Изнудица. 1...Кг3 2. Дх4 Кх4 3. Сф5 мат.

На 1...Ке1 2. Сд1 Кд2 3. Дц3 мат. (2...Кф1 3. Дх1 мат).

На 1...Кг1 2. Сд1 Кф1 3. Дх1 мат.

Припремио
Раде МИЛОСАВЉЕВИЋ
мајстор Фиде

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

Припремио Жарко ЂОКИЋ

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА - ВОДОРАВНО: БЕОГРАДСКИ МАРГОН, КИ, АСТРАГОН, НЕПОДЕРИВОСТ, ШЛИНКИ, ИСТЕ, ОЗ, КОТАР, ТОРАКС, Ц, БРНА, ГАПАН, Е, ОНАТА, ВИДРО, КРАВАЛ, КФ, ВИНИ, ПОТКАМЕ, ОРАН, АРЕ, ОЈЕ, ОА, ТОПОЛОВ, ГЛЖ, НА, ХРАКАТИ, ЛИГАШ, ТРОМО, Л, СПАСТ, КРИК, Т, ПРОПЛИД, УСРЕД, ИГ, АТАР, ПРОРАНЕ, КИМ, БЕСИНГЕР, ПРОМЕТАН, РА, АЛЕКСАНДОР, ЧУБРИТО.

ВОДОРАВНО:

18. Наша глумица, 19. Иницијали писца Ђиплика, 20. Угнати, 21. Фудбалски клуб из Рима, 22. Описивање, дескрипција, 23. Женско име, Отилија одмила, 24. Радити као талигаш, 25. Легендарни кошаркаш, 26. Укошено, накоса, 27. Контраобавештајна служба у ФНРЈ, Одељење за заштиту народа, 28. Европска заједница (скр.), 30. Годишњаци, летописи, 31. Одозго, 32. Врста експлозива, тропил, 33. Символ германијума, 35. Градско саобраћајно (скр.), 36. Арапско мушко име, 38. Аутономна област (скр.), 39. Извршити валоризацију, 40. Италијански писац, Умберто, 41. Камени лучки насип, моло, 42. Хит Тине Гарнер и Ероса Рамацотија, 43. Иницијали писца Андрића, 46. Отеловљење божанства у хиндуизму, 47. Доктор (скр.), 49. Ауто-ознака Орегона (САД), 50. Име глумице Тејлор, 51. Рукметни клуб (скр.), 52. Фудбалски менаџер, Глен, 54. Символ америчијума, 55. Бркоња, браќалија, 56. Стар, времешан, 57. Фигура у скијању, 58. Преци (лат.), 59. Јаје (грч.), 60. Лако испарљива течност, 61. Врста цвета, 62. Доновослац, 63. Власник (скр.), 64. Велики руски песник.

УСПРАВНО:

1. Љут плод (народно), 2. Одисејева постојбина, 3. Словенски бог љубави (мит.), 4. Италијанско мушко име, 5. Инстинкт, 6. Женско име, Атанасија одмила, 7. Америчка певачица, Бети, 8. Ауто-ознака Аранђеловца, 9. Планина, 10. Име глумице Турман, 11. Тад, тада (народно), 12. Некоришћен, 13. Трпак, 14. Дело Николаја Гогоља, 15. Изјаве, судови, 16. Врста слова, курзив, 17. Које припада ћаћи, очево, 19. Град у Румунији, 21. Појава, спољашност, 22. Изговарање, 23. Француска скраћеница за Уједињене нације, 25. Који није одран, 27. Животица непријатног мириса, 28. Летњиковац, 29. Свирање, музицирање, 30. Проацта Италијана (мит.), 32. Власник чаробне лампе из источњачких прича, 33. Ауто-завод (скр.), 34. Символ ренијума, 35. Ауто-ознака Зајечара, 36. Символ астатина, 37. Српски писац, Младен, 38. Одело из једног дела, 39. Облик капиталистичког монопола, 40. Руски писац, Всеволод, 42. Страно женско име, Теса, 43. Место у Словенији, 44. Место у Немачкој, 45. Узвици бола, 47. Место у Ирану (прво слово: У), 48. Мушко име одмила, 49. Козметички балзам, 50. Тада, 51. Новинска агенција СССР, 53. Женско име, Италина, 54. Делови хектара, 55. Бес, јарост, 56. Смер течења, 58. Иста слова.

NAFTNA INDUSTRIJA SRBIJE
PETROL

dopunjujemo se...

www.petrol.nis.yu

ON LINE BOOKING · · · www.jat.com · · · · ·

→ www.jat.com

→ rezervacija karata

→ odredi destinaciju i vreme polaska

→ rezerviši kartu

→ kupi kartu

· · · · · **Jat Airways** · · ·

Званични авио превозник
Олимпијског тима Србије
Jat Airways Official Carrier
of Serbian Olympic Team

130
ГОДИНА
ВОЈНЕ
ШТАМPE

Перо са снагом мача

Велики војсковођа и један од највећих освајача у историји света, Наполеон Бонапарта, тврдио је да „четири непријатељске новине могу бити опасније од сто хиљада војника“. Наш мудри народ, пак, каже да „реч посече јаче од мача“. А сви – и велики и мали, и цивили и војници, одавно штампу, подједнако у рату и миру, називају „седма сила“. Историју „Војне седме силе“, дугу 130 година, у овом Специјалном прилогу описао је Иво Матовић, један од оних људи који су у том временском низу одлучивали о њеним облицима, а можда и о судбини.

Стендал је записао да писцу треба исто толико храбрости колико и ратнику; он не сме да ми-

сли на критику, као што ратник не сме мислити на метак.

Са много храбрости, времена проведеног међу папирима, али и сведочења написана је ова сажета историја војне штампе, почевши од „Ратника“ (1879–1941), „Војске“ (1903–1907), „Српске војске“ (1908–1912), „Ратног дневника“ (1914–1918), „Војничког гласника“ (1920–1941), „Билтена Врховног штаба НОВЈ“ (1941–1944), „Фронта“ и „Народне армије“ (1945–1992), „Војске“ (1992–2005) – до данашњег магазина „Одбрана“.

Написана је као прича о људима, временима и речима које су надживеле и људе и време.

Од „Ратника“ до „Одбране“ (1879–2009)

Дуго војевање пером и камером

Усред зиме далеке 1879, тачније 24. јануара, српској јавности се, својим особеним садржајем и јасним порукама, представио лист „Ратник“ – прво званично војно гласило у нас. Ради остваривања историјских задатака тог времена ваљало је припремити државу и њену војску, за шта је, у предстојећим прекретничким, а добрим делом и превратничким деценијама, уз мач било незамењиво и неодложно перо, оно војничко – оштро и непоткупљиво.

Ратник“ се малој породици српске штампе придружио ни пола године после Берлинског конгреса (јун–јул 1878), историјског скупа на коме је Кнежевина Србија – дотад (у међународноправном смислу) у вазалном односу са Османском империјом, одлуком суверена великих сила, са Бизмарком на челу, призната за независну европску државу. У границама које је њена војска, у српско-турским ратовима, својим мачем освојила и утврдила. Та одлука је, како је тада најчувенији историчар Европе Леополд Ранке, писац „Српске револуције“ навео, „била највеће благо које је Србија могла добити“. Тиме је стекла и право да оствари јасно формулисани циљ – да приликом коначног решавања „источног питања“ ослободи и остале своје, вековима од Азијата окупирани земље, Санџак, Метохију и Косово пре свега.

За остваривање тих задатака – историјских, ваљало је припремити државу и њену војску, за шта је, у предстојећим прекретничким, а добрим делом и превратничким деценијама, уз мач било незамењиво и неодложно перо, оно војничко – оштро и непоткупљиво. Ето и првог, довољно снажног, разлога за увођење у живот гласила симболичног имена „Ратник“, које ће бити „луча просвећивања“, израз напора да се Војска Србије препороди и учврсти, а свакако јед-

Златна нит

Редакције су овим редом, по оној Змајевој – „где ја стадох ти продужи“, предавале штафету: „Ратник“ (1879–1941), „Војска“ (1903–1907), „Српска војска“ (1908–1912), „Ратни дневник“ (1914–1918), „Војнички гласник“ (1920–1941), „Билтен Врховног штаба НОВЈ“ (1941–1944), „Фронт“ и „Народна армија“ (1945–1992), „Војска“ (1992–2005) – до данашњег магазина „Одбрана“, који траје од 1. октобра 2005, настављајући богате традиције родоначелника „Ратника“ и десетина његових следбеника.

*Јован Р. Мишковић
генерал-мајор: артиљерија. 7. класа*

Фотографије Самсона Чернова, из депоа Архива Србије

но од најснажнијих средстава у војевању за проширење отачаства историјским границама омеђеног, а на Балкану, вољом моћника, вечито уклетом „ружом ратова“.

Срећом, за ту преку и историјску потребу за „Ратником“ у суверена је било разумевања и спремности, а енергије и памети у оног ко је одлучивао, министра војног, свевременог генералштапца Јована Р. Мишкови-

ћа, који је у уводнику првог броја записао умну мисао – да је „војска без свога листа као човек без говора“. Невелика чета изабраника официрског кора, све младих и образованих, перу вичних и полетних старешина, школованих у Артиљеријској школи – Војној академији Србије и у европским центрима од Петрограда до Париза, окупљених око професора војне историје и географије и зналаца три светска језика, артиљеријског поручника Јована Д. Драгашевића (Пожа-

ревац, 1836 – Ниш, 1915) – одушевљено је дочекала и спремно искористила указану шансу. Са професионалним умећем и патриотским жаром, стварали су „лист за војне науке, новости и књижевност“, гласило чије ће богате традиције са уважавањем и достојанствено настављати генерације, све до стваралаца данашњег престижног и угледног магазина „Одбрана“, охрабрених надом да Војска Србије неће више имати преке потребе да „свако мало“ мења име свог централног гласила.

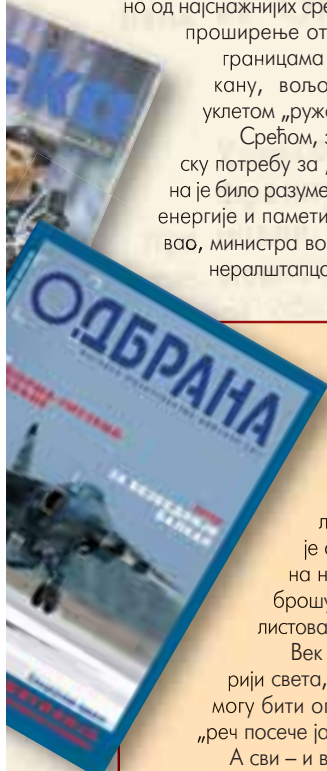
Због значаја и улоге наше војне штампе као хроничара и активног чиниоца времена у коме је деловала, подједнако у пречестим ратовима и краћим периодима варљивог мира у протеклих 130 година, што су бар три људска века – данашње и будуће генерације стваралаца „Одбране“, заточеника и верника писане речи на војне теме, обавезује да се са стално отворених страница гласила којим излазе пред суд строге и непоткупљиве јавности истрајно, пером и камером, боре за истину као врхунски критеријум праксе, за достојанство писане речи, за лепша људска свитања Србији и њеној војсци. Они су, како живот „Одбране“ показује, свесни и достојни свог великог дуга генерацијама оних којима је садржај овог специјалног прилога помен и признање. Од колега и за сва времена. ■

Сила

У Другом светском рату војноиздавачка делатност је, због изузетне важности коју добија пропаганда међу зараћеним странама, доживела неслућени размах. Немци су је називали „трећи фронт“, Американци „четврти вид војске“, Черчил тврдио да је „истина у рату тако драгоцену да се мора штитити бедемом лажи“. О ставу војног вођства нашег НОР-а према пропаганди, чију је окосницу чинила војна штампа, говори податак да је у четири године на нашем ратишту, уз „Билтен ВШ“, штампано 5.500 наслова – књига, брошура, уџбеника, приручника, и више од 3.800 периодичних издања – листова, часописа, билтена, цепних новина...

Век и по раније, велики војсковођа и један од највећих освајача у историји света, Наполеон Бонапарта, тврдио је да „четири непријатељске новине могу бити опасније од сто хиљада војника“. Наш мудри народ, пак, каже да „реч посече јаче од мача“.

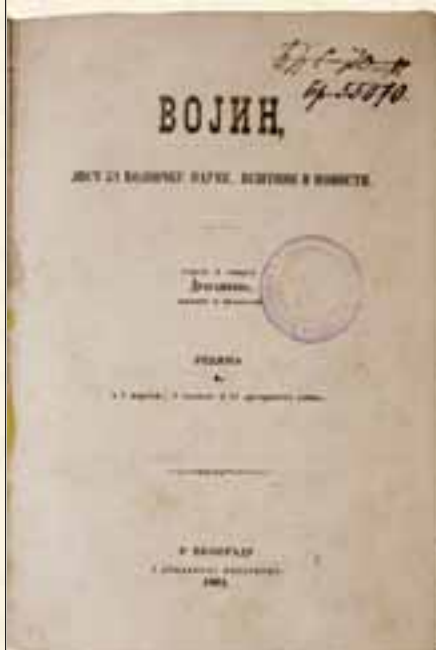
А сви – и велики и мали, и цивили и војници, одавно штампу, подједнако у рату и миру, називају „седма сила“.

Часопис „Војин“ (1864–1870)

Симбол војничког сазревања Србије

„Војин“, покренут марта 1864. године, у историји наше штампе води се као „први војни часопис на Балкану“, док му је у заглављу, као легитимација, уписано „лист за војничке науке, вештине и новости“, да би се томе дописало „и књижевност“. У сваком случају, тај недељник је био симбол војничког сазревања Србије.

Оснивач и уредник „Војина“ био је артиљеријски поручник и професор опште и ратне историје на Артиљеријској школи (касније Војна академија Српске војске) Јован Драгашевић, а око њега група младих и полетних, образованих и надобудних, родољубивих официра које је предводио поручник Јован Мишковић, који ће у 34. години живота, у чину генералштабног потпуковника, са те дужности, као покретач „Ратника“ (1879), заувек задужити српску војну мисао, а на почетку XX века постати председник Српске краљевске академије. То је доба у којем је Србија још у вазалном односу према Отоманском царству, време просвећеног кнеза Михаила.

Траг о оловном времену

Првенац војне штампе у Србији, упркос неразумевану и веома строгој цензури, те материјалним одрицањима оснивача, оглашаваће се, и то гласно и јасно, пуних седам година (десет бројева), са текстовима који су били не само стручно војно, већ и просветно штиво. На његовим страницама су – пише професор реторике на Војној академији Војске Србије Божићар Јововић

Драгашевићи

Реч је о оцу и сину, пореклом Пожаревљанима, који су својим деловањем у Српској војсци, као високи официри и интелектуалци, трајно задужили историју српског војног новинарства.

Јован (1836–1915), потоњи почасни генерал, за време своје професуре у војним школама дуге 26 година, предавао историју (општу и српску), војну географију, географију, историју ратне вештине, стратегију, статистику и стилистику. Године 1864. покренуо први војни часопис у Срба, гласило „Војин“. Четврт века потом (1879), као начелник Историјског одељења Главног генералштаба Српске војске, покренуо је лист „Ратник“, који је касније проглашен за родоначелника српске војне штампе, гласило које је, са прекидима, излазило до 1941. године. Био је члан Српског ученог друштва и Краљевске академије наука. Преминуо ратне 1915. у Нишу.

Његов син Велибор (1867–1926), пуковник је и дипломата. Као официр учествује у оба балканска и „Великом“ рату (1914–1918), на служби у Врховној команди. У чину коњичког потпуковника, први је глорур првог мирнодопског гласила у Краљевству, „Војничког гласника“, покренутог 16. новембра 1920, садржајем и порукама окренутог, првенствено, „образовању и васпитању војника, подофицира и нижег официрског кадра Војске“ Краљевине СХС, у којој је политика, а тиме и сва цивилна штампа, Уставом била забрањена. У чину коњичког пуковника, Велибор Ј. Драгашевић је преминуо 1926. – на уредничкој дужности, у 59. години живота.

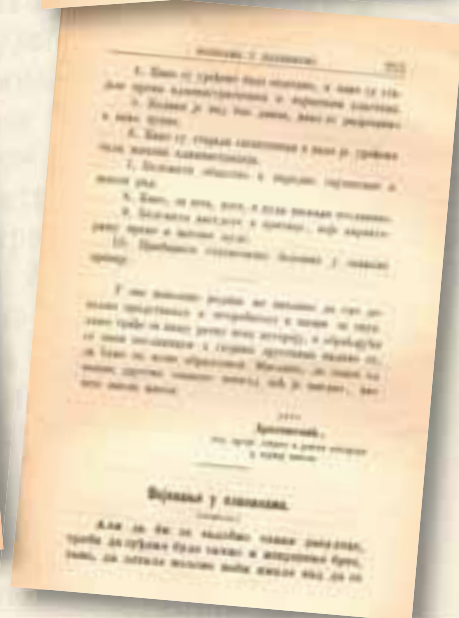
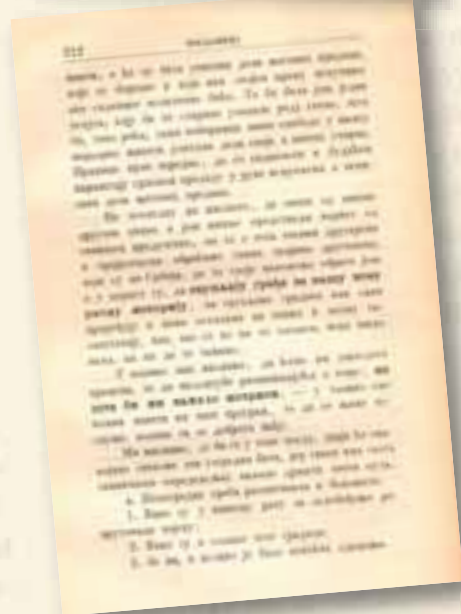
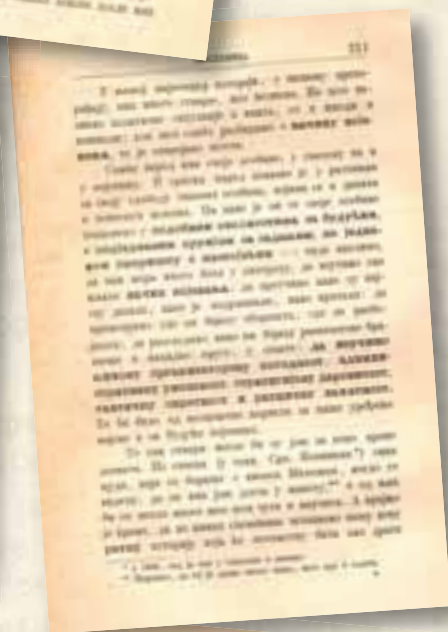
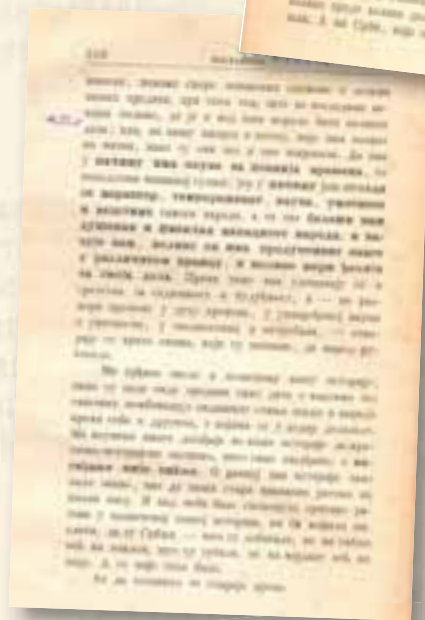
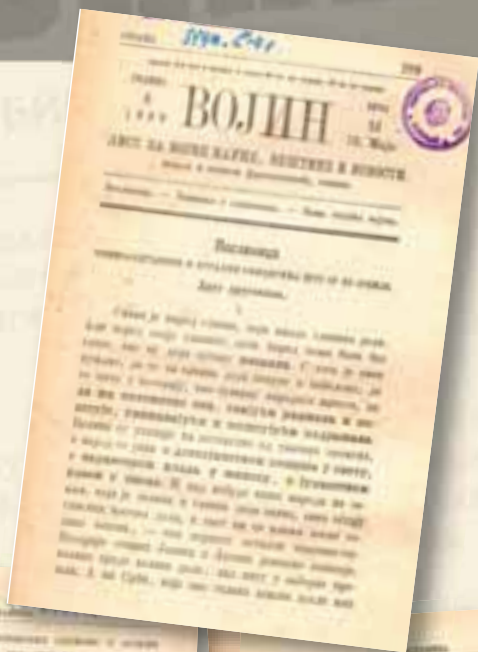

Јован Драгашевић

Велибор Драгашевић

– „потекле идеје за прикупљање грађе из националне историје, objašnjeni многи pojmovi, do tada nepoznati u srpskoj javnosti. U njemu se moglo прочитати занимљиво штиво о железници, која ће тек за 20 година проћи Србијом. Описане су подморнице, ондашње чудо људског стваралаштва. Објашњени су многи облици оружја, који се први пут спомињу у европској штампи. У читавом том новом свету технике на Војиним страницама налазили су се прави називи, који су одговарали могућностима српског језика. Часопис је својеврсно бојно поље на којему је српски језик окушавао своје стваралачке могућности и – у томе је било великих успеха. Сва та инвентивност потицала је од малог, али одабраног броја младих официра. Они су на овом тешком послу војевали не само с научним тешкоћама већ и са завишћу и оспоравањем својих другова...

Тако је „Војин“ оставио запажен траг не само у Српској војсци већ и у националној култури, што је од њега, родоначелника рођеног и створаног у оловном времену, било и превише, чак и упркос тужној истини да је то што је штампано – како глорур наводи – „било пола цензуром скраћено“, а он, господин поручник, стално саплитан и оспораван, па и оптуживан да „око себе окупља присталице сумњивих намера, и ради сопственог истицања“. Он који је био не само оснивач, уредник и писац већ и коректор, и администратор, чак и експедитор и све у том првом „српском војном журналу“, који ће се – како је у уводнику првог броја најављено – „бавити организацијом, администрацијом, тактиком, стратегијом, артиљеријом, војним грађевинарством, ратном историјом, географијом и топографијом, статистиком, науком о оружју, војничким судством и др.“. А томе ће тадашњи поручник Мишковић, на маргини листа дописати руком да је „Војин“ и лист „за стилистику, фортификацију, војничко земљомерство итд.“, што је он, закључује 1988. истраживач пуковник Бранислав Ђорђевић – „уистину, крај свег другог, и био“.

Смрт у присуству власти

У њему је господин Драгашевић, поручник, а потоњи почасни генерал, гајио веома запажену рубрику „Мисли о народној војсци“, на чији су садржај и поруке, и војни и политички моћници, од самог почетка, гледали са страхом и сјуетом, па ју је покретач, писац и уред-

ник, после четири наставка, под неиздрживим притиском, „вољом старијих – угасио“. Мада су циљеви за које се писац у тим написима борио, и читаоцу их тумачио, били родољубиви и у пропагандном смислу актуелни и неодложни, срачунати да допринесу потпуној војној спремности Србије за њен најважнији задатак „када наступи источно питање“. Остваривању тих стратегијских националних циљева требало је да допринесе и садржај „Мисли“ – како би Српска народна војска „у извикнутости (увежбаности) била као стајаћа, а у ваљаности и боља од ње“. Томе је, да поновимо, требало да допринесе и рубрика „Мисли“, али је она, што би се данас рекло, „умрла у присуству власти“.

На широком тематском простору „Војина“ било је доста и превода са страних језика и из европске ратне вештине, све то – колико се знало и умело – прилагођено српским приликама. У тим пословима се истичу српски официри са завршеном Николајевском артиљеријском академијом у Петрограду, од којих је Ђорђе Мишковић на страницама „Војина“ објавио „Организацију руског царског генералштаба“, Димитрије Ђурић је појаснио „Тактику генерала Грисхајма“, док Јован Мишковић преводи са француског, а исписује и прилоге у сталној рубрици „Војничко посматрање Кнежевине Србије“, а рубрику „Књижевност“ испуњава властитим освртами на нове књиге, нарочито када би имале везе са војним наукама.

Уредник „Војина“ је у својим ауторским радовима често истицао да „сваки народ има своје особености, у свему, па и у војевању“. Да би у томе ојачао „српску страну“, он је у седам година – предвиђајући судбоносне догађаје и крвави расплет на Балкану – под фирмом „Војина“ објављивао књиге са популарним штивом о

Матија Бан

По налогу кнеза Александра Карађорђевића, први стваралац на пољу војне мисли у Срба, Матија Бан (1918–1903), познати војни писац, књижевник и политички делатник, 1848. је, као одговор на велико занимање српског друштва за вођење ослободилачких ратова дизањем устанака, објавио своју књигу „Основи ратни“. Садржајем те публикације задовољена је и једна од најпречих ратних потреба српских устаника у Војводини. А тринаест година касније (1861), тај Дубровчанин насељен у Београду (отуда топоним Баново брдо) објавио је књигу „Правила о четничкој војној“, што је, у основи, превод са пољског публикације генерала Черновског „О партизанском рату“, прилагођене српским потребама и приликама. Те две Банове књиге – како је записано у „Војном лексикону“ (Војноиздавачки завод, 1981) – „представљају зачетак теорије ратне вештине у Срба“. Уз то, све до смрти у Београду 1903, био је агилни сарадник војних гласила „Војин“ и „Ратник“.

ослободилачким ратовима, прилагођено српским могућностима и потребама. Рецимо, књижевник Матија Бан је превео са пољског књигу генерала Черновског „О партизанском рату“, а Драгашевић је на страницама свог гласила „Војин“ објавио књигу шпанског писца Паскуала „Начела ратовања“. Генералштабни капетан Љубомир Ивановић 1868. објављује књигу „Четовање или четничко ратовање“, а следеће године Јован Мишковић преводи са француског и „Војевање у планинама“.

Праве вредности тог прегнућа у превођењу литературе о теорији и пракси „четовања“, још вешто прилагођене српским условима, показале су се, истина готово пола века касније – приликом великог похода Српске војске у Првом балканском рату за ослобођење Старе Србије и Македоније, када су испред трупа дејствовали бројни четнички састави, које су предводиле биране главе српског официрског кора.

Тако је „Војин“ био јавна трибина са које су се оглашавали и тиме служили отачаству бројни млади официри, да би касније многи од њих, надарени и образовани, израсли у гласовите српске војне писце, запажене са страница „Ратника“ (основан 1879), „Отаџбине“, ратне штампе са Солунског фронта. Они су сазревали у познате војне новинаре и публицисте, писце књига, научнике. Тако је „Војин“ – за своје време – био и својеврсна школа новинарства и публицистике – не само за војне теме. ■

Перо Дамјанов

Неуморан и, свакако, најуспешнији истраживач и писац историје војног новинарства у Срба од 1864. до почетка овог миленијума, новинар Петар – Перо С. Дамјанов, у четири почетне године овог века објавио је, сем осталих запажених радова, следеће:

„Од Ратника до Војске“,
„Перо са снагом мача“,
„На раскршћу миленијума“,
„Међаши војног новинарства“ и
– „Годишњак војне штампе“.

Преминуо је 15. новембра 2008. године.

„Отаџбина“ (1875–1892)

Странице за полемике

Као тематска веза између 1864. рођеног, па 1870, због сталног саплитања вољом војних моћника – угашеног „Војина“ и новорођеног „Ратника“ (1879), године 1875, пред суд јавности, без помпе, излази војни часопис „Отаџбина“, гласило „за књижевност, науку и друштвени живот“.

Отаџбину“ као независно гласило покреће учена и свестрано надарена личност, угледни војни хирург и писац др Владан Ђорђевић (1844–1930), отварајући њене странице сарадницама угашеног „Војина“, чиме је његов садржај, углавном, окренуо проблемима изградње Српске војске. Лист ће, са прекидима за време српско-турских ратова (1876–1878), вођених уочи самог Берлинског конгреса (јун–јул 1878), на коме ће Србији бити призната независност – излазити (са краћим прекидима) до 1892. године. У „Отаџбини“ се често, са најзапаженијим чланцима, јављају генералштабни пуковник Јован Мишковић и капетан Димитрије Ђурић. Овај други, „руски ђак“, врло брзо сазрева у високог стручног и образованог војног теоретичара. Дobar зналац туђих и домаћих прилика, оштро је на страницама тог гласила полемисао са неким „необећаним месејама“, које су заступале став да „малена Србија треба да се окане наоружања и рата“, да се свега тога оканемо, па просто да се бацимо другом, на милост и немилост, са чиме се г. капетан не само није слагао већ је захтевао јачање српске оружане силе и „вођење битке на своме и за своје – до победе“. Његова је аргументација:

Битка на своме и за своје

„Историја нам је јасно показала, да се ниједан народ од вајкода па до данас није ослободио и ујединио без борбе. И наша данашња Србијца, одчупана из туђих чељусти, лежи на костима наших отаца. И зар може ко и да помисли да наше потпуно

ослобођење и уједињење може да се постигне другим путем до оних истим којим смо се распали, тј. мишицом, оружјем, војном...“

Капетан Ђурић је исписивао и рубрику „Војнички разговори“. У једној налазимо и данас актуелан став:

„На војни (у рату) важнији су људи, па тек после долази оружје. С тога је изучавање и упознавање човека важније но учење о оружју. Треба, дакле, скроз изучити нарав, мишљење, навике, обичаје, предрасуде, на кратко и срце и ум својих војника и колико се год може и непријатељске војске. Треба умети владати срцем своје војске. Треба умети распламсати војску код треба...“

Владање срцем војника

Тиме је на страницама „Отаџбине“ настављена расправа из „Војина“, на чији је значај његов први уредник, Јован Драгашевић, недвосмислено указао и у својој „Посланици ђенералштабним и осталим официрима што су по Србији“, коју објављује 10. маја 1869. године. Почињући речима „Друг друговима“, сем осталог пише:

„Сваки народ има своје особине, у свачему па и војевању. И српски народ показао је у ратовима за своју слободу таквих особина којима се и дивити и поносити можемо. Па како је он те своје особине показивао у подобним околностима са будућим, с подједнаким оружјем са садашњим, по једнаком попришту с настојећим: онда мислимо да нам мора много бити у интересу да изучимо сав њихов начин војевања; да проучимо како су војску дизајнирали, како је издржавали, како кретали; да промотримо где им бијаху зборишта, где ли разбојишта; да разгледамо како им бијаху размештене браничке и нападне пруге; уопште, да изучимо њихову организаторску погодност, административну умешност, стратегијску даровитост. То би било од неоцењиве користи за наше уређење војске и за будуће војевање...“ ■

„Ратник“ (1879–1941)

У претходници ратова за Србију

Пажљиво пратећи листове „Војин“ и „Отаџбина“ и сарађујући у њима, генералштабни потпуковник Јован Мишковић је у 34. години постао министар војни, па тако дошао у прилику да у развоју војне штампе у Србији учини важан, чак историјски корак – основао је гласило „Ратник“, лист „за војне науке, новости и књижевност“

Наредбу о покретању „Ратника“ потписује 24. јануара (по новом календару) 1879. године, и она је стигла у све команде, са обавезом да се о њеном садржају обавесте сви официри.

Указао је да је већ доста времена прошло откако је Војска, сада у независној држави, без свога гласила, без војног листа, и да „уплив тога недостатка за нашу војску може да цени само онај који зна какву улогу игра данас уопште књижевност у свету“, те да се „томе мртвилу и немој тишини учини крај – мислим да је последњи тренутак настао“, јер „војска је без свога листа као човек без говора“. Министар истиче да „лист мора бити научан и популаран и по томе приступачан свима“. Напомиње да „с пуним уверавањем рачуна“ како „неће бити ни једног официра у Војсци који неће с вољом прихватити овај лист, него да ће сви држањем, а који су кадри и радом на њему, припомоћи да што кориснији буде“. Да не би било никаквих неспоразума, г. министар војни наглашава: „Ја ћу водити рачуна како о онима који лист држе, тако и о онима који на њему раде, јер ћу по томе ценити заузимљивост за науком и радом“, додајући како се не сме дозволити да „војни проналасци и успеси ратне вештине остану

нечувени и неопажени, војна знања остану својина и право само извесног броја људи, а многи корисни род остане довека непознат“.

Министар војни је задатак да покрене и уређује лист поверио – а коме би друго – свом исписнику и колеги, успешном уреднику и даровитом писцу „Војина“, такође генералштабном потпуковнику и професору опште и

Балкански ратови у објективу
Самсона Чернова,
из депоа Архива Србије

Гласници

Упоредо са „Ратником“ као централним војним листом, излазили су „Билтен“ – у време рата Србије са Бугарском 1885, „Војска“ (1903–1907), „Српска војска“ (1908–1912), недељник „Узданица“ (1901–1910) – „војнички лист за науку, неговање војних врлина и витешку забаву“, па „Артиљеријско-инжињеријски гласник“ (1905–1906), те „Ратни дневник“ (1914–1918), „Војнички гласник“ и „Војнички забавник“ (1920–1941), гласници родова пешадије, артиљерије, коњице и инжињерије.

ратне историје и географије на катедрама војних школа, тада и начелнику Војноисторијског одељења, Јовану Драгашевићу. Дао му је потребан новац и одрешене руке у уређивању „Ратника“, као издања Главног генералштаба под јурисдикцијом његовог Историјског одељења, али и јасне задатке да тај (за почетак) двомесечник обима седамосам табака текста (око 120 страница) шири потребна знања о војсци, због чега мора бити „тематски разноврстан, научан и популаран и по томе приступачан свима“. То је

био један од темељних задатака „листа за војне науке, новости и књижевност“.

Тиме је – са неколико краћих прекида – почео поход „Ратника“ дуг више од шест деценија (1879–1941), у служби три краљевине: Србије, Срба, Хрвата и Словенаца и Југославије, завршивши живот по наредби армијског генерала Петра Косића, издајој дан уочи почетка Априлског рата. До 1929. лист је финансиран из буџета Ми-

нистарства Војске и Морнарице, а потом, до последњег броја, приходима из претплата читалаца, првенствено припадника официрског кора. Био је високо уздигнута луча војног просвећивања. Лист је био и остао хроничар догађаја у ратовима и периодима варљивог мира, уједно и активни чинилац у оспособљавању оних војних старешина које су се бориле за углед часног војног позива, спремних да – што нагласи његов оснивач – „заузму достојно место у кору официрском“. Ето и разлога што је датум оснивања „Ратника“ – наредбом од 5. септембра 2004. – изабран за Дан војне штампе Србије, а његове дуге и славне традиције – камен су темељац данашњег магазина „Одбрана. ■

Ламартин

Пише пре десет година потпуковник мр Бранислав Ђорђевић, водећи истраживач Института за ратну вештину:

„Својевремено је Ламартин забележио да би историја српског народа требало да се пева, а не да се пише, јер је то управо песма која све надмашује. Део те песме је засигурно и српска војна књижевност. Речју, наша је обавеза да из фондова библиотека изнесемо пред очи јавности бисере српског војничког ума, од којих многи нису изгубили на актуелности, већ напротив...“

Мишићева „Српска војска“ (1908–1912)

Отворена трибина о Војсци и друштву

Независни лист
„Српска војска“
покренуо је, као
приватно издање,
пуковник и будући
српски војвода
Живојин Мишић
(1855–1921) – због
„кржаве смене
династија на
престолу Србије“
пензионисан у
58. години живота.

Он је имао снаге
да, „на челу бојних
трупа“, побеђује
у бојевима и
операцијама, али,
ево, и храбрости
да напише истину
о стању војничке
(не)културе у
Србији. Истину
сурову, али и
лековиту.

Пласило је официрском кору нудило ши-
рок круг разних знања, било истински
критичар војне теорије и (нарочито)
практике, ослоњено искључиво на тачне
податке. Његов главни уредник бо-
дрио је дух војске и непогрешивим војничким
чулом вође предосећао, предвиђао и укази-
вао на долазак нових ратова, за коначно
решење „источног питања“ и тиме терито-
ријално проширење Србије, за шта је, уз до-
бру вољу, одлучност и храброст, требало
знања и оружја. Већ у првом броју опо-
мену је друштво да се „прене из учмалости“,
а на страницама војних гласила – пре свих
„Ратника“ – врати претходни значај војних
стручних трибина. Део те поруке, која и да-
нас звучи савремено, делујући као позив и
опомена, као инспирација и данашњим ге-
нерацијама војних новинара, гласи:

„Једна свесна критика треба да пока-
же читалачкој публици шта је добро и шта

треба да чита... код нас се увек на ову вр-
сту књижевног рада гледало са извесним по-
дозрењем; сматрало се да је критиковање
невојнички посао, да се коси са добрим ре-
дом и дисциплином и да, чак, руши основе
другарства у војсци.

И то је један од главних узрока што је
наша војна књижевност разузданија, мо-
жда, од ма које друге. У њој нема никаква
реда ни система, не зна се што се хоће и че-
му се тежи;... укус код читалачке публике па-
да на све нижи ниво, а Ратник, који треба
да скупи око себе све што је најбоље и нај-
писменије, представља собом једну збирку
рђавих превода, са неколико, већим делом,
рђавих оригинала“.

У Мишићевој „Српској војсци“ оглаша-
ва се и Павле Е. Јуришић, високи официр и
будући војсковођа Српске војске, који пише
чланак „О моралном васпитању нашега вој-
ника“. Аутор заговара организацију „којој
ће бити циљ да пригодним војничким вежба-

Тријумфална капија
у Крушевцу за дочек
Српске војске

Војвода Живојин Мишић са синовима

њима и играма заинтересује што више омладину за војништвом, и разговорима, убојним песмама и нарочитим предавањима да подгрева и подиже патриотизам у тим младим срцима”.

На такво „предавање о моралу” Павле Јуришић је имао пуно право: пореклом Лужички Србин (Герлиц, 1848. – Београд, 1922), 1876. године примљен је у Српску војску као добровољац. У предстојећим српско-турским ратовима, до 1878, успешно је ко-

мандовао пуком, а у балканским ратовима (1912–1913) и дивизијом, те у Првом светском рату, до 1916, Трећом армијом. Херој битака на Куманову и Церу.

Познат и као надарени песник, тај славни ратник се у листу оглашава бојном поруком бечком ћесару, у којој – пише професор Божидар Јововић – „пророчки наговештава пропаст отимача туђих земаља”. Непосредан повод му је била „анексиона криза” 1908, чија је прва жртва био српски народ у Босни и Херцеговини, па песник, „силном цару” Фрањи претећи поручује:

„Знај за сваку стопу земље Србинове

Мораћеш да купиш легијоне нове, Јер, ако затреба, Под Беч ћемо стићи Трулу царевину у праћемо дићи”.

Вратимо се нашем Струганичанину, пуковнику у (прераној) пензији, славом овенчаном официру и писцу од части и угледа, а сада, ево, уреднику утицајне „Српске војске”. Он је имао снаге да, „на челу бојних трупа”, побеђује у бојевима и операцијама, али, ево, и храбрости да напише истину о стању војничке (не)културе у Србији. Истину сурову, али и лековиту. У листу који је отворено уређивао и савремено организовао,

Милојко Р. Лешјанин

па био веома утицајан, вазда „на нишану” лажних родољубаца и самољубаца, а тек завидљиваца и политичког и моралног ситнежа. Он је свој лист уређивао као отворену јавну трибину писане речи, а та реч имала је своју високу цену. Уосталом, глодур „Српске војске” је због јавног изношења опоре истине и – превремено пензионисан. Што би, век и по касније, наш даровити песник рекао – „уби га прејака реч”. Срећом, прослављени и утицајни Радомир Путник знао је, из заједничких ратовања, праве вредности Мишића, па га намолио да се врати у активну службу, у његовом штабу. И ето га на коњу, пред трупама, у оба балканска и Првом светском рату. У отаџбину, свом народу, вратио се као војвода. ■

Изреке

Верујући народу из кога је потекао и одан војном позиву, а патриотизам се подразумевао, храбри пуковник и већ афирмисани војни писац, сем осталог и чувене „Стратегије”, Мишић је практиковао да у сваком броју „Српске војске” објави неку познату изреку, или мисао којег чувеног војсковође, које су се односиле на војску. Тиме је скретао пажњу читалаца на ту, онда најцењенију, друштвену институцију. Наводимо неколике, у избору професора Б. Јововића:

– Војска је огледало умног и моралног народног живота и рада у држави.

– У борби зрно убија тело војника, а пораз дух војске. Не треба се плашити зрна, већ пораза.

– Војска треба да зна ко је води, где иде, да је одушевљена за дело које врши, добро спремна и нахрањена, па је близу победа.

– Није војска оно што је обучено као војска, но оно што живи, бије се и мре као војска.

Само још два-три цитата са страница Мишићеве „Српске војске”, занимљивих и у нашем времену.

„А да слабо опште образовање смета официру не само да себи избори у савременом грађанском друштву одговарајући почасни положај, који захтева његова професија, већ га доводи у тај непријатан положај да као наставник код својих војника, долазећи у додир са интелигентним елементима своје јединице, са ђацима, студентима, чиновницима, којима он не може импонирати као старешина, па ни уливати ону веру као официр који влада општим образовањем вишим но његови потчињени: тим самим подрива углед старешинског кора уопште...”

„Официрски кор мора бити аристократија и то по образовању, јер је образовање основа благородних и моралних особина...”

Анонимни сарадник, који се потписује псеудонимом „Кант”, пише да „Српска војска, ако треба да остане на висини њенога задатка, мора имати за подлогу свога живота вазда велико родољубље, а у своме командном елементу јаке карактере”. Томе додаје да карактер вођа Српске војске, са европским амбицијама и ограничене снаге, „мора бити претежнији од топа и пушке...”

Уз централна гласила, од 1881. непрекидно излази „Службени војни лист”. Покретно га је министар војни, инжењеријски генерал Милојко Лешјанин (1830–1896), у три наврата, између 1879. и 1888, начелник Главног генералштаба Српске војске. Та публикација је од почетка сва у духу европеизације Српске војске, која по наслову, а и садржају и порукама, траје до наших дана, издвајајући, као орган Министарства, на стотине стручних публикација неопходних за усавршавање војне организације, првенствено из теорије и праксе војне вештине.

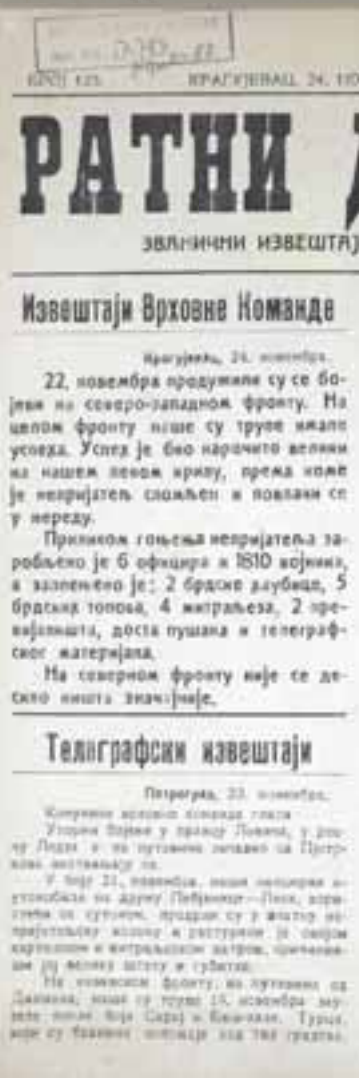
Ратна штампа 1912–1918.

Верни хроничар Голготе и славе Србије

Уредбом о војној цензури из 1915. године детаљно је наведено о чему се није смело писати. Осим о распореду и кретању војске, њеном снабдевању, бројном стању, војним плановима, није се смело писати о поразима, губицима и свему ономе што би могло неповољно утицати на борбени дух и морал војске.

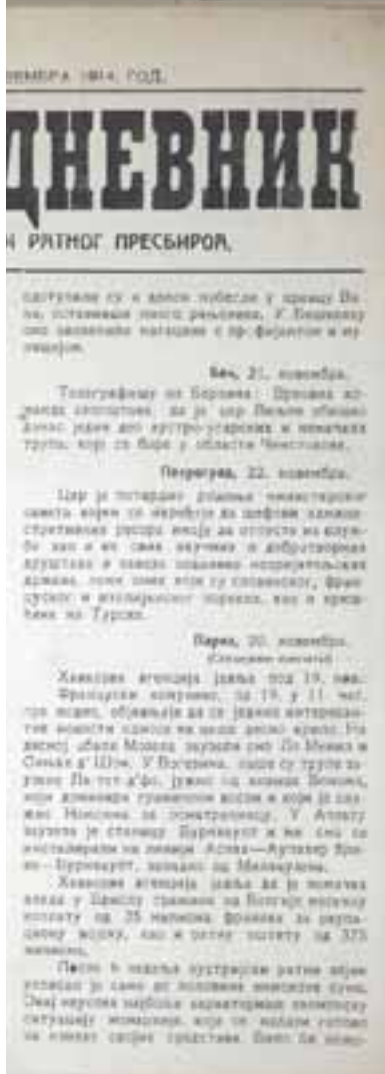
Прошле су, од 1912. до 1913, два балканска рата, испуњена тако интензивним борбама, бојевима и операцијама да се ни током њих ни у краћим затишјима није размахнула војна штампа, нису се стварали албуми, монографије. А онда је, усред лета 1914, нахрупио на врата Србије Први светски рат, који ће, крвавији од свих дотадашњих, потрајати до новембра 1918. године.

На самом почетку те „светске касапнице“, започете 2. августа 1914, у нас назване и „Велики рат“ – због веома строге цензуре и покретљивости ратних дејстава угашен је „Ратник“, а са њим и недељници „Узданица“ и „Илустрована ратна хроника“. Иста судбина сустигла је и цивилне листове, који су гашени, па поново, привремено, покретани, како су се померали фронтови: у Ваљево, Крагујевцу, Нишу, Косовској Митровици, у Скадру, на Крфу и у Солуну – стално у борбама и надмудривању са престрогом ратном цензуром. Уочи рата, од 19 дневних листова у Србији, чак 17 се оглашавало из Београда, а седам од њих је већ првих дана рата

Краљ Александар
са војводама
Петром Бојовићем,
Степом Степановићем
и генералом
Божидаром Терзићем

Ваљево 1915,
снимио Ристо Марјановић

Цензура

Ригорозну цензуру све штампе у Србији, убрајајући и „Ратник“, Влада је завела уочи самог рата, јула 1914, а правно ју је ојачала „Уредбом о војној цензури“ из 1915. године. Према одредбама тог документа, цензуру домаће штампе у подручју војних операција спроводио је шеф Ратног пресбириа при Врховној команди преко својих помоћника, а у позадини фронта надлежне полицијске власти. У 19 тачака те уредбе – како наводи истраживач П. Љумовић – „деталтно је било наведено о чему се није смело писати. Осим о распореду и кретању војске, њеном снабдевању, бројном стању, војним плановима, није се смело писати о поразима, губицима и свему ономе што би могло неповољно утицати на борбени дух и морал војске. Све ове забране односиле су се и на писање о армијама савезничких држава. Пошто листови нису увек поштовали Уредбу о цензури, биле су честе забране појединих бројева, а неки листови су због учесталих прекршаја забрањивани на краће време или трајно...“

престало да излази, док је такву судбину „Ратник“ доживео у претходном месецу.

У служби фронта

Са падом Београда један број дневних листова, преплављених цензурисаним ратним извештајима, преселио се у нову српску престоницу Ниш, одакле се, и са извештајима са фронта, оглашавају „Српске новине“, „Самоуправо“, „Радничке новине“, „Трибина“ и „Новости“, сваки на свој начин и сви патриотски у служби фронта за одбрану отаџбине, бар пола свог простора посвећујући стању на ратишту, потребама војске, патњама народа, подгревајући наду у победу. Но, и „чисто војни“, стари и нови, листови били су у служби одбране, у претходници целокупних мобилисаних снага. Тако је јула 1914. у Ваљево покренут „Ратни бележник“, па убрзо „прекомандован“ у Кра-

гујевац, да би био обновљен 1916. у Солуну, под називом „Ратни дневник“, под којим је именом, као и „Службени војни лист“, пратио борбе и победе на Балканском ратишту и са победоносним трупима „умарширао“ у Београд.

Како се Српска војска повлачила пред швапском силом, у Косовској Митровици се појавио лист „Косово“, са страница седам својих бројева обавештавајући јавност о стању на српским и савезничким фронтима. Током „албанске голготе“, српска војна штампа се оглашава само првим бројем „Весника“ из Скадра. На Крфу је излазило више билтена институција Владе и Врховне команде, потом и „Српске новине“ штампане у тиражу од 10.000 примерака, са добрим делом простора „уступљеног“ Војсци, те „Српска стража“, која је, због кршења строгих правила цензуре, доживела забрану излажења „на краће време“.

У Солуну је, нарочито након почетка бржег померања фронта ка Србији, почео да се обнавља већи број гласила, међу којима и „Ратни дневник“, орган Врховне команде у целини посвећен стању на балканском војишту. Ту се, као „весници слободе с југа“, крајем 1916, јављају „Српски гласник“, „Велика Србија“ и „Правда“, над чијим садржајем бди „Ратни Пресбирио“. У суштини, сви листови који су излазили у Солуну су – наводи истраживач српске штампе из тог периода „Великог рата“, саветник Војног музеја Павле Љумовић – „заступали идеју уједињења југословенских народа, мада с великим разликама у прилазу какав би требало да буде та будућа држава. Исту идеју су заступали листови и билтени у српским центрима у Женеви, Бизерти и др. Идеју мегаломанску и нерационалну, а испало је и – по Србију погубну. На дугом штапу, који се 1992. поломио“.

Весници слободе

Лист „Ратни дневник“, орган Врховне команде, обавештава јавност с краја септембра 1918.

Крф, 22. септембра:

После указа Краља Петра о произвођењу престолонаследника Александра у чин генерала, а „поводом победа на српском фронту“ Српска влада наглашава да је она тај предлог поднела „још у месецу јуну, али по жељи Престолонаследника производство је одложено до после победе. У дневној заповести војсци изнете су заслуге Престолонаследника Александра, који је за све време рата био стално са војском и чија је улога била тако знатна за време болне периоде повлачења 1915. године. Истакнуто је нарочито да је он издржао прелаз преко Албаније и поред тешке болести и издржане операције...”

Солун, 23. септембра:

„Прекјуче увече, Њ. К. Височанство, Наследник Престола Србије, предао генералу г. Франше д’Еперу Карађорђеву звезду са мачевима првог степена. Додељујући на овај начин Команданту Савезничких Војски највеће и најређе одликовање Краљевине Србије, Наследник Престола Александра хтео је признати велике заслуге Главном команданту, који је једном сјајном победом отворио Српској Војсци врата у њене ослобођене земље”.

Солун, 26. септембра:

„Наше трупе, гонећи потучену 9. аустријску дивизију и сарађујући са француском коњицом, ушле су 24. септембра у Лесковац и Власотинце, после крвавих борби, заробивши више од 500 заробљеника...”

Моћно око камере

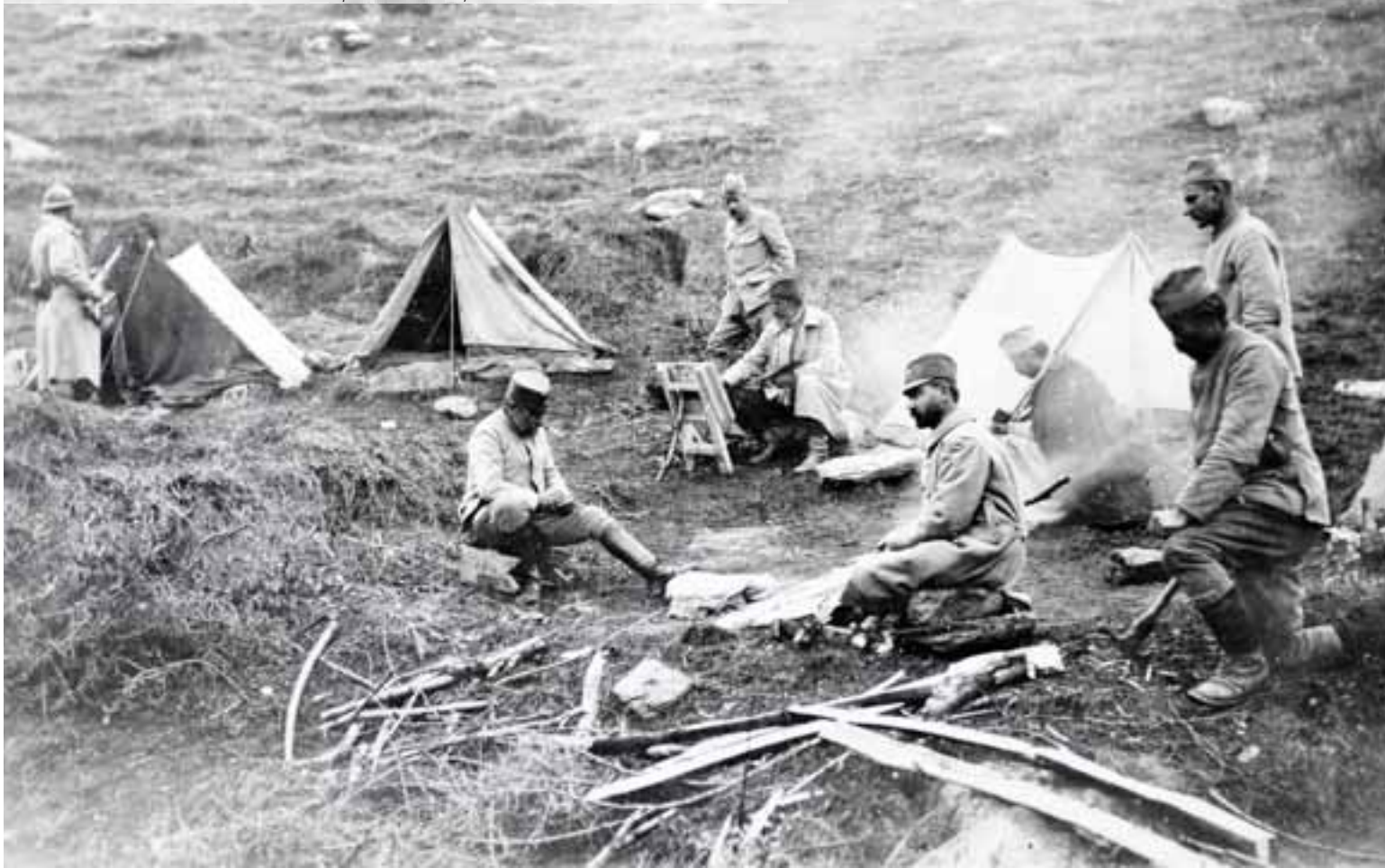
У септембру ратне 1914. војвода Радомир Путник је, у Ваљево, потписао Уредбу о увођењу у формацију штабова свих крупнијих састава Српске војске ангажова-

них на ратишту – звања „ратни сликар“. Тим прописом су регулисани: њихов положај и задаци, од којих је основни – како наводи виши кустос Војног музеја Марина Зековић – био „да сопственим умећем и специфичним даром за сагледавање и бележење

Надежда Петровић

Уметничко одељење Моравске дивизије код села Гњилеша 1916. године

објективних догађаја и детаља прате ратне догађаје". Очевидно је да је ту славни војвода, пре свега, мислио на фотографије, што је била допуна „Правилника за ратне дописнике“, усвојеног два месеца раније, по којем је тим делатницима на војшту „допуштено да прате ратне операције“, а којим се регулишу: њихова делатност, обавезе и дозволе за рад. Усред рата, нови начелник Штаба српске Врховне команде, генерал Петар Бојовић, и сам афирмисани писац и љубитељ фотографије, отворио је у формацији и место за фото-аматера. Он, наиме, наредбом прецизира ту осетљиву дужност, па уз њу високим штабовима шаље и „распис и упутство“, где упозорава команданте да „ратни сликари-фотографи неће бити у стању да одговоре потребама, па би било корисно да се поред њих употребе и фотографи аматери, официри, подофицири и војници са својим сопственим апаратима“.

Тако је сурова ратна пракса диктирала садржај документа о ратном дописнику, па су на упражњена места у формацији стигли интелектуалци из првог реда: академици, професори, књижевници, све врсни зналци и професионалци, а патриотизам се, једноставно, подразумевао. Стигли су и сликари: Надежда Петровић, Паја Јовановић и десетак других, од фотографа професионалаца Ристо Марјановић из Редакције „Њујорк хе-

ралда“, па дописник из Загреб француског „Илустрасиона“, руски држављанин, сликар и сниматељ Самсон Чернов, те Васо Радловић, браћа Манаки. Они остављају мајсторске снимке – сведочанства о рату и ратницима на путевима слободе и голготе од Колубаре, преко Албаније и Крфа, до Солуна и слободе. Уз споменуте, својим фотографијама су историју „Великог рата“ задужили: Драгомир Глишић, „ратни сликар“ елитних дивизија – Моравске и Дринске, Васо Ешкић, „ратни сликар“ Прве армије, и други. Од десетина аматера споменимо војног свештеника Ужичке војске, Риста Шуковића, који је све време рата, уз крст, носио и фотоапарат и са оба се подједнако сигурно и вешто користио, каков је био и капетан друге класе Драгиша М. Стојадиновић, „ратни сликар“ 13. пука „Хајдук Вељко“ Тимочке дивизије.

Српским ратиштем су „шпартали“ и свет верно извештавали гласовита „златна пера“ ратне репортаже и хроничари са европских раскршћа и фронтва оног времена: Рудолф Арчибалд Рајс, Џон Рид, Анри Барби, Егон Ервин Киш, Доналд Томсон, Калверт, Бордман Робинсон, и други.

Тако је храброшћу и умећем мајстора кичице и пера и камере сачувана истина о „Великом рату“ и његовим јунацима, што је касније, у годинама варљивог мира, преточено у богато илустроване монографије, које су чиниле част светској публицистици. ■

Арчибалд Рајс

Први светски рат у објективу Драгомира Глишића

Војна штампа Краљевине СХС
(1918–1929)

Позив на читање

Војна штампа Краљевине СХС, издавана у великим тиражима и са стотинама прилога, верно је сведочила о свакодневици једне војске која је оскудевала у свему осим у жељама за добро здравље суверена и добробит своје отаџбине. Била је од великог значаја, јер је за ту затворену и потпуно деполитизовану организацију представљала „прозор у свет, контакт са реалношћу; пресликавала је односе у друштву и однос државе према својој војсци“.

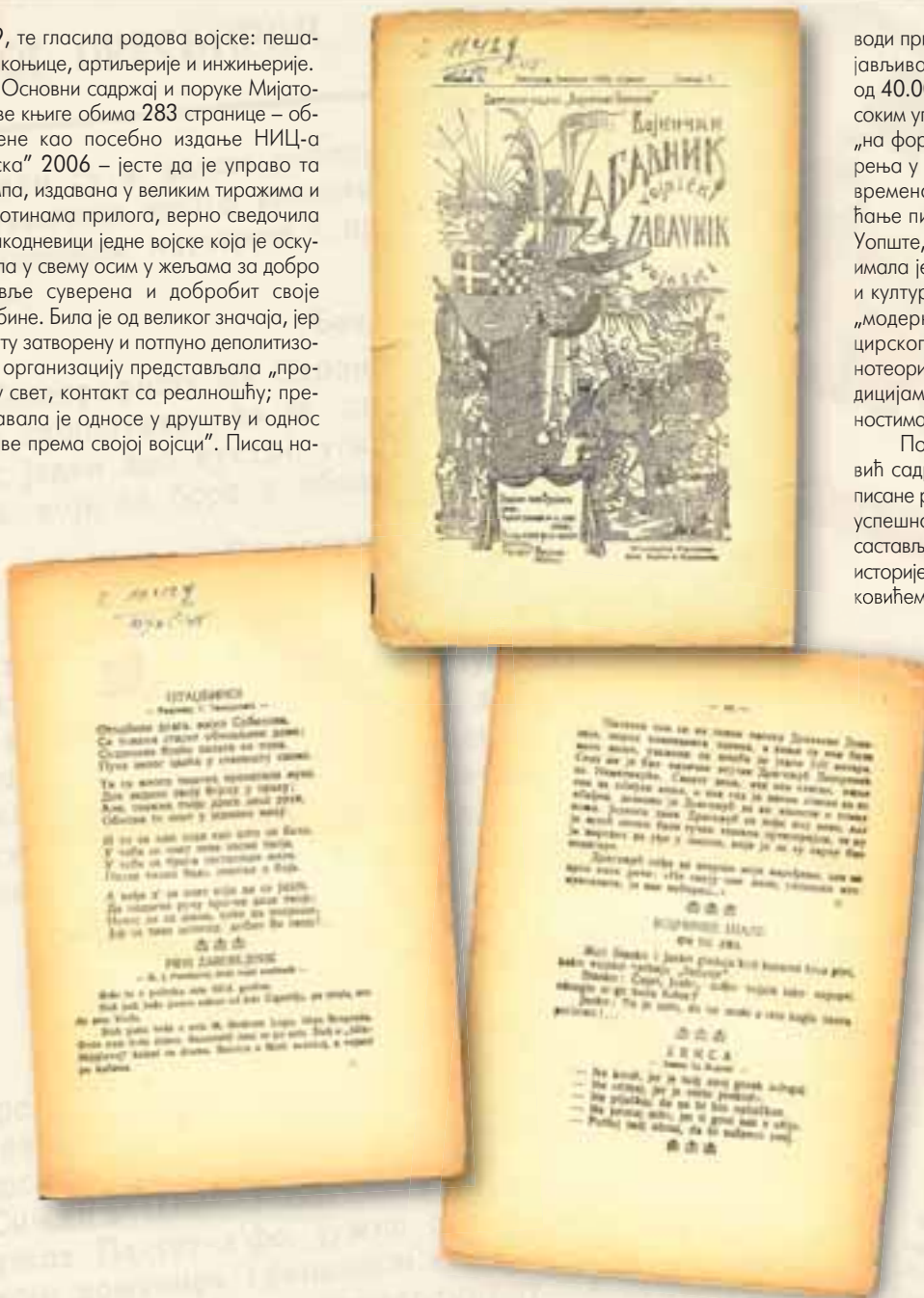
Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца (1918–1929), новонастала држава Јужних Словена, површине 248.887 км² и са готово 12.000.000 становника (од тога 39 одсто Срба) – имала је војску од 130.354 припадника сталног кадра и око 200.000 обвезника годишњег контингента регрута. Војска је грађена готово искључиво на богатим традицијама Српске војске, што подједнако важи и за њену штампу. Са отвореним амбицијама да буде регионална, копнена и поморска, војна сила у веома немирном окружењу, већ првих година свог живота имала је неопходну и разноврсну информативну, забавну и стручну војну штампу богатог садржаја.

О томе опширно и стручно, сагледано из различитих аспеката одбране, пише мр Иван Б. Мијатовић у својој публикацији „Корени војне писане речи“, развијеној из магистарског рада одбрањеног на Катедри историје Филозофског факултета Београдског универзитета. Он, у ствари, разматра основна издања војне штампе у Краљевини СХС од 1918. до 1929, па од оне информативно-забавног карактера, свестрано и подробно анализира листове „Војнички гласник“ и његово повремено издање „Војнички забавник“, намењене, како им и имена кажу, војничкој и подофицерској популацији, а од оне војно-стручног карактера – општевојни стручни лист „Ратник“ са традицијом од далеке

1879, те гласила родова војске: пешадије, коњице, артиљерије и инжењерије.

Основни садржај и поруке Мијатовићеве књиге обима 283 странице – објављене као посебно издање НИЦ-а „Војска“ 2006 – јесте да је управо та штампа, издавана у великим тиражима и са стотинама прилога, верно сведочила о свакодневици једне војске која је оскудевала у свему осим у жељама за добро здравље суверена и добробит своје отаџбине. Била је од великог значаја, јер је за ту затворену и потпуно деполитизовану организацију представљала „прозор у свет, контакт са реалношћу; пре-сликавала је односе у друштву и однос државе према својој војсци“. Писац на-

води пример „Војничког гласника“, објављиваног двапут месечно у тиражу од 40.000 примерака по броју; са високим угледом у народу, лист је утицао „на формирање јавног мњења и поверења у војску као институцију, и истовремено на степен едукације и повећање писмености у војсци и држави“. Уопште, војна штампа Краљевине СХС имала је значајну улогу у образовању и културном уздизању кадра, али и у „модернизацији, уједначавању официрског кора, развоју сопствене војнотеоријске мисли, односу према традицијама и другим друштвеним вредностима“.

Потпуковник ВС Иван Б. Мијатовић садржај свог рада „Корени војне писане речи“ у фази магистарског рада успешно је одбранио пред комисијом састављеном од врских зналаца новије историје Срба: проф. др Ђорђе Станковићем, проф. др Љубодрагом Дими-

ћем и научним сарадником Института за новију историју Србије др Милетом Бјелјацим, који се потписује као рецензент књиге. Њу, тако обимну и садржајну, опремљену са више десетина прилога и пописом имена перјаница српског војног новинарства тог бурног времена – готово је немогуће, а свакако и грехота препривавати у новинском приказу, већ интелектуално радознали треба да је прочитају, сем осталог јер је тематски шира од тог десетогодишњег периода српске војне штампе, на шта и аутор својим насловом указује. ■

Пословице

Као повремено издање „Војничког гласника“, од почетка 1921. појављује се и „Војнички забавник“, месечник намењен, пре свега, војницима – да својим садржајем обавештава армију читалаца о културном стваралаштву у тек „скрпљеној“ заједничкој Краљевини. Па се у њему објављују народне јуначке и лирске песме, приповетке и приче, ратне шале, крађи позоришни комади и народне пословице.

Из првог броја, са прилозима на српскохрватском и словеначком, штампаним ћириличним и латиничним писмом, преписује-мо покоју пригодну пословицу:

Што брус челику, то књига човеку (ћирилица) и

Добре књиге су најбољи пријатељи (латиница).

Већ на насловници другог броја видно је штампана песмица, која ће наслов гласила „пратити“ до његовог гашења (марта 1923, после објављених 11 свезака):

„Пушком милу Отаџбину брани,
Књигом, знањем ум и душу храни;
Па кад пушку ти са књигом здружиш
Тад обема Отаџбини служиш...“

Данас то – признајмо – звучи доста наивно, али је у оно време грозничаве изградње државе троименог народа, различитих језика и култура – било поучно, лековито за младе, због дугих ратних дејстава махом неписмене старешине и војнике.

Пропаганда у НОР-у (1941–1945)

Сви у борбу – све за победу

Централно војно-политичко гласило у народноослободилачком рату (НОР), вођеном од 1941. до 1945, био је „Билтен Врховног штаба“. Почео је да излази 10. августа устаничке године у окупираном Београду и до његовог укидања, октобра 1944, такође у престоници, штампано је 57 бројева, у временским размацама које је диктирао развој ситуације на деловима ратишта куда се кретало вођство, просечно 11–14 бројева годишње.

Тако је у Београду до 15. септембра 1941. штампано првих шест бројева, у Ужицу у октобру и новембру још толико, уз „Борбу“ која је у граду на ђетињи објавила 19 бројева у просечном тиражу од по 10.000 примерака, са садржајем претежно окренутом ратним дејствима, а под уредништвом које је, око Едварда Кардеља и Милована Ђиласа, окупљало овећу групу новинара познатих у Краљевини по антифашистичкој оријентацији.

У „Билтену“ су објављивани: наређења, упутства и директиве о организацији јединица, начину ратовања и снабдевања; коментари о војно-политичкој ситуацији и циљевима НОР-а; оцене појединих операција и битака; извештаји о борбама и акцијама; укази о унапређењима; подвизи појединца; везе војске и народа...

Од централних информативних гласила у НОБ-у наводимо само још два. Прво је Радио-станица „Слободна Југославија“, која је из Москве и Уфе са Урала све време рата, од уста-

ничке 1941. до фебруара 1945, емисијама „покривала“ цело наше ратиште, оглашавајући се свакодневно као део система пропаганде Антифашистичке коалиције. Програм је уређивао Вељко Влаховић (1914–1975), новинар из Шпанског ослободилачког рата (1936–1939), са групом сарадника. За три и по године они су написали и у етар послали више од 5.000 прилога, саопштавајући демократском свету истину о ономе што се у Југославији догађало, јављајући се дану и ноћу лозинком „Овде Слободна Југославија“. Биле су то вести, коментари, позиви, добрим делом преузети из емисија Радио-станице Врховног штаба НОВЈ и од Агенције „Танјуг“ – Телеграфске агенције нове Југославије, основане 5. новембра 1943. у Јајцу, која је, под руководством директора „Политике“ Владе Рибникара и Моше Пијаде емитовала вести о збивањима на ратишту, преносила наређења јединицама.

И тај рат је имао своје хроничаре. Међу њима је најчувенији Владо Дедијер, а од фоторепортера Георгије – Жорж Скригин, генерал Саво Оровић и сведок мартовских догађаја 1941. у Београду Милан Роглић. ■

Београд 27. март 1941,
снимио Милан Роглић

Репорт

Током НОР-а је, према подацима Војноисторијског института, излазило 3.648 периодичних публикација – часописа

У служби регионалне војне силе

Неколико седмица пре Дана победе (9. мај 1945) покренут је илустровани војни лист „Фронт“ – весник победе и слободе.

Он је 25. фебруара, у тиражу од 10.000 примерака, стигао у руке првих читалаца, претежно младих мобилисаних Србијанаца, спремних да из дубоких ровова залеђеног Срема крену у незадрживи јуриш победника, дуг тамо негде до Трста, до Караванки – до коначне и дуго прижељкиване победе.

Лист, уређен под руководством новинара и академског сликара Исмета Муџезиновића, раније постдипломца Сорбоне, па првоборца јулског устанка, кренуо је на запад, у сусрет борцима.

Новајија на фронту, пленио је својим садржајем, порукама, техничким изгледом. Име му је „позајмио“ главни уредник, постајући његов „кум“, са образложењем да „у том имену има симбола, јер и штампа води својеврсну битку, држи одређени фронт против непријатеља“. Савесни хроничар и историчар „Фронта“, његов последњи главни и одговорни уредник, ваздухопловни пуковник Радољуб Матовић, записаће, 45 го-

дина касније, анегдоту како је део тиража тог првог броја недељног илустрованог листа, у журби кроз сплет ровова до 10. крајишке бригаде, „тешко рањен швапским герлерима“.

На насловној страни, са истакнутим натписом „Правац победа“, дат је фотографски колаж мотива са фронта, где доминира „слика и прилика“ двојице Шваба под шлемовима и са уздигнутим рукама на предају. Преко корице другог броја је, пак, лик лепе партизанке. У импресуму трећег броја већ се, као одговорни уредник, потписује предратни цетињски новинар и устанички командир Нико Кадича, о коме је такође остала анегдота чији садржај верно одсликава то време.

Школа доброг новинарства

У наредних 47 година на кормилу „Фронта“ се, после Мујезиновића и Кадиче, измењало девет пуковника, све даровитих војних новинара: Мехмед Тоцкић, Миливој Деспот, Војислав Маричић, Василије Церковић, Шиме Кроња, Милан Кавгић, Стеван Корда, Предраг Пејчић и Радољуб Матовић. Они су најзаслужнији што су, са даровитим писцима и фоторепортерима, уређивали лист који је деценијама даривао армију читалаца, нарочито младих, тематски пријемчивим штивом, вазда привлачно „упакованим“, све у колору. Окупљао је,

вероватно и најбоље у нас, репортере текстова и фотографија, остајући привлачан за ствараоце, „ризница кадрова“ из које су најдаровитији одлазили у престижне „Борбу“, „Политику“ и „Нин“, у загребачке новинске куће. Речју, са „Народном армијом“ је био и остао стално отворена школа доброг журнализма, из које су најуспешнији одлазили за репортере, за уреднике, за дописнике из света, а и у дипломатију. Писцу ових редова, иначе савременику „Фронта“ у сасвим младим годинама, прва падају на памет „златна пера“ Живко Милић, Владо Колар, Фране Јурић, Данило Ружић, Љубиша Козомара, Боро Радоњић, све писци који су у свету прославили нашу репортажу. А од фоторепортера Иво Етеровић, деценијама „прва камера“ престонишког новинарства, који је, даровит мимо друге, стигао са сунчаног југа, па израстао уз „старог фотографског вука“ Данила Гаговића, ратног „сликара“ у Штабу славом овеаног генерала Дапчевића, са чијег ратног пута и данас љубоморно чува више од пет хиљада вредних, историје достојних фотографија. Међу даровитим „Фронтним“ фоторепортерима били су и Никола Павићевић, који је волео да га ословљавамо са Стенли, и Душан Радашиновић, у Редакцију стигао из неке од кордунашких јединица, касније преминуо на задатку, што је привилегија само најоданијих професија. После њих стићи ће Божидар Рабреновић, Вјекослав Пурић и Милутин Ковачев, достојни својих учитеља.

Фронтна знамења

Од писаца текстова у „Фронту“ само још једно име – Стеван Корда. Родом Сремац, у рату борац славне 2. тенковске бригаде, у чијем је саставу прогрмео борбени

„Случај“ Кадича

Крену „Партизан“, тим ЈНА, на своје прво гостовање у иностранство – а где би друго него у „матушку Москву“. А са њим глудур „Фронта“, велики заљубљеник у фудбал и русофил „са дна каце“, још у улози тазе радио-репортера. Црвеним тргом је певао „Москво, граде слободе и правде“, а у нашој амбасади чуо од једног земљака како „да мајку мајчину гони, нема тима на бијелом свијету који и примак може играти као славни ЦДКА“. И он је тако мислио док није видео – у духу оне песмице да „наши ваше надиграше“ – па је, у том првом поратном радио-преносу у нас, рекао да је славни ЦДКА сјајан, али „Партизан“ на терену супериорнији. Слушали то „наши“ и „њихови“, па и у Амбасадџи ФНРЈ у Москви и у руској у Београду злослутно вртели главама. „Благо“ је протествовао и амбасадор СССР И. Садчиков, а умешали се и генерали Отмар Креачић и „друг Темпо“. Све и сви против капетана Нике Кадиче. Изгледало је да му нема спаса – биће „због небудности“ смењен са дужности и искључен из КПЈ, од чега тада теже казне није могло бити! И било би тако да за његову „идејну чистоту“ нису гарантовали: пуковник Ђуро Лончаревић, комесар Морнарице, па начелник Генералштаба генерал Арсо Р. Јовановић. Тиме се прашина подигнута у Москви и допрла до Београда – смирила, на радост глудура листа „Фронт“, кажњеног само „партијском опоменом“. Мада је његовим „адвокатима“ Тито „натрљао нос“ због „небудности у борби за чистоту армијских редова“. Тако је то било и – не поновило се!

пут од Туле у Русији до Трста на Јадрану, где је изашао из једног од 65 њених легендарних Т-34 и заувек се опростио од оклопа – сем у својим чланцима. Тако се на Дан победе прихватио пера и остао му веран више од 50 година, тачније до последњег даха. Прво је писао врло привлачне репортаже из научне фантастике, а онда се од „летача“ у свемир окренуо војним арсеналима немирног света, енциклопедијама наоружања, задацима писца и уредника рубрика, које су – како се његови сарадници и сапатници сећају – „брзо сврставане у лектуру“. А млади радозналци су му веровали, са њим сарађивали, пратили га на путевима стваралаштва. Корда је био једно од знамења „Фронта“, институција.

Лист са питким текстовима и атрактивним фотографијама, још модерно „преламан“, брзо је израстао у современи магазин. Увек на јавној сцени „Друге Југославије“, државе која је често мењала имена – ДФЈ, ФНРЈ, СФРЈ. Њему се веровало, његово су име на бригадним заставама носиле генерације учесника ОРА, од Ђердапа до Птуја. Последњих година „оне велике Југославије“, ради ојачања добротно посусталог братства и јединства, штампан је и на словеначком и македонском. Пуних 47 година је излазио све до распада „велике државе“, када је остала „скраћена“, названа СР Југославија, а са њом нова војска, нови стваралачки изазови. Они који су одлучивали, поверовали су да ће бити довољно да се изнад имена дода речца „Нови“. Дакле – „Нови Фронт“. Илузија је живела само толико колико је било потребно да се штампа 13

бројева, а онда је, са недељником „Народна армија“ – преточен у нови магазин „Војска“. То је било прекретничке 1992, до које је „Фронт“ вазда био на фронту, оном истуреном.

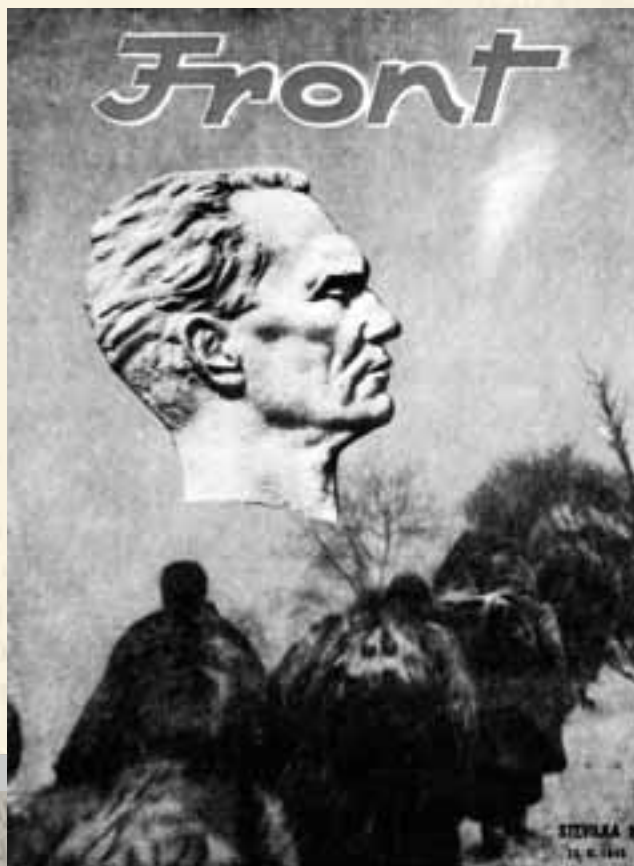
Титов уводник за „Народну Армију“

Из штампарије „Борбе“, а из престоног Београда, ка хиљадама војних пошта у ондашња 373 гарнизона – 2. октобра 1945. је, возовима, камионима и авионима, кренуо ка читаоцима лист „Народна армија“, штампан у 50.000 примерака. Са уводником који је потписао министар народне одбране маршал Тито, уредник ратног „Билтена Врховног штаба“, чије је традиције нови лист, како је писало уз његово име одштампано у јаркој црвеној боји, настављао. Пошто је указао на „стратeгијску задаћу“ писане речи, вођа му је ставио у задатак морал-

но и политичко васпитање и стручно и општевојно образовање старешинског састава, који је онда бројио 85.000 дојучерашњих ратника, добрим делом полуписмених, па уредбом Генералштаба ЈА обавезних да „под хитно“ у тек успостављеним основним школама заврше елементарну писменост, о чему су и војној штампи постављене важне обавезе. Потешкоћа у томе за многе је била што су и нови лист и „Фронт“ штампани на српскохрватском језику, још латиничним писмом, што је био компромис у политици братства и јединства, у чему је војни кадар морао давати пример и охрабрење, како је, уосталом, и Краљевина СХС захтевала од официрског кора.

Лист је почео као недељник и то ће, углавном, остати у свих 47 година непрекидног излагања, с тим што ће се, у краћим кризним раздобљима, рећи у време „тршћанске кризе“, притиска Информбироа, грађанског рата који је следио драматични распад Југославије – штампати и двапут седмично, бивало је и у тиражу од 380.000 примерака по броју!

Покретање листа припремано је још у последњим ратним месецима, када се од команданата оперативних јединица на фронтима од Сарајева, преко Загреба, до Ријеке и Љубљане, захтевало да у Београд пошаљу официре који су се афирмисали као писци и уредници ратних издања, да би се њихова селекција (из)вршила у Пропагандном одељењу Врховног штаба, под руководством генерала Отмара Креачића Културе, старешине који се, на шпанском и нашем ратисту, нарочито истакао у

Зуко Џумхур

пословима писања и уређивања текстова војне штампе. Припремама Редакције руководио је никшићки правник Бранко Драшковић, у завршним месецима рата главни уредник „Побједе“, а са фронта су пристигли предратни новинари Ерих Кош, Богдан Пешић, Милован – Луле Матић, Андро Габелић, Јован – Лоло Вујошевић, па „наши Шпанци“ познати по оштром перу на фронтима одбране Мадрида, Вељко Рибар Ангер и Стеван Белић Дудек, стари револуционар Лабуд Кусовац. Стигли су са фронта и Мехмед Тоцкић, Слободан Брајовић, Алекса Ивановић Чика, па Зуко Џумхур, Вељко Миладиновић, Гавро Терзић, Јунус Међедовић, из Гардијске дивизије „славонски кадар“ Милан Кавгић, а из Тенковског училишта „Стаљин“ првоборац Прве пролетерске Радомир – Љака Вујошевић, из ратног заробљеништва Илија Томић, с југа Македоније, где се још ратовало, син сје-

ничког проте Васа Церовић и ужички учитељ и пролетер Јован Радовановић, истарски антифашиста Данило Радоловић. Стигла је и Милка Рајковић, ратни фоторепортер Четврте пролетерске и други. Радећи над собом, многи су брзо израстали у запажене чланкописце, а најдаровитији у уреднике, истина доста тврде у изразу и апологете, али таква им је била и идеолошка школа...

Спорије до виших чинова

Убрзо је Драшковић упућен на нови „партијски задатак“ – за директора „Политике“, па је за главног и одговорног уредника (још) у оснивању постављен потпуковник Саво Вукчевић, подгорички правник и ратни комесар 14. приморско-горанске дивизије. Он, у име Редакције, потписује лист, али неће дуго: неподобан за сарадњу са претпостављенима, добио је чин више и,

Биланс

У 47 година трајања „Фронт“ је, углавном као недељник, излазио у тиражима од 10.000 до (чак) 360.000 примерака. А то су равни 1.683 броја, који су оставили трајне и дубоке отиске на јавној сцени. У историји оружане снаге свог времена, чије је био гласило, за све то време лист је – како записа његов последњи глорур, Радољуб Матовић – „увек био на лицу места, велика школа журнализма, ненадмашни атлас динамичних фотографија и родоначелник више типова репортажа – војних, научно-техничких, научнофантастичних, репортажа о људима и њиховим делима“.

Исмет Мујезиновић
Битка на Сутјесци 1943

наводно, „болешљив на плућа“ прекомандован на мирнију дужност, са које ће 1948. на Голи оток, где је и кости оставио, лишен и надгробног обележја.

У Редакцији су спорије добијани виши чиновни, заправо најдаровитији су редовно напредовали само у новинарској хијерархији, од „потрчка“ до глудура, с тим што су најамбициознији одлазили из Редакције, па стизали у дипломате (њих четворица) и генерале (чак деветорица). А у Редакцији су на виши чин, како рекосмо, и „златна пера“ дуго, чак и по двадесет година, чекала, али се – за разлику од њихових колега „кофераша“, вазда спремних за прекоманду – живело комотније, лепше, а неки су, уместо високих војних школа, завршавали (забрањене) факултете друштвеног смера, како су поступили Слободан Бројовић, Гавро Терзић, Ђорђе Радишић, Милан Кавгић, Данило Ружић.

Из Редакције се – за разлику од „трупаша“ и „чизмаша“, који за излазак из земље нису имали шансе – могло у иностранство. Неки су пратили високе војне делегације до светских центара, после и у „караванима друга Тита“, па и у саставу мировних снага УН.

Јужна Каролина

Успешни уредник Политичке рубрике, мајор Васа Церковић, 1952. је стигао на војни аеродром у Јужној Каролини, САД. Обишао је, службено, наше пилоте који су се, уз помоћ америчких летача, преобучавали за управљање „тандерболтима“, што је био резултат договора генерала Коче Поповића са његовим колегом из Вашингтона. Наш мајор је писао како су „Амери“ своје колеге „из Балканске нигдине“ дочекали „ни топло

ни хладно, оптерећени предубеђењем: дошли су нам пилоти из технички заостале земље – значи неће бити сасвим једноставна преобука, тачније – ићи ће споро. Домаћини су зазирали од помисли да ће, као и у случају пилота неких других земаља, морати да понављају предавања два-три, чак и по пет пута“. „Њихово предубеђење је“ – пише друг, мајор – „заменило изненађење...“

Читалац овог времена погађа: победиле су воља и упорност тих наших дедова, обдарених и са нешто српског ината: радили су колективно, учили до дубоко у ноћ, савладали моћне машине, па постигли одличне резултате. О томе уверљиво и лепо пише мајор, из далеке Јужне Каролине, наводећи, на крају, једну опомену новинарима: „Немој друшкане – рекли су ми – да опет читамо о неким неустрашивим асовима и ваздушним пливачима, претеривања на волимо“.

Напоменимо да је са том групом пилота био пуковник Никола Лекић, који ће први у нас „пробити звучни зид“ и израсти у генерал-потпуковника и команданта „чисте авијације“ ЈНА.

Лист је читан и често цитиран, нарочито његове спољнополитичка и културна рубрика, а од почетка педесетих једна трећина тиража се пласира на киосцима, међу цивилима нарочито тражена због војнополитичког коментара на, онда веома актуелне, теме: нуклеарни рат и могућност вођења у његовој сенци народног рата, за који се била определила наша политичка и војна стратегија; положај наше земље између два супротстављена циновска војнополитичка блока; токови и исходи епохалне антиколонијалне револуције. Међу најчитанијим рубрикама биле су „Вести из страних армија“ и „Новине из ратне технике“. Ова друга је била нарочито запажена и због ње се често куповао лист. Уређивао ју је вечити радозналац и велики зналац Стеван Корда, па кад је, коначно, „промакнул“ наследио га је млади Влада Ристић, који у томе, ево, не поустаје ни у пензионерским годинама, а

Корда се, као и готово сви из оне „прве поставе“ листа од пре 60 и курсу година, преселио у наша сећања. Богами и лепа...

Утицај културне рубрике

У интелектуалним круговима престонице несумњиво најцењенија је била Културна рубрика. Њен први уредник је био Миливој Деспот, касније доктор правних наука. Њега је заменио Чика Ивановић, па даровити песник родом из Вуковара Ђорђе Радишић, касније министар културе у Влади Србије. Сва тројица виши официри, са факултетском наобразбом, веома утицајни у културним круговима, неспорни ауторитети у Редакцији, зналци у домену књиге, филма и ликовне уметности, пријатељи са врхунским ствараоцима. О Чики коју више: Цетињанин, предратни дипломат српског језика и књижевности из Скопља. У Редакцију стигао из агитпропа Прве тенковске дивизије, са положаја према Трсту. Називан и „новинарска савест листа“, с почетка је уређивао Историјску рубрику, потом био уредник „деска“, а онда, на крају, челник Културне рубрике, окупљајући око ње угледне и утицајне посленике културног живот с простора „од Триглава до Ђевђелије“. Чики никад није био проблем да за свечане бројеве листа

добије прилоге од Андрића, Крлеже, Видмара, Лалића, Ћопића, Конеског. Око себе је окупљао даровите младе ствараоце као сараднике листа. И сам, као студент у Скопљу, пуки сиромашак, који се издржавао „давањем кондиција“ посусталим и лењим господичићима, овде је, као сараднике, окупљао талентоване студенте, који су успешно давали испите и стизали свугде где се нешто важно из културе догађало, па о томе писали у листу, а Чика им је често загледао у индексе и њихове радове хонорисао колико се највише могло. Споменимо тек поко-

јег: касније успешни редитељи Предраг Голубовић и Бањо Шарановић, песници Огњен Лакићевић и Драган Колунџија, филмски критичар Слободан Новаковић. Код млађих колега је важио за поузданог, али неретко, и престрогог учитеља; бивало је да буде и доста прек, но никада злопамтило; увек намргођена лица, готов да повиситон и изговори непримерену реч, али вазда са осећањем за правду, обашка за меру. Уз њега је годинама „занат лекао“, па израстао у врсног репортера и уредника Душан Пејановић.

Најписменији листови

Редакција је имала дописнике у републичким центрима, рецимо Анту Ковачевића у Загребу, Иву Ференцу у Сплиту, Иву Томића у Љубљани, Менсура Сеферовића у Сарајеву. На њих су се уредници ослањали, њихову поштовали.

Кућа је вазда имала добре лекторе, а најчувенији је остао Срђа Петровић, права институција и легенда. Заслуга је веома „писмених“ уредника и његова што су и на званичним скуповима лингвиста

бардови те науке, рецимо академици Белић и Глигорић, говорили да су „Народна армија“ и „Фронт“ наши „најписменији листови“.

Технички уредници су, такође, биле бирани и поштоване личности. С почетка су то били успешни предратни графичари Мића Адић и Милутин Шијаковић, а онда су са следећом генерацијом стигли академски сликари Александар Шведић, Слободан Јовић Ети, Божо Мркоњић, Милен Чуљић, Милојко Милинковић, ствараоци који би чешће организовали изложбе властитих слика или графика.

Око мајора Илије Поповског и капетана Душана Мандића, несумњиво даровитих хумориста, окупљали су се бирани писци хуморески и карикатуристи, па у рубрикама „На месту вољно“ и „Гарнизон без опасача“ објављивали своје прилоге, што је уносило веселије тонове у сиво касарнског живота. У тој мисији је годинама био и сјајни српски песник Брана Петровић, који је на страницама „Фронта“, из броја у број, „пресишвао“ своју сабраћу. У сличној мисији је био и Мића Данојлић. А Ђорђе Горбунов легендарни илустратор...

У НИУ „Народна армија“ деловала је веома агилна „Библиотека“, која је издавала литературу за образовни и васпитни рад са војницима, али и штиво за њихову разоту.

Издаван је и општевојни теоријски часопис „Војно дело“ и стручни часописи – гласници родова и служби, а у Сплиту и Земуну часописи за видове ЈРМ и ЈРВ. ■

Распад

Двапут месечно су, широм земље, излазиле војничке новине армијских области: „Војник“ (Београд), „Народни борац“ (Сарајево), „Војничке новине“ (Ниш), „За победу“ (Скопље), „За домовину“ (Загреб), „Наша војска“ (Љубљана), те „Војничка ријеч“ Титоградског војног подручја, па листови видова „Крила армије“ и „Чувар Јадрана“. Тим гласилима су се, сваки у своје време, придруживали листови: „Граничар“, „Гардист“ и „Академац“, па билтени разних служби, управа, установа, јединица, и органа. Забележено је да их је – што јавних што интерних – излазило 173, а то сведочи о пажњи која је, у тој изразито идеолошкој држави, посвећивана мисији писане речи „у јачању одбрамбене моћи друштва“, посебно ЈНА, која је по броју припадника и наоружању, па и доприносу војне „Седме силе“ – израсла у регионалну оружану силу. Редакције централних војних листова, за видан допринос томе у 47 година свог деловања, о јубилејима одликоване су највишим орденима. Али су се, као и цео тај разуђени свет војске, и политика којој је све то служило, распали као кула од карата – у крви. Мада остали у оваквим успоменама, по траговима у свом времену.

Тито даје интервју главном уреднику Народне армије пуковнику Мирку Калезићу, стенограф Тихомир Станојевић. Горе, Титова ауторизација

Лист „Војска“ (1992–2005)

Знамење одбране Србије

Судбоносни догађаји су се, прекретничке 1992. године, одвијали муњевито: 27. априла је проглашена „Трећа Југославија“ – СРЈ као „суверена савезна држава, заснована на равноправности грађана и равноправности република чланица“ (Србија и Црна Гора); 20. маја је ЈНА, према слову новог устава, преименована у Војску Југославије (ВЈ), која „брани суверенитет, територију, независност и уставни поредак“ нове државе; 28. маја је изашао први број „Војске“ – новог гласила нове војске нове државе...

Први број „Војске“ био је Петар Дамјанов, који је, у свом вечитом претурњу по архивама, ископао да се тако звао лист Српске војске са почетка века. Његов глудур, потписник ових редова, који је са сетом испратио последњи, 2.781. број „Народне армије“ – у уводнику првог броја „Војске“, у име Редакције је обећао да ће нови недељник бити „потпуно деполитизован као и војска чије је гласило“, још „широко окренут новој друштвеној природи војне организације, а надасве војној струци“.

„Војска“ ће – као основно издање истоименог Новинско-издавачког центра (НИЦ), од првог броја, па у наредних 13 година, колико је под тим именом трајала, вођена „уредничком палицом“ пуковника ВЈ Станоја Јовановића, Звонка Пешића и Милоја Шћекића – следили ту програмску оријентацију, разуме се, колико се то могло у још сложенијим условима. Лист ће у том раздобљу развоја наше војне штампе запажено исписивати и десетак младих и полетних, храбрих и професијом оданих новинара, девојака и момака, махом са дипло-

мама Факултета политичких наука – смер журнализам, примљених за сараднике крајем осамдесетих година.

Сем осталог, у листу је уведена стална пракса двомесечног објављивања специјалних прилога, утемељених на богатом искуству „Фронтвог“ доброг „Досијеа“, чиме је одговарао на изазове времена. Тако је први број био посвећен полуострву Превлака у заливу Боке которске, тада камени спотицања између СРЈ и Хрватске. Касније је издато још тридесетак таквих,

свеобухватних и документованих, прилога у толико бројева, пре него је и „Војска“, дакако, „у присуству власти“ – угашена.

Ратни биланс

У том бурном времену, заоштреном нарочито агресијом 19 држава чланица Натоа на Србију „од Хоргоша до Драгаша“, издавачки сектор НИЦ-а „Војска“ штампао је велики број вредних публикација, махом из војне историје, националне културе и теорије и праксе војне вештине, а под руководством пуковника Славољуба Ранђеловића, капетана бојног брода Петра Бошковића и, на крају, пуковника Новице Стевановића.

Најдраматичније догађање из историје листа „Војска“ било је његово деловање у условима речене агресије Северноатлантске војне алијансе на Србију. Агресија је трајала од 24. марта 1999, па у наредних 78 дана и толико ноћи, испуњена бомбардовањем из ваздуха војних и цивилних циљева најсавременијим убојним средствима, укључујући касетне бомбе и „осиромашени уранијум“. То је она злочинска операција цинично названа „Милосрдни анђео“, што ће у ратном издању „Војске“, од 20. маја те године, бити преименовано у „Милосрдног ђавола“. О тој операцији читалац ће изворне податке наћи у обимној публикацији (173 стране) наслова „Реч као мач“ (НИЦ „Војска“, 2004). Ту је писац Перо Дамјанов – за неког будућег историчара наше војне штампе с размеђа два миленијума – сачувао стотине изворних по-

Нато у објективу ратних бројева „Војске“

датака о људима и догађајима „седме силе“ из те прве отворене оружане интервенције те војне алијансе у Европи (1999).

Редакција „Војске“ је, у најтежим условима, штампала 40 ратних бројева листа, на укупно 640 страница, у тиражу који је достигао 50.000 примерака по броју. Објавила је више од 1.050 наслова, 700 фотографија и 60 илустрација.

Суду историје аутор оставља и податак да су новинари тог листа, у суровим ратним условима, „надахнути патриотизмом, чашћу и чојством, непогрешиво вођени професионалним и етичким кодексом своје струке“, стизали дословно у све наше крајеве и боравили у свим јединицама, преваливши укупно 57.452 км и провели на путу за време ратног стања око 400 дана.

Нимало случајно, репортер „Војске“ Бранко Копуновић био је први ратни извештач који се, четвртог дана агресије, нашао у атару сремског села Буђановци – над остацима обореног ловца бомбардера Ф-117А. Био је то – пише Копуновић у ратном издању свог листа од 30. марта 1999,

а под насловом „Црни соко као пољски миш“ – „његов последњи лет завршен у лепљивом блату Срема. Потегло је из америчке базе у Њу Мексику, прелетео Атлантук да би харао по Југославији.

Против рата пером и камером

Чувени амерички Ф-117А, понос њихове војне индустрије и перјаница најсавременије стелт-технологије био је годинама њихова најбрижљивије чувана државна тајна. Невидљиви авион, од миља назван црни соко, постао је симбол америчког војног престижа и технолошке иновације. Био је неухватљив и непобедив све до 27. марта, кад је око 22 часа погођен над небом изнад Срема и завршио у блатњавој ораници.

Моћни црни соко постао је тужни пољски миш...”

Све што је о тих 78 дана рата НАТОа против Србије забележено пером, фотокамером и на филмској траци – остаје сво-

јеврстан, уверљив и трајан доказ о злом времену, неизбрисив траг епопеје у којој су народ и његова војска, ношени слободарством, родољубљем и несаломивим моралом – смело стали на браник отаџбине, супротстављајући се највећој и најбруталнијој војној машинерији савременог света. Али ти забележени трагови, те бројке и слике су и уздигли Редакцију „Војске“ у издавачку кућу којој је припадала, на највише место на вредносној лествици војне и новинске професије, што потврђују и висока признања која је добила од Удружења ратних добровољаца 1912–1918. и Удружења новинара Србије, а на 44. међународном сајму књига у Београду припало јој је – као „својеврсно сведочанство о одбрани и отпору“ – специјално признање. Редакција је, као признање отаџбине, добила Орден Војске СР Југославије, што је био знак уважавања њених ратних заслуга. А одликовани су и поједини чланови ратне Редакције, односно колектива НИЦ-а: Станоје Јовановић, Милоје Шћекић, Славољуб Ранђеловић, Ратомир Миловановић, Марко

Марјановић, Звонко Пешић, Слободан Недељковић, Милета Даниловић, Зоран Миладиновић, Александар Шведић, Бранко Копуновић и Петар Дамјанов.

Била су то висока признања колективу и за његове заслуге у формирању и даноноћном деловању Прес-центра ВЈ, смештеног у Централном дому Војске, у средишту бомбардоване престонице, и увек ангажованог на пружању помоћи армији од 2.510 акредитованих извештача из 490 страних и 149 домаћих редакција. Сем осталог, Прес-центар је издавао билтен „Дневни преглед“ на српском и енглеском језику, а уређивали су га чланови ратне редакције „Војске“: Милијан Андрић, Иван Марковић и Милојко Милинковић.

Његових 76 редовних, уз три ванредних броја – представљају верну хронику ратних збивања, извор података које су објављивали писани и електронски медији демократског света. Уз то, посредством одговарајућег „сајта“, делатност Прес-центра је свакодневно била на Интернету, а јавности је потом представљен двојезични (српско-енглески) компакт диск насловљен „Агресија НАТО у објективу“, чији су аутори Александар Келић и Мирослав Јовановић, а који у слици и речи објављује документовани материјал што га је током агресије Центар прикупио. У драгоцене изворе сведочења о Србији у вихору (надајмо се и последњег) рата убрајају се и књиге младог

Имењаци

Име „Војска“ су, за „главе“ листова својих армија, које су ратовале за заштиту животних интереса српског народа у грађанском рату на тлу БиХ и Хрватске – позајмиле владе Републике Српске и Републике Српске Крајине. Листови су се звали „Српска војска“ и „Војска Крајине“. Оба месечници, покренута су уз кадровску, а и материјалну помоћ војних новинара државе матице. Први је, представљајући „глас српског достојанства и витештва“, почео да излази 18. новембра 1992. у Рогатици, а други априла 1993. у Книну, као „отворена трибина за вредновање борбених искустава и самосвојне ратне вештине Крајишника“. Делујући као сведок догађања, али и чинилац историје, биће „узоран науч, снажан подстицај и велико охрабрење Српства“.

Лист „Војска Крајине“ престао је да постоји у лето 1995, након бруталних војних операција „Олуја“ и „Бљесак“, које су резултирале трагичним масовним изгоном Срба Крајишника са њихових вековних огњишта, док је „Српска војска“ 2003. обележила у Бањалуци и 11. годишњицу стварања Војске Републике Српске.

брачног пара Марковић, обоје запажени уредници „Војске“: Драгана је 2001. објавила књигу „На медијском фронту“, саздану од интервјуа на тему рата, а која је проглашена „за књигу године“; Иван је објавио зборник докумената „Примена правила међународног права оружаних сукоба“, док је Петар Дамјанов, заједно са пуковником Миланом Мијалковским, објавио запажену публикацију „Тероризам албанских екстремиста“. Ту свакако спадају и

импресивни резултати ратног ангажовања екипе „Заставе филма“, у време агресије НАТО, укључене у ратну формацију „Војске“. Екипе тих полетних и храбрих ТВ делатника – журећи да стигну на места догађања и јавност обавесте о трагичним последицама бомбардовања – превалиле су 13.500 км, припремивши за емитовање домаћој и страниј јавности 75 сати видео-материјала, а још архивирали 84 видео-касете... ■

Срушени торањ на Авали

Магазин „Одбрана“

Медијски узлет

Већ први број
„Одбране“ је
– садржајем и
ликовном опремом,
саздан у дубокој
штампи, технички
опремљен на
светском нивоу
– снажно окренут
будућности Војске

Програме је и тај сурови рат, најзаслужнији медаље и ордене сложили у колекције животних признања, колективи наставили деловање пером и камером. Низале су се стваралачке новинарске године. Тако до 1. октобра 2005, када је изашао први број магазина „Одбрана“, који, двапут месечно, траје, ево, 80 бројева.

Већ први број „Одбране“ је – садржајем и ликовном опремом, саздан у дубокој штампи, технички опремљен на светском нивоу – снажно окренут будућности Војске. На насловној страни фотографија нашег моћног „орла“, пред „оком камере“, у узлету са војног аеродрома у Кечкмету. Мотив је са смотре авијације армија Европе. А могао је бити снимљен и на аеродромима у Грчкој, у Чешкој, у Италији, са којих су те године узлетали наши пилоти у нашим

авионима, и једни и други овенчани високим признањима водећих ваздухопловних стручњака. Први утисак читаоца је недвосмислен: и мотив ухваћен „оком“ свемогуће камере, и наш моћни „орла“ у његовом средишту, запућен ка висинама – делују снажно и симболично. Тај утисак ојачавају и најаве: теме броја „Реформа система одбране“ и наслова прилога „Досије“ –

Прва редакција „Одбране“

Најновија издања НЦ „Одбрана“

„За безбеднији Балкан“, дакле, наше вековно станиште, на грдној ветрометини, усред уклете „руже ветрова“; а у Специјалном прилогу биће представљена наша непроболна, никад допричана елегија о Косову и Метохији...

Тако та „насловна композиција“, у слици и речи, симболично најављује узлет Војске, на медијском небу Србије и Црне Горе,

у издању НИЦ-а „Одбрана“. Главни и одговорни уредник је „осведочени кадар“ додашње „Војске“, потпуковник Славољуб М. Марковић, а његов заменик цивилно лице и искусни новинар Раденко Мутавић; ликовни уредник, вођа полетне екипе задужене за дизајн и прелом, Енес Међедовић, академски сликар раскошног талента и достојан наследник старих „графичких вукова“

Чуљића и Шведића, који су 13 година омамно „одевали“ „Војску“, па се са њом, ево, преселили у историју. Са мајстором Радованом Поповићем, фотографијом се баве Горан Станковић и Даримир Банда. Нова уредничка екипа, с Марковићем на челу, магазин ће потписивати свих 80 бројева, са изгледом да овај, за наше прилике луксузно опремљен петнаестодневник, буде дуговечан.

Одбрана у европској асоцијацији војних новинара

Од 2006. године магазин „Одбрана“ је део европске асоцијације војних новинара (European Military Press Association – EMPA) која постоји од 1977. године и окупља индивидуалне и колективне чланове (редакције војних медија) из 17 земаља. Представници *Одбране* учествовали су до сада на ЕМПА конгресима у Бриселу 2006. и Риги 2008. године.

Поред војних новинара, чланови асоцијације су и експерти који се баве проблематиком безбедности и одбране. Њен задатак

јесте да ојача везе између чланова и да подржи њихов рад у војним медијима.

Основни циљеви асоцијације су: успостављање контакта између чланова и размена информација; лакши приступ страним војним подацима (свим врстама медија, појединцима и другим изворима); промовисање разумевања безбедносне и друге политике страних земаља и познавање њихових оружаних снага.

Раденко Мутавић, заменик главног и одговорног уредника *Одбране*, победник је првог конкурса те асоцијације „EMPA Award“, за најбољи чланак објављен у европским војним гласилима за 2008. годину. Награду је добио за текст „Боља комуникација са светом“, који говори о сарадњи Војске Србије и Националне гарде Охаја у оквиру Програма државног партнерства. Чланак је објављен у магазину „Одбрана“, 1. јула 2007. године.

Са сваке од 84 странице садржајем и лепотом прелома плене написи: о моћним „Кобрама“; о потпоручницима пред изазовима војне професије; о пословним успесима „Југоимпорта“ у свету атрактивног наоружања и војне опреме, нарочито са нашим тенком М-84 АБТ, који је, на управо завршеној светској изложби у Енглеској, назван „моћна копнена лађа“, а која би (лађа) могла – савлада ли лавиринте буџета – упловити у оклопне саставе Војске Србије; о замисли заједничке вежбе састава наше и италијанске морнарице на просторима Јадрана, са (варљивом) надом у будућност (још живеће) државне творевине Србије и Црне Горе. А она ће згаснути 3. јуна 2006, када се Црна Гора, референдумом, издвојила из заједнице и прогласила независном државом. Тада и Република Србија, устав-

Електронско издање

Од првог броја магазин „Одбрана“ има и своје електронско издање на Интернету где су на адреси www.odbrana.mod.gov.yu најширем кругу читалаца доступни одабрани текстови. У припреми је и веб презентација Новинског центра „Одбрана“.

Акције

Традиционалне акције за избор најуспешнијег новинара, сарадника, спортске екипе и спортисте године које је спроводила редакција листа „Војска“ наставила је и редакција магазин „Одбрана“. Признања најуспешнијима уручују се 24. јануара на свечаности поводом Дана Новинског центра „Одбрана“.

Дигитализација фото архиве

Богата фото-документација, коју су од 1945. године стварале плејаде војних фоторепортера, чува се у Фото центру НЦ „Одбрана“. Ту су оком камере забележени сви најзначајнији догађаји не само из војне историје него и из историје некадашње Југославије.

Најстарије филмове почео је да нагриза зуб времена. Да би се сачувало то национално благо 2008. године започета је дигитализација фото архиве уз подршку Цеферсон института и Владе Краљевине Норвешке која финансира тај пројекат. Када се заврши тај посао фото документација НЦ „Одбрана“ биће доступна најширем кругу корисника.

Новинарска награда „Иван Марковић“

На иницијативу Новинског центра „Одбрана“ 2007. године успостављена је новинарска награда „Иван Марковић“ која се додељује за прилог о активностима Министарства одбране и Војске Србије, објављен у домаћим штампаним и електронским медијима.

Награда представља значајан подстицај новинарима који прате активности у систему одбране Републике Србије за професионалнији рад, а истовремено је и прилика за афирмацију и јавну верификацију њиховог стваралаштва. Поред тога она је усмерена на изграђивање још квалитетнијих односа Министарства одбране и Војске са медијима у Републици Србији.

Поред тога награда представља и знак сећања на некадашњег врло даровитог новинара и уредника у листу „Војска“ који је је изненада преминуо 2003. године.

Новинарска награда „Иван Марковић“ уручује се победнику конкурса, на пригодној свечаности 24. јануара када се обележава Дан установе и годишњица војне штампе. Први лауреат био је Ратко Фемић, новинара дневног листа „Ало“, а награду му је уручио министар одбране Драган Шутановац.

Избор најбољег прилога врши посебан жири од пет чланова који сачињавају еминентни представници штампаних и електронских медија Србије, стручњаци из области медија, комунологије или односа с јавношћу са Београдског универзитета, представник Управе за односе са јавношћу и један од ветерана војног новинарства.

ним решењем, постаје самостална држава, са својом Војском и гласилом Министарства војног, „Одбраном“, испод чијег је наслова белешка да „наставља традиције Ратника, чији је први број изашао 24. јануара 1879“. И био и остао камен темељац, међаш у историји војне штампе Србије. Њен Дан.

У првом броју „Одбране“ још: о нашем војном здравству на прекретници, са „здравим захтевом да болест не сме да чека“; о концепцији редизајнираног Сајта Министарства одбране из 2004. године; у вазда атрактивној рубрици „Култура“, раскошни интервју са „вitezом српске фруле“ Бором Дугићем води уредница Драгана Марковић, а насловљен је „Између духа и даха“; на 81. страници још један угледни и драги гост Редакције и Војске Србије, бард српске и светске карикатуре Југослав Влаховић, чиме се најављује доследност „Одбране“ и традицији лековитог хумора на војничке теме.

Тим најјавама и чврстим обећањима остао је веран магазин „Одбрана“. Сем осталог, објавио је и по четрдесетак веома цењених специјалних прилога и подлистака „Арсенал“, којег зналачки уређује Мира Шведић. Због те доследности „Одбрана“ је и заслужила да овако опширно цитирамо њен први број. Наставак приче о овом магазину остављамо неком другом, свакако и млађем, писцу саге о 140. и следећим јубилејима српске војне штампе у служби Отаџбине и Војске, чији је неиздвојни део... ■

Прилог припремио
Иван МАТОВИЋ, пуковник у пензији,
својевремено главни и одговорни уредник
„Народне армије“ и „Војске“

Фотографије из збирке Центра
за војнонаучну документацију, информације
и библиотекарство, Архива Србије
и Новинског центра „Одбрана“

130 ГОДИНА ВОЈНЕ ШТАМПЕ

... на путању
... кавкаског фронта. На путању
... 19. новембра